

Aantekeningen uit de nalatenschap van

drs. J.F. van Os

31-12-1925 – 10-04-2021

© 2021 De erven van drs. J.F.van Os
gelicenseerd onder de
Creative-Commons CC BY-NC 4.0 licentie
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.nl>

U kunt

- het werk delen — kopiëren, verspreiden en doorgeven via elk medium of bestandsformaat
- het werk bewerken — herschikken, veranderen en afgeleide werken maken

onder de volgende voorwaarden:

- Naamsvermelding — De gebruiker dient de maker van het werk te vermelden, een verwijzing naar de licentie te plaatsen en aan te geven of het werk veranderd is. U mag dat op redelijke wijze doen, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat de licentiegever instemt met uw werk of uw gebruik van het werk.
- Niet-commercieel — U mag het werk niet gebruiken voor commerciële doeleinden.
- Geen aanvullende restricties — U mag geen juridische voorwaarden of technologische voorzieningen toepassen die anderen er juridisch in beperken om iets te doen wat de licentie toestaat.

Correspondentieadres: Adriaan van Os, email adriaan@adriaan.biz

Op TV Gelderland stond op 18/2'09 op pag.105 van teletekst dat een historisch kab.orgel uit 1762 door JJ in gebruik zou worden genomen in een plaats in Gelderland op 18/2'09. Het was vrijwel origineel bewaard gebleven mar vóór de restauratie in onbespeelbare staat.Ik heb de plaatsnaam niet genoteerd. Misschien is het hetzelfde als wat ik over een kab.o. van Onderhorst heb gehoord.

Apeldoorn, Hervormde Pnielkerk

1962 E. Leeflang, Apeldoorn (toezicht OC)

I. C-g'''	II. B o r s t w e r k	P e d a a l C-f
Praestant 8'	Houtgedekt 8' 1)	Subbas 16' 1)
Holpijp 8'	Roerfluit 4'	Praestant 8' 2)
Octaaf 4'	Praestant 2'	Schalmei 4'
Mixtuur 4 st (1 1/3')	Sifflet 1 1/3'	
	Regaal 8' 1)	Drie koppels

1. eiken, vlgs OE mei'63

2. transmissie

Wij bezochten dit orgel met de Orgelcommissie der Geref. Kerk te Aalten in 1962 onder leiding van Cor Edskes. Hier werd toen o.m. meegedeeld: Pijpen van Stinkens, tongwerken door L. zelf gemaakt (Ook in Sb I en Sb II)

Apeldoorn, Overige Herv.kerken en instellingen

Juliana

Opstandings

Johannes

Wilhelmina

kapel Hoog Soeren

De drie ranken (ook RK)

wijkc. Sjaloom

Wijkc. Sion

wijkc. Kerkschoten

Open huis

Mariakerk. Bericht Teletekst Gelderland 8/4'04 pag 130: Actie om electronicum te vervangen door het orgel uit 1897, dat is vrijgekomen door sluiting van een kerk in Tilburg.

Herv. Bejaardenhuis

Apeldoorn, Overige Rooms Katholieke kerken

OLVr ten Hemelopn. (verm. Mariakerk, zie elders), parochie stamt uit 1846

H.H. Fabianus en Sebastianus

H.Bonifatius

Emmanuel (De Maten), kerkcentrum de drie ranken (ook Herv)

H.Teresia van het kind Jesus

H.Victor

H.Hubertus

Mariakerk. TV Gelderland Teletekst 130 begin '04: Actie om electrisch orgel in de Mariakerk te Apeldoorn te vervangen door het orgel uit 1897, dat door sluiting van een kerk in Tilburg is vrijgekomen.

daarnaast nog vele RK instellingen

Apeldoorn, Overige Gereformeerde kerken

Het Kruispunt

De Ark

De elders genoemde Geref. **Brinklaankerk** komt niet op de lijst van kerken voor.

Arnhem. Uit Kist Gelre 1925 art. Dr G.Das

Arnhem, Église Wallonne. St.Catherinaplaats 1.

- 1777 Louis et Philippe König (aanduiding bij klavier). Gebouwd voor Egl.W. te Nijmegen. Op de grootste frontpijp (C der Pr 4) staat "Fait par Louis König, facteur d'orgues à Cologne 1777". Hess II heeft het echter over "de zoon van gemelde Koning".
- 1814 Werkzaamheden van Torley, opgeleverd 28/7 (K).
- ca 1900 Reparatie door J.F.Witte of één van zijn opvolgers. Mogelijk is toen de VdG geplaatst (K).
- 1939 G. van Leeuwen, restauratie onder de NKO: De Mixtuur moest tertsmixtuur worden, was volgens Bouman in de geest van König. Het $10\frac{2}{3}'$ deel der Bourdon 16' is toen tot 16' gemaakt, waardoor het dak moest worden vernield (K). Uit de beschrijving van Beyen blijkt, dat het gr.octaf der Bourdon 10 $2\frac{2}{3}'$ is geweest. Bouman wist zich in een gesprek met Aart van Beek te herinneren dat v.Leeuwen dat veranderd heeft.
- 1945 Zowel de Arnhemse kerk (met een Leichel-orgel) als de Nijmeegse kerk verwoest, het orgel ging tijdelijk naar de Noorderkapel in de Grote kerk te Nijmegen,
- 1958 Overplaatsing naar Arnhem door Verschuere Heythuysen na samengaan der Nijmeegse en Arnhemse gemeenten. Hierover is nogal wat onenigheid geweest.
- 1988 gerestaureerd door Verschuere o.l.v. Hans Kriek.

Manuaal.

Praestant 4

Bourdon 16	gr. octaaf thans weer 10 $2\frac{2}{3}'$ nieuw. Alles van metaal, gr.p. afgevoerd, veel lager gesitueerd
Fluit travers 8 (c')	enger dan P 8'
Holpeip 8	geheel metaal
Praestant discant 8 (c')	
Quint 3	gr.d. nieuw (in '77 noteerde ik Viola di Gamba, hele register XX, geperste labia)
Octaav 2	
Mixtuur 4 sterk	nu weer quint/octaaf-mixtuur, herschikt naar oorspronkelijke inscripties.
Basson bas 8	(Dulciaan)
Trompet Discant 8	beide tongwerken op zuidelijke wijze gemaakt, alles metaal, verbluffend goed van klank
Ventil	uitgeschakeld
Tremulant	

Tussen de Mixtuur en het tongwerk was er in '77 een Quint 3 v met roeren, af ongeveer f' openfluit, hele register uit veel later tijd, doch wel ambachtelijk gemaakt. Daartoe was het Bassongedeelte van het tongwerk op een kantsleep gezet.

C-f", aangeh. pedaal C-f

Samenst. Mixtuur:	C	1	$2\frac{2}{3}$	$1\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{3}$
	c	2	$1\frac{1}{3}$	1	$2\frac{2}{3}$
	c'	4	$2\frac{2}{3}$	2	$1\frac{1}{3}$
	c''	$5\frac{1}{3}$	4	$2\frac{2}{3}$	2

In '77 noteerde ik:

C-h als boven				
c'	4	$2\frac{2}{3}$	$1\frac{3}{5}$	$1\frac{1}{3}$
c''	$5\frac{1}{3}$	4	$2\frac{2}{3}$	$1\frac{3}{5}$
...	$5\frac{1}{3}$	4	$3\frac{1}{5}$	$2\frac{2}{3}$

(Seijbel schreef: 3-4 st, hetgeen ook toen niet juist was)

Windvoorziening. 2 spaanbalgen (in '77 zag ik een magazijnbalg) en windmachine.

Kas. Het ding, dat vroeger op de middentoren stond (foto'77), hoorde daar niet en staat nu ergens anders in de kerk.

Lade. Indeling volgens front, 10 hoogste chromatisch aan zijde tegenover klaviatuur. Cancel-indeling, van achteren gezien:

g" f" e" ... Cs C D E ... gs" a" b" h" c" ... f".

Klaviatuur aan zijkant rechts. Abnormaal hoog in de zijwand (de registerknoppen zitten in de bovenlijst). Niet originele reg.knoppen met inscripties daarop. Fraai oud klavier.

Pijpwerk. In '77 constateerde ik de aanwezigheid van veel kernsteken. Hier en daar zijn er pijpen van Torley (met zijn naam erop, mededeling K)

vO 24/7'77, 29/10'98, 3/3'01 (met LO en HK)
 Martens (citaat Beyen)
 K. Mededelingen Hans Kriek
 Seijbel II p 186
 Hess II p 38

Arnhem St. Walburg

In HO 12 (1914) p 11: Nolting door vd Dussen gekeurd in 1816, dispositie. Disp. *Nagaan*

Vergelijk Broekhuizen A82 (St. Walburg) Courtain , rep. Nolting in 1816

Disp. opgave met enige afwijkingen uit 1816 in Arnh Crt van 1816 6 febr nr 6. Br.commentaar A82

Barneveld, Hervormde Kerk. I

1765 In de meeste moderne bronnen (eerstbekende: Gabry) staat, dat dit orgel in 1765 is vervaardigd door J. Paradijsvogel te Amsterdam en kort daarna met een rugpositief is vergroot. Dit moet vermoedelijk zijn Andries Paradijs,, leerling van Chr. Müller (med. Vente), die ook voor J.H.H.Bätz heeft gewerkt in Amsterdam (Oude Kerk 1772, kleine reparatie in opdracht van Bätz, Oost p 269.

Het orgel is een geschenk van Baron van Essen Vrijheer van Abbenbroek, Heer van Schaffelaar en Helbergen, etc. etc. en in gebruik genomen op 9 juni 1765¹ In de Boekzaal staat de dispositie in volgorde der reg.knoppen. Hieruit volgt de vermoedelijke volgorde der slepen:

Prestant 8 vt disc. dubbel	Holpyp 4 vt	Mixtuur 2 vt 4 st disc./bas	Afsluitinge
Cornet 4 vt 4 st	Quint 3 vt	Trompet 8 vt disc./bas	Ventiel
Holpyp 8 vt ged	Sesquialter 3 vt disc./bas	Vox humana 8 vt disc./bas	Trembelant
Octaaf 4 vt	Waldfluit 2 vt		
Blokfluit 4 vt	Octaaf 2 vt		

Knock (1788) geeft hetzelfde zonder de Cornet en met toevoeging 3 st (i.p.v. 3 vt) achter Sesquialter en verwijzing naar Boekzaal juny 1765

In het kerk-archief is een staatje met dispositie in oud schrift met potloodaantekening 1765. Op de volgorde na stemt deze overeen met de Boekzaal. Daarnaast de rugwerkd dispositie.

Prestant 4 vt dc db	Fluit 4 vt dc	Octaaff 2 vt dc db	Afsluitinge
Prestant 8 vt dc	Quint 3 vt	Tertiaan 2 vt 2 st	
Holpijp 8 vt	Quint 3 vt dc	Mixtuur 2 vt 2,3 en 4 st	
Fluit 4 vt	Sesquialtera 3 vt 2 st	Dulciaan 8 vt b/d	

24 loze pijpen (aldus het staatje) 24 pijpen in blinde velden in het "Borststuk" en ook 24 in het "Rugpositiff"

In gemeentearchief ter plaatse nog de volgende gegevens (mededeling V.Timmer)

1767-1774 Onderhoud door Johan Werner (over toevoeging rugwerk wordt niet gerept)

1779-1780 Onderhoud Andreas (ook Andries, hij ondertekent Andreas) Paradijs

Daarna Onderhoud Van der Haar (die Paradijs ook elders opvolgde, zie Gierveld)

1787 Onderhoud Gerhard Axsen (Gierveld: neef van Van der Haar)

... Over wijziging Meere had Timmer nog niets gevonden)

1791 Boekzaal 1791 I, p 473. 4 oct. Op 23 sept overleden Lukas Baron van Essen, Vrijheer van Abbenbroek, en Heere van Helbergen en Schaffelaar, die, zo door de gifte van een fraai Orgel in onze Kerk, in het jaar 1759; ...

1820 Meere plaatst (volgens Seybel) een Gemshoorn 4 vt en een Fluit 2 vt in het orgel. Ook in het latere restauratie-rapport van 1954 is sprake van een Fluit 2 vt van Meere, die men wil handhaven.

1840 Holtgräve stelt de volgende werkzaamheden voor:

Blaasbalgen opnieuw beleren, lekkages windladen dichten, orgel schoonmaken, en zo inrichten dat een -Bourdon 16'D v geplaatst kan worden, pijpwerk herstellen.

Alle pijpen 1/2 toon opschuiven en C bijmaken om zo op een gemakkelijke manier van de beschadigde bovenranden af te komen (dit opschuiven geldt voor de open pijpen),

Viola di Gamba vervangen door Fagot 16 vt, nieuwe Bourdon 16 vt van vurenhout leveren, nieuw ivoor op de klavieren. Voorstel H. dispositie volgende pagina

Boekzaal 1841 I, p 89/90: In het vorige jaar is een aanzienlijke som bijeengehaald voor reparatie kerkgebouw en orgel

Boekzaal 1841 II, p 513, 26 sept. 1841. Orgel in vervallen staat geraakt, bijna onbruikbaar geworden. Hersteld door Holtgräve, Deventer. Gekeurd en ingespeeld door Reinold, organist te Nijkerk

Knock-Broekhuysen p 28: Naam schenker fout gespeld, Orgel gemaakt door Papegaay. 1766 vergroot met de volgende temmen, volgt ongeveer de bovengenoemde rugwerkd dispositie zonder de Prestant 4':

Hp8 F4 Rf4 Q3 Q3 Trtn2st Sxq2st3' Mxt2,3,4st2v Dc8 Dlc8 P8

Daarna over 1841

Broekhuysen B47: 1765 bouwer: Papegaay, geschenk, etc. ingebruikneming nu 19 juni 1785.(!) Disp. als bij Knock (dus zonder Cornet) 1765. Daarna ongeloofwaardige dispositie na restauratie door J.H. Holtgräve.

Disp. voorstel Holtgräve 1840:

¹ Boekzaal 1765 I 792/93.

(M a n)	R u g p o s i t i e f
Prestant 8 v	Prestant 4 v
Bourdon 16 v	Holpijp 8 v
Holpijp 8 v	Fluittraver 8 v dc
Octaaf 4 v	Roerfluit 4 v
Blokfluit 4 v	Quint 3 v
Roerfluit 4 v	Sexquialter 3 st
Quint 3 v in plaats Sesquialter	Octaaf 2 v dc
Gemshoorn 4 v	Mixtuur 3,4,5 st
Octaaf 2 v	Dulciana 8 v
Waldfluit 2 v	
Cornet 4 st dc	
Mixtuur 4 st	
Fagot 16 v	
Trompet 8 v	

Opgave Hess/Gabry HW in hand Hess, veranderingen en toevoegingen (o.a. Rugpositief) in hand Gabry:

<i>In hand Hess</i>	<i>In hand Gabry</i>	<i>In hand Gabry</i>
Prestant disc: dub: 8 v:		Rugpositief
Holpyp 8 v:		Prestant 8 vt disk
Blokfluit 4 v:		Holpyp 8 vt
Octaav 4 v:		Octaav 4 vt disk dubb
Holpyp 4 v:	<i>Hp 4 doorgeschrapt, daarvoor:</i>	Roerfluit 4 vt geh.
	Viola di Gamba 8 vt	Quint 3 vt geh,
	Gemshoorn 4 (tussengevoegd)	Sexquialter 3 sterk
Octaav 2 v:		Tertiaan 2 sterk
Waldfluit 2 v:		Mixtuur 2 sterk
Quint 3 v:		Dolceaan 8 vt geh..
	"Conet" 4 st (<i>tussengevoegd</i>)	
Sexquialtra 3 st B en Disk		De Clavieren van C tot c"', aangehangen
Mixtuur gehalv: 4 st		pedaal tot c' heeft 4 Blaasbalgen
Trompet gehalv: 8 v:		gemaakt door Paradijsvogel te Amsterdam
Vox humana gehalv: 8 v:	<i>doorgeschrapt</i>	1766 en is t Eerst bespeeld door A. Bleumer
		organist te Nijkerk op de Veluwe

1868	Poestkoke, nieuw belederen der balgen
1881-1924	Onderhoud L. Schwarze, onderbroken door G.van Druten, in ieder geval in 1893
1899	Nieuwe mag.balg Schwarze, nieuwe houten pijpen C-A voor Holpijp
1905	Schwarze 9 nieuwe pijpen Bourdon 16'
1909	Schwarze levert een Salicionaal en een Tremulant
1924	Schwarze is ernstig ziek. Dan neemt Bik het onderhoud over. Deze had een stencil gestuurd waarin drie grote autoriteiten (o.m. Johan Wagenaar en Enschedé) een aanbeveling schreven naar aanleiding van zijn goede restauratie in de Luth.kerk te Den Haag.
1925-30	Onderhoud Bik.
1929	Restauratie door M.K.Koppejan, Veenendaal, die een veel goedkopere aanbidding had gedaan dan Bik. De restauratie hield in:: aanbrengen windmotor, schoonmaak etc, toevoeging pneumatische Subbas (door grote pijpen van de bestaande Bourdon 16 v op een pneum. lade te zetten zodat het een transmissie werd. De bas der Salicionaal, die uit houten pijpen bestond vervangen door zinken pijpen (heet nu Viola di Gamba), Prestant 8 v dc omintoneren tot Celeste, tongwerken vervangen: Fagot 16 v door Trompet 4 v (later Fagot geheten)~ Dulciaan door Vox Humana, Trompet vernieuwen. Gekeurd door Joh. W. Meyl, penningmeester. klokkenspelvereniging te Nijkerk, die nogal wat kritiek- had
1933	moet de Subbas al weer verplaatst worden Sindsdien steeds restauratievoorstellen, die steeds uitgesteld werden
1950	13/12 Rapport Vente (Rijksorgelcommissie)
ca 1950	Men komt in contact met de Herv. Orgelcommissie en er wordt een offerte door v.Vulpen gemaakt Dit blijkt ook uit het Ern�-archief

Barneveld, Hervormde Kerk III.

Uit het Ern -archief:

- 31/1'50 Rijkscommissie van advies voor Kerkorgels (Vente, secr) aan KV. Nog geen bericht van mon.z. Orgel op mon.lijst klasse C. Niet gaaf bewaard gebleven, gebouwd midden XVIII door Paradijsvogel
- z.d. Aantekeningen, beschrijving orgel, waaruit volgorde reg.knoppen blijkt:
HW links B16 H8 Bf4 Q3 Sexb O2 Mxt3stb T8b Fag4b Tremolo mank
rechts P8 Co4st O4 G4 Sexd Wf2 Mxt3-4d Tr8d Fag4d
Rw links O4 Q3 O2 loos afgebr VdG8 Hp8
rechts O4 Hp8 Rf4 Q3 F2 VH8 ("baskant geheel") 1 loze VxC ontbr. Of de Hp en O4 werkelijk in b en dc gescheiden waren? De Quint was dat in ieder geval wel, maar de pijpen voor de bas ontbraken daar (vO).
klav eind XIX, zwelmech, treden rechts (Ped.koppels en Tremolo) Knoppen XIXd Subb pneum, opm. over de constructie der zwelkast
VH nw VdG ged zink ged van andere pijpen leeg 2-3 st 3de gat dichtgestopt O2 oud lege stok Fl2 deels open deels oud Q oud disc.register lege stok Flde 4 zonder register
Roerfl4 H8 P8dc uitgebr (?) P4
Hw Mxtkoor 1-2 koor eraf tongen nieuw Giesecke, achterschot eruit Kap deels eraf
B16 pneum achter orgel
- z.d. (OC) aan KV. Rapport. Nog geen betrouwbare gegevens omtrent bouwjaar en maker. Laden lek, pijpwerk door overmatig stemmen beschadigd, verzakt, kromgeslagen, onvakkundig aan pijpen gesoldeerd. Hoofdwerk lijkt origineel, Mixtuur verkleind, tongwerken door fabrieksmatige vervangen. Rugwerk: verwijderd: 2-3 st vulstem, een dc. register, Fl4'dc heeft geen trekknop, VH vernieuwd (Koppejan) en Pr 8'dc uitgebreid tot VxC, VdG deels zink
Klav.beleg vernieuwd, ped.klavier smakeloos, treden voor koppels, pneum. transmissie 16', zwelkast door Koppejan aangebracht in Rugwerk op slechte wijze. Wat restauratie inhoudt.
- 25/6'52 vV aan KV. Offerte. Allerlei schoonmaak, herstel, houtw.bestrijding. Betr. Disp.:
Hw T8 en Fag4 verv door nw p. Op Rw nw Dlc, ontbrekende Mxtkoren aanvullen, nieuwe Sq op oude plaats. Te hoog opgesneden labia verlagen, zwelkast verwijderen. Zo nodig schokbokers plaatsen
- 29/4'53 vV aan KV. Weer offerte.
- 15/6'53 vL aan OC. Allerlei herstel. rw VdG en VxC vervangen door passende stemmen. Op lege pl Sch 3 st 1'
Disp. wordt:
Hw P8 B16 H8 O4 Blf4b Gh4dc Q3 O2 Wf2 Sqbd Mxtbd T8bd Fag8bd
Rgw Hp8 Qd8 (C-B van Hp) P4bd Rf4 Qf3bd O2b F2dc Sch3st1' Vh8bd Aangeh.ped C-c' 2 pk
Aangeh.p. is Onjuist: Bedoeld: ped. zonder registers want hij wil 2 koppels

tot zover het Ern -archief. Er is ook nog een groot dossier in het Vente-archief

- 1953 contact met de Orgelcommissie verbroken. Ds G.C.Rosendaal te Putten wordt adviseur on komt met een restauratievoorstel: Herstel in oude trant en toevoeging vrij pedaal Hij wil de winddruk van 85 op 70 mm brengen.
Na overlijden Ds Roosendaal neemt Dr M.A.Vente het adviseurschap over.Hij wijzigt het plan van Ds Rosendaal enigszins. Flentrop, Leeftang en De Koff brengen offerte uit. Leeftang is de laagste inschrijver en krijgt in 1954 opdracht

Dispositie vóór 1954 volgens rapport Leeftang), volgorde lade volgens rapport, schuin gedrukt, wat ik zelf in 1952 noteerde, (toen volgorde niet nagegaan). Vergelijk ook met rapport OC en rapport Rijksorgelcommissie uit 1950.

M a n u a l	C-c''	R u g w e r k	C-c''
Prestant 8		Prestant 4	<i>heet Octaaf 4 ook RijksOC en Ern�-arch</i>
Bourdon 16	1841 als <i>schutting achter front</i>	Voix Céleste 8	omge�ntoneerde Pr 8 dc
Cornet 4 st		Holpijp 8	
Holpijp 8		Roerfluit 4	<i>had ik niet genoteerd</i>
Octaaf 4		Octaaf 4 dc	
Blokfluit 4		Quint 3 bas	dc leeg)
Gemshoorn 4		Quint 3 dc	
Quint 3		Fluit 2	
Sesquialter	b/d	-	
Octaaf 2		Octaaf 2	
Woudfluit 2		-	
Mixtuur 2-3 st	<i>3 st bas, 4 st dc op reg.aanduiding</i>	Viool di Gamba 8	bas 1930, dc Sal 1909
Trompet 8 b/d-	1930	Vox humana 8	b/d
Fagot 4 b/d	1930		
		P e d a l	C-c'
		Subbas 16 vt	pneum. transm. van Bourdon 16 vt

Man.koppel (*handreg.*) twee ped.koppels (*treden*), Tremulant (*als handreg. en als trede*)
Reg.knoppen van Rugwerk in kas daarvan. Slechte staat (*doorspraak hoofdwerk*)

Barneveld, Hervormde Kerk IV.

Na restauratie 1956 (meeste zelf gecontroleerd, enkele gegevens aan rapport ontleend, volgorde lade daarin is onjuist)

M a n u a l	C-c'''
Prestant d.d.8 v	
Gemshoorn 8 v	uit 4 v
Cornet 4 st	niet verhoogd, c' 4 3 1/5 2 2/3 2
Holpijp 8 v	nagaan of gr. oct van metaal is als in Kolhorn
Octaaff 4 v	
Blockfluit 4 v	geheel wijd cilindrisch.
Holpijp 4 v	1956
Quint 3 v	
Sexquialter 3 v 3 st Bas/Diskant	
Octaaff 2 v	
Waldfluit 2 v	geheel cilindrisch open
Mixtuur 2v 4st Bas	1956 aangevuld
	C 2 1 1/3 1 2/3
	c 2 2/3 2 1 1/3 1
Mixtuur 2v 4st Diskant	c' 4 2 2/3 2 1 1/3
	c'' 5 1/3 4 2 2/3 2
Dulciaan 16 v Bas/Diskant	1956
Trompet 8 v Bas/Diskant	1929, zinken bekers 1956 door metalen vervangen
R u g w e r k	C-c'''
Prestant d.d. 4 v	dubbelkoren uit Octaaf 4 v dc
Prestant 8 v Diskant	was 1929-1954 omgestemd en geïntoneerd voor zover mogelijk als Celeste. In plan
	Vente stond Quintadeen 8, nieuw te maken, Dit niet toegestaan dor Mon.zorg
	gr.oct onbekend, zie bij Man.
Holpijp 8 v	
Roerfluit 4 v	
Quint 1 1/2 v	vanaf f, 1956
Quint 3 v	nu doorlopend
Sifflet 1 v	vanaf f, 1956
Fluit 2 v	deze zou van Meere zijn
Octaaff 2 v	
Mixtuur 1 1/2 v, 2,3,4 st	1956
	C 1 1/3 1
	c 2 1 1/3 1
	c' 2 2/3 2 1 1/3 1
	c'' 4 2 2/3 2 1 1/3
Scherp 3/4 v 2 en 3 st	1956
	C 2/3 1/2
	c 1 2/3 1/2
	c' 1 1/3 1 2/3
	c'' 2 1/3 1
Tertiaan 1 1/2 v 2 st	1956. Is die benaming juist?
	C 4/5 2/3
	c 1 3/5 1 1/3
Vox humana 8 v	1754 uit orgel Oldebroek, Herv.k., dat later naar Kornhorn (Gr) Geref.k. ging. Timmer zegt: de bekers, rest nog nagaan
P e d a l	C-d', volgorde onbekend
Subbas 16 v	1841, uit Bourdon 16 v, volgens bestek toevoeging c' cs', d'
Prestant 8 v	1956
Roerfluit 8 v	1956
Octaav 4 v	1956 (<i>niet Octaaff?</i>)
Nachthoorn 2 v	1841 volgens bestek uit Bourdon 16 v. cs' en ds' nieuw (<i>bedoeld Cs en D?</i>)
Ruischpijp 3 v 4 st	1956 C 2 2/3 2 1 1/3 1 zonder repetities
Bazuin 16 v	1956
Schalmei 4 v	1929. de Fagot 4 v Man.

Manuaalkoppel, Tremblant, twee ped,koppels (treden)

Barneveld, Hervormde Kerk V.

Kassen	naaldhout, nieuwe delen mahonie (bv. luiken in achterwand. Nieuwe pedaalkassen, zijkanten van originele hoofdorgel weggenomen; of deze nu in de pedaalkassen zijn verwerkt is mij onbekend. Rugwerkkas aan zijkanten open, alleen afgesloten door snijwerk, als in Nijkerk. Vóór 1954 zat hierachter triplex in verband met de in het rugwerk aangebrachte zwelkast, die in 1956 is verwijderd. De fraaie oude balustrade is geheel gewijzigd een verkleind. De pedaalkassen rusten schijnbaar op de balustrade
Laden.	Gebruikelijke indeling volgens front, pedaalladen nieuw dwars op front.
Klaviatuur.	Stijlloze nieuwe klavieromlijsting met registerknoppen die schuin naar de bespeler gericht zijn. 14 registerknoppen in de rugw.kas buiten gebruik. Volgens mededeling Timmer zijn die ook nieuw en alleen maar geplaatst ter herinnering aan de oude situatie. Nieuwe registerknoppen wel antiek aandoend, reg.namen idem. Klavieren mogelijk origineel, klavierbeleg plm 1920. Naamplaatje Leeftang. Boven de lessenaar heeft de voormalige organist Gert van Surksom laten schilderen J. Paradijsvogel.
Bijzonderheid.	Alle discantregisters beginnen bij cis', op de Cornet na, die bij c' begint. Wel vinden alle vulstemrepetities op c's plaats. Vergelijk aantallen pijpen van oude disp.opgaaf (<i>heb ik die nog?</i>)
Windvoorziening.	Nieuwe magazijnbalg achter het orgel. Winddruk onbekend. (Ds Rosendaal wilde deze van 85 mm op 70 brengen.)
Pijpwerk.	Tenzij anders vermeld 1765/66. Intonatie beneden alle peil.(Schr) De plannen tot een nieuwe intonatie zijn momenteel (1977) in overweging.
Kerkgebouw.	Wat wij reeds in 1952 constateerden: De accoustiek is ongunstig voor de orgelklank: Beploistering weggenomen, gedeeltelijk door harde cement vervangen

vO 1952 en 27/7'77

Zie de correspondentie met V.Timmer hierover in verband met Zutphen Broeder en Kornhorn.

Barneveld R.K. H.Catherina

werkl.Maarschalkerweerd uit 1911, moet wel deze parochie (uit 1795) zijn.

Arch.Vente: 1798 verzoek R.K. om de Br.k. niet ingewilligd.

Barneveld Geref.

voorm.orgel uitbr. Dekker (HO aug'21). Dit ging 1960 naar Kootwijkerbroek (uitv. verhaal: Sb I p 38)

Thans

1959 M.K.Koppejan & Zn, Ederveen

I. B16 P8 Hp8 Opf8 O4 Hf4 Q2²/₃ O2 MV-VI T8

II. Zwelw. Hp8 P4 Fldlc4 Q2²/₃ Wf2 SqII Clar8

Ped Sb16 O8 Vlcel8 B16

Tremolo II, P I, P II, II-I, Sub II-I, Super I, C-g^{'''}, C-f', Vrije en vaste C., Gen.cresc., Tongw af, aut.ped
pneum of electr. (organist zei: pneum)

vO 23/7'61 Vreselijk!

Barneveld, Hervormde Goede Herder.

1972 opdr. Lfl in HO 68/218 tot orgel met 2 kl, 9 reg in een Herv.k. te B. Deze?

1976? E.Leefflang

I. P8 Rf8 O4 Mxt4st T8 II.Hp8 Rf4 Q2²/₃ O2 T 1³/₅ Ped Sb16 P8(tr) Fg16 Sch4 3 kopp (ped.k. als tr)

HO jg 72, p 214

Barneveld, Hervormd Centrum Irene.

1974 opdr. Lfl serie-orgel 9 reg. op 2 kl en ped.

HO.jg 70, p 27

**Barneveld Oud Geref.Gemeente, Geref.Gemeente, Rehoboth, Immanuel, De Ark,
Bejaardentehuis, Dominicanessen**

Beekbergen, Hervormde Kerk

Mededelingen H.Kriek, telefonisch op 3/8'01:

- 1780 Apeldoorn, Grote Kerk. J.G. Schilling maakt een 2-klaviers orgel, laden achter elkaar. Geschenk van het koninklijk huis.
- 1822 J.Armbrost. Voorstel het positief te verplaatsen als onderpositief, zoals hij had gedaan in zijn orgel in Vaassen. Er waren klachten over dat tweede manuaal, dat slecht hoorbaar was in de kerk.
- 1828 Naber en Quellhorst: verplaatsing 2de manuaal. Het wordt bovenwerk
- 1842 Naber verplaatst het orgel naar Beekbergen op last van de koning. (Pas in 1846 volgde het grote Naber-orgel in Apeldoorn)

Brummen, Oude Pancratiuskerk, Herv.-Geref. Kerkgemeenschap.

Zie gegevens Encyclopedie 6

Bussloo, R.K.

In 202 Nieuwe Trompet geplaatst (zie de folder van de Stichting Monumentale OrgelsVoorst, oder Voorst Herv)

Dieren Hervormd / Gereformeerde Ontmoetingskerk

1970 Reil o.l.v. Klaas Bolt. Enkele grepen uit Bolt-archief:

18/11 '69 Bolt aan Reil, enige ontboezemingen: waarom geen mechaniek met benaaide oogjes, pedaal in oude vorm?

16/10 '70 Bolt, orgel voltooid, klank boven gemiddelde peil hedendaagse orgelbouw, dank zij oriëntatie aan oude orgels: hoger loodgehalte, geen kunststoffen, minder starre windvoorziening.

10/10 '70 Ingebruikneming. Dispositie op programma. Kleine afwijkingen: Oct 4 niet b/d, 3 koppels (datum onleesbaar), eindrapport der OC: gunstig op één punt na: te veel geklepper der mechaniek.

1971 Correspondentie over geklepper der mechaniek en een spiegel die niet instelbaar was.

Later te zwakke voeten der 16' vervangen (m.t.pl.) en een Mixtuurkoor weggenomen.

I. C - f'''

Prestant dc 16 vt

Octaaf b/d 8 vt

Octaaf b/d 4 vt

Mixtuur 3-5 st (onlangs koor weggenomen)

Cornet 5 st dc (normale samen.st voor 8' gebruik)

II. C - f'''

Gedekt 8 vt

Fluit 4 vt

Quint 3 vt

Octaaf 2 vt

P e d a a l C-f

Subbas 16 vt geheel metaal)

twee koppels

Tremulant (hele werk)

Men is van plan de 7 grootste pijpen van de 16' (die te zwak zouden zijn) door houten pijpen te vervangen. Ook nu wordt nog geklaagd over geklepper der mechaniek.

Dubbelgangers van dit orgel: Schoonebeek Herv. k. (ook met klachten over lawaaierige mechaniek en te zwakke voeten der 16', Bolt schrijft, dat hij aanstuurde op niet ingevoerde mechanieken, waarmee Reil in de begintijd onvoldoende ervaring had, Apeldoorn Chr.Geref.K. (?). (waarbij Bolt niet betrokken was). In Vlaardingen, Herv. Bethelkerk waren plannen tot een orgel in Standaard-kas met Dieren-dispositie met extra Trompet 8' b/d. Dit ging - voor zover na te gaan - niet door. Bolt kwam later terug op deze opzet: Zie Bolt-archief Winsum.

vO / dL 8/1'05

Doornspijk / 1898, Protestantse Gemeente (ook gebruikt door de Hervormde Kerk)

Bronnen

Muziek en Liturgie 2005/10

De Orgelkrant, 10/9 (2005),6.

M. Seijbel, *Zes eeuwen Veluwe orgels*. Zaltbommel 1975, 305-306

R. WaIsma, *Jan Proper (1853-1922), orgelbouwer op, het grensvlak van ambachtelijk en industrieel*. Leeuwarden, 2005.

R. WaIsma, *Herziene en uitgebreide werklijst Properorgels*. Leeuwarden, 2005, 6.

Mededelingen van de Heer G. de With, opvolger van Hendriksen en Reitsma

Historische gegevens

1895	J. Proper, bouw orgel Dispositie 1898 (<i>ontleend aan Seijbel?</i>): <i>Manuaal</i> Bourdon 16' Prestant 8' Holpijp 8' Cello 8' Octaaf 4' Speelfluit 4' Octaaf 2' Cornet D 4 st. Trompet B/D 8', aangehangen pedaal																											
1968	B. Koch, nieuw elektropneumatisch orgel met gebruikmaking van enig oud pijpwerk achter het oude front. Nieuwe zeer diepe kas gemaakt (of aanbouwsel aan de oude gemaakt?). Dispositie 1968: <table><tr><td><i>Hoofdwerk</i></td><td><i>Nevenwerk achter het hoofdwerk</i></td><td><i>Pedaal</i></td></tr><tr><td>Bourdon 16'</td><td>Roerfluit 8'</td><td>Subbas 16'</td></tr><tr><td>Prestant 8'</td><td>Salicionaal 8'</td><td>Octaafbas 8'</td></tr><tr><td>Holpijp 8'</td><td>Voix Celeste 8'</td><td></td></tr><tr><td>Octaaf 4'</td><td>Koppelfluit 4'</td><td></td></tr><tr><td>Speelfluit 4'</td><td>Woudfluit 2'</td><td></td></tr><tr><td>Octaaf 2'</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Cornet D 4 st.</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Trompet 8'</td><td></td><td></td></tr></table>	<i>Hoofdwerk</i>	<i>Nevenwerk achter het hoofdwerk</i>	<i>Pedaal</i>	Bourdon 16'	Roerfluit 8'	Subbas 16'	Prestant 8'	Salicionaal 8'	Octaafbas 8'	Holpijp 8'	Voix Celeste 8'		Octaaf 4'	Koppelfluit 4'		Speelfluit 4'	Woudfluit 2'		Octaaf 2'			Cornet D 4 st.			Trompet 8'		
<i>Hoofdwerk</i>	<i>Nevenwerk achter het hoofdwerk</i>	<i>Pedaal</i>																										
Bourdon 16'	Roerfluit 8'	Subbas 16'																										
Prestant 8'	Salicionaal 8'	Octaafbas 8'																										
Holpijp 8'	Voix Celeste 8'																											
Octaaf 4'	Koppelfluit 4'																											
Speelfluit 4'	Woudfluit 2'																											
Octaaf 2'																												
Cornet D 4 st.																												
Trompet 8'																												
Later	dispositiewijzigingen: HW + Mixtuur 3 st., NW + Quint 1 1/3'																											
2005	Hendriksen & Reitsma, nieuw mechanisch orgel achter oude front, met gebruikmaking van enig oud pijpwerk. Front van onderbouw voorzien; nieuwe kas gemaakt, minder diep dan die uit 1968 Ornamentiek boven tussenvelden aangebracht																											

Dispositie

H o o f d w e r k (I) C-f'''	
Prestant 8'	C-e' in front nieuw, f'-f''' op lade 1895
Bourdon 16'	C-h hout 1895, rest metaal, nieuw
Holpijp 8'	C-H hout 1895, rest metaal, nieuw
Octaaf 4'	2005
Quint 3'	2005
Cornet	2005 niet verhoogd opgesteld
	c' 4 2 2/3 2 1 3/5
Speelfluit 4'	2005, C-e gedekt, verder open cilindrisch
Octaaf 2'	2005
Mixtuur 4-5 st	2005
	C 2 1 1/3 1 2/3
	c 2 2/3 2 1 1/3 1
	c' 4 2 2/3 2 1 1/3 1
	f'' 5 1/3 4 2 2/3 2 1 1/3
Trompet 8' b/d	2005, metalen koppen en stevels
B o v e n w e r k (II)C-f''' , meeste pijpwerk uit 1968	
Prestant 8'	C-H van Roerfluit
Salicionaal 8'	idem 1895?
Vox Celeste 8'	vanaf c (De With dacht dat het een omgebouwd register uit 1895 was)
Roerfluit 8'	C-H hout gedekt
Salicet 4'	2005
Quintfluit 3'	Gr. oct gedekt, rest cilindrisch open
Woudfluit 2'	zeer licht conisch
Fluit 4'	koppelfluit, vanaf d'' open conische fluit
Mixtuur 3 st	na 1968
	C 1 1/3 1 2/3
	c' 2 1 1/3 1
	c'' 2 2/3 2 1 1/3
	c''' 4 2 2/3 2
Dulciaan 8'	2005, metalen stevels en koppen, verschuifbare intoneerdeksels
P e d a a l	C - d' (vanaf achterzijde):
Subbas 16'	1968 of 2005

Prestant 8'	1968 of 2005
Gedekt 8'	1968 of 2005
Octaaf 4'	1895, nog niet bekend uit welk register
Bazuin 16'	2005, houten stevels en bekens, platte moderne koppen
Trompet 8'	2005, metalen stevels en koppen

Werktuiglijke registers

drie normale koppelingen

tremulant (HW), tremulant (BW)

Toonhoogte

gemeten $a' = 436.6$ Hz bij 12° , omgerekend 441 Hz bij 18°

Windvoorziening

magazijnbalg

Winddruk

82 mm

Plaats klaviatuur

linkerzijde

Deling B/D

tussen h en c'.

Kas:

Op frontzijde na geheel nieuw, grenen. Aan frontzijde aan onderzijde verlengd.

Pijpwerk

Er zijn veel expressions, ook in het nieuwe pijpwerk, geen geperste labia

Indeling laden:

HW: Ongedeelde lade C-Fs chromatisch van achterzijde gezien links (dit is gedaan om geen grote pijpen van de Trompet behoeven te plaatsen aan de andere zijde, waar de tractuur naar het bovenwerk zit. G-e in tertsoepstelling aan weerszijden, daartussen de rest in hele tonen (naar weerszijden aflopend). Ten overvloede nog eens de cancellenvolgorde (achteraanzicht):

C Cs D Ds E F Fs e c Gs B d e'"d'"c'"b"gs"fs"e"d"e"b'gs'fs'e'd'c'h gs fs f/

/g a h cs'ds'f'g'a'h'cs'ds'f'g"a'h"cs'"ds'"f'" cs A G H ds

BW. Ongedeelde lade aan weerszijden in hele tonen naar buiten aflopend.

Pedaallade achter HW hiervan door looppad gescheiden ook aan weerszijden aflopend, echter grotendeels beurtelings cancellen voor grote en kleinere pijpen.

Klaviatuur

Geheel nieuw, fraaie bakstukken met profiel.

De volgorde der registerknoppen stemt niet overeen met die op de laden. De With vertelde, dat dit gedaan, omdat men (de With) op de laden twee 4 voets registers achter elkaar wilde zetten, hetgeen nadelig is bij gelijktijdig gebruik daarvan. De klaviatuurvolgorde is:

HW P8 B16 Hp8 O4 Q3 Corn Splf4 O2 Mxt T8

BW P8 Sal8 VxC8 Rf8 Salt4 Qf3 Wf2 F4 Mxt Dlc8

Ped volgorde lade

Datum onderzoek

21/11'07 vO / dL

Ede Gereformeerde Noorderkerk

- 1882 L. Ypma & Co. Oorspronkelijke locatie Limmen, R.K. St-Corneliuskerk
 1917 B. Pels , nieuw orgel te Limmen, Ypma-orgel ingenomen
 1918 B. Pels Ypma-orgel geplaatst in de Gereformeerde Kerk te Ede (die werd later Noorderkerk)²
 Caeciliabeeld verwijderd en vervangen door loze frontpijpen.
 1935 Opdracht aan H.W.Flentrop voor restauratie en de volgende wijzigingen
 1. Pijpwerk pedaal, dat nu naast het orgel staat achter in orgel plaatsen, waartoe de kas gewijzigd wordt.
 2. Nieuw pedaal van 30 tonen ter vervanging van het oude van 24 tonen
 3. Bijplaatsen Bazuin 16' (Gieseke) op het pedaal, zwak geïntoneerd
 4. Bijplaatsen Hobo op II (Gieseke)
 5. Vernieuwing pedaalkoppeling
 De disp. wordt nu³ :
 I C-f'' B16 P8 Hp8 VdG8 O4 Rf4 Qf2²/₃ Doubl2 Co3 st (4 2 2/3 1 3/5) T8b/d
 II C-f''' Salt8 B8 Ae8 VxC8 Flhrm4 Splf2 Hb8 Ped C-f Sb 16 Cello8 Bz16
 Ped-I Kl.kopp, tremolo gehele orgel, mech.slpl behalve ped met pneum kegellade, elektr. windv.
 -o-o-o-o-
 Opgave Nivo wijkt hiervan af:
 H.W. Flentrop orgel uitgebreid met pneumatisch vrij Pedaal, nieuwe tongwerken geplaatst,
 BW + Aeoline 8 op pneumatische lade
 1963 A.H. de Graaf, dispositiewijzigingen:
 HW -Quintfluit 3; Mixtuur vervangen
 BW -Aeoline 8, + Quintfluit 3 (vanaf c). Dat zou ombouw kunnen zijn.
 1979 Hendriksen & Reitsma restauratie
 pneumatische tractuur en laden verwijderd
 nieuwe mechanische sleeplade voor Ped.lade BW van extra sleep voor *reg. dat voorheen pneumatisch was?*
 Uit de hierna volgende beschrijving lijkt me dat ook de Tr8 is vernieuwd
 ca 1985 Kaat & Tjhuis. Balg gereviseerd (m.t.pl.)

<i>Hoofdwerk (I)</i>	<i>C-f'''</i>
Prestant 8 vt	C-h in front
Viola di Gamba 8 vt	C-H van P8
Bourdon 16 vt	C-h hout
Holpijp 8 vt	C-H hout, rest metaal met bij alle pijpen een gat in de hoed geen inw. roeren
Cornet 3 st	c' 2 2/3 2 1 3/5 niet verhoogd opgesteld
Octaaf 4 vt	geheel op lade, expressions behalve e kleinste
Roerfluit 4 vt	fs"-f''' open conisch
Mixtuur "3 st".2'	C 2 1 1/3
	c 2 2/3 2
	c' 4 2 2/3 2
	fs" 5 1/3 4 2 2/3 2
Doublette 2 vt	
Trompet discant	c'-f''' ("8 vt" staat niet op de reg.plaatjes, metalen koppen en stevels, fs'-f''' dubbele bekerlengte (24 p <i>geteld!</i>)
Trompet bas	(C-h) koppen en st. idem. Bekers spotted

<i>Bovenwerk (II)</i>	<i>C-f'''</i>
Salicet 8 vt	C-H tussen front en lade (dus niet in front)
Voix Céleste 8 vt	C-H van Salicet
Bourdon 8 vt	C-H hout, gevefd
Flûte harmonique 4 vt	vanaf c' overblazend
Quintfluit 3 vt	C-H zwijgt. open cil. (verm. ombouw uit Aeoline)
Speelfluit 2 vt	open cilindrisch
Hobo 8 vt	metalene st/k, grotendeels koperen bekens, ca 10 kleinste orgelmetaal

<i>Pedaal</i>	<i>C-f', volgorde van achteraf</i>
Subbas 16 vt	hout
Cello 8 vt	zink, geperste labia (uit 1935 of eerder) klinkt verbluffend goed.
Bazuin 16 vt	zinken bekens, metalen platte koppen ("rijksdaalders"), <i>stevels zullen dan wel van hout zijn.</i>

Klavierkoppel, Pedaalkoppel, Tremolo, werkt op Bvw ook enigszins op Hw.

² telef. mededeling Ds J.Banga 30/10'82: dit is de oorspr. Geref.k. , die stamt uit 1903, kerk en orgel gerestaureerd in 1978.
³ HO 32 86

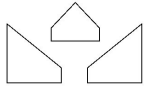
Ede Noorderkerk - vervolg

Kas

voorzijde hardhout, rest naaldhout, Oorspr. achterwand verdwenen wegens aanbouw voor pedaal die tot aan de kerkmuur reikt, van de hw-lade gescheiden door een looppad.

Lade

voor zover ik me herinner: Hw in twee delen, diatonisch van buiten naar binnen aflopend, pedaal en bovenwerk diatonisch van binnen naar buiten. Bovw uit één stuk, pedaal ?

Toonhoogte

$a' = 448.7 \text{ Hz}$ bij 23° (445 bij 18°)

Windvoorziening

mag.balg en reguleurbalg en nog bruikbare schepbalgen met pompinstallatie, elektr. windmachine. Winddruk 84 mm (ook pedaal)

Tot 1979 bestond de windvoorziening uit twee magazijnbalgen, waarvan één met pompinstallatie, die op de zolder achter het orgel waren geplaatst. In 1979 kreeg deze zolder een andere bestemming, waardoor de kleinste balg werd verwijderd en de overige delen een plaats naast het orgel kregen.

Klaviatuur

aan zijkant links, alles oorspr. op de ped.toetsen na. "Firma L.Ijpma & Co / hersteld Anno 1979 Hendriksen & Reitsma". Afneembare nieuwe lessenaar over de oude. Reg.knoppen boven de lessenaar. Reg.namen in gotische letters op de knoppen, reg.stangen met vierkante doorsnede. Afwijkend reg.pl. Mixtuur.

Mechaniek

verm. origineel op die van ped. na..

Pijpwerk

Expressions in prestantenfamilie op de kleinste pijpen na.

Frontpijpen

Alleen ontleend aan de Prestant 8' in zitors en onerste buitenste middenvelden, het middelste middenveld onder (waar het Caeciliabeeld heeft gestaan) stom. Bovenvelden stom (ze zijn relatief wijder)

vO 13/7'05, waarn koster Van Oosten 0318-615426

verder gegevens in:

Erik van der Heijden, *Orgels in Ede*, Ede 2004, 27-28

Het Orgel, 78/5 (1982), 160-161

Bert Wisgerhof, 'Het Ypma-orgel in de Geref. Noorderkerk te Ede'. *De Orgelvriend*, J. -(1980), 12-13

Elburg Hervormde Grote of St.-Nicolaaskerk

Voormalige orgels

- 1517-'28 Onderhoud Mr Eymbert, Elburg⁴ (V).
 1545 Contract ombouw met Jan Graurock I, 1545-46 Herstel kleine orgel en wijziging hoofdorgel, w.o. toevoeging Borstwerk (BO), vermoedelijke dispositie (V p 85, door S overgenomen).
 1600 Jan Morlet II, Arnhem, reparatie (V en S). In 1545 was het Blokwerk nog gehandhaafd (BO p 25).
 1644 Herstel voor f 975,- door Bader, Zutphen (S).
 1769 Herstel? door Joh. Gustav Schelling, Deventer (S).
 1795 Restauratie Rudolph Knol, die het orgel tot 1817 onderhield (S).
 1804 Orgel opnieuw geschilderd en verguld. Drie beelden op rugpositief geplaatst (S).

Huidige orgel

- 1821 Contract betr. bouw nieuw orgel 12 sept 1821, waarin geëist, dat het werk 30 sept '23 klaar moest zijn (S). De dispositie in het contract wijkt in ondergeschikte punten af van de huidige. Zie onder bij dispositie.
 1825 G.H.Quellhorst, Oldenzaal, nieuw orgel 12 mei ingewijd, gekeurd door Van der Dussen, organist van de Grote kerk te Kampen (B). Na veel moeite lukte het, het oude orgel aan een opkoper (Evert van Gelder, Amsterdam), kwijt te raken (disp. zie S). De aanschaf van het orgel werd vergemakkelijkt door een gift van de erfgenamen van adm. Van Kinsbergen. Volgens S zijn de drie beelden op het rugpositief van het huidige orgel in 1804 gemaakt voor het oude orgel, evenals de "weizer" boven het orgel.
 1839, 1851, 1874 schoonmaakbeurten (door S. jaartallen op deur gevonden). In 1839 heeft Naber dit gedaan, in 1874 J.van Loo, die de Clarinet van het manuaal vernieuwde (hetgeen de vraag is) (S).
 1885 Dispositie volgens Van 't Kruijs: Afwijkingen (afgezien van de nomenclatuur):
 Man." Clarinet-Hobo 8' i.p.v. Clarinet bas 4', Hobo 8' dc.
 Pos.: Octaaf 2' ontbreekt
 "Stomme registers": Ped.koppels en de knoppen zonder functie ontbreken.
 1902 Schoonmaakbeurt door J.Proper, Kampen (S).
 1925 Herstel door Dekker, Goes. In HO febr'27 artikel over catalogus. Dekker waarin o.m. dit orgel.
 1948 idem door de Koff, Utrecht, toen Viola di G 4' op Rugwerk door Octaaf 4' vervangen.
 (vlgS, in werkelijkheid door opschuiving als zodanig veranderd), klavieren vernieuwd.
 Volgens Encyclopedie: deling man.koppel ongedaan gemaakt, 3 schokbalgen geplaatst, koppeling Rugw.-ped. gewijzigd, ped.koppel naar Man toegevoegd.
 1965 Schoonmaak door De Koff, Utrecht.
 1983 Schoonmaak Hendriksen en Reitsma, Nunspeet en weer bespeelbaar gemaakt na kerkrestauratie, intonatiewerk door Verschuieren, naar het schijnt, omdat H&R dat van de Rijksadviseur niet mochten doen⁵ Klavieren vernieuwd (naar Zwolle Bethlehem), bas/disc. deling koppeling weer hersteld
 19.. Enig herintonatiewerk, o.m. aan de Prestant 16' (mededeling S). Door wie?

M a n u a a l C-f" (bovenmanuaal)

Prestant 8 voet

Bourdon 16 voet contract: 2 octaven grenen

Gemshoorn 8 voet geheel open vanaf C

Roerfluit 8 voet contract metaal

Octaaf 4 voet idem

Quinte 3 voet

Roerfluit 4 voet

Woudfluit 2 voet cilindrisch

Octaaf 2 voet

Sexquialter 3 sterk C 2 2/3 1 3/5 1

Mixtuur 5 sterk 2 voet C 2 1 1/3 1 2/3 1/2

f 4 2 2/3 2 1 1/3 1

f 8 5 1/3 4 2 2/3 2

Cimbal 4 sterk

C 2/3 1/2 1/3 1/4

c 1 2/3 1/2 1/3

f 1 1/3 1 2/3 1/2

c' 2 1 1/3 1 2/3

f' 2 2/3 2 1 1/3 1

c" 4 2 2/3 2 1 1/3

f" 5 1/3 4 2 2/3 2

Trompet Bas 8 voet

Trompet Discant 8 voet

Clarinet Bas 4 voet in werkelijkheid Clairon, normale Trompetbekers, factuur lijkt hetzelfde als Quellhorst deel, hoewel S beweert dat Van Loo dit register heeft vernieuwd. Bouman schrijft: Schalmei

Hoboe Discant 8 voet bekens: enge trechter, waarop wijd oplopende korte trechter

⁴ Gelre XXVI, 1923, door S geciteerd p 22-24. V verwijst er ook naar.

⁵ mededeling L. Verschuieren Jr aan mij op 1/11'82.

Elburg Hervormde Grote of St.-Nicolaaskerk - vervolg

Rugpositief C-f''' (ondermanuaal)
 Prestant 8 voet in oorspr. plan 4 vt in front onderpositief. Later werd het een rugpositief, C-E gedekt
 Holpijp 8 voet contract: 1 octaaf hout
 Doesluit 4 voet gedekt, plm 12 p. con.open
 Octaaf 4 voet 1948 ontstaan door afsnijden en opschuiven van de Viola di Gamba 4', derhalve enkele grote pijpen uit 1948

Fluittraver Discant 8 voet prestantmensuur

Octaaf 2 voet

Cornet discant 5 sterk c' 8 (ged.) 4 2 2/3 2 1 3/5

Mixtuur 4 sterk C 1 1/3 1 2/3 1/2

f 2 2/3 2 1 1/3 1

f' 5 1/3 4 2 2/3 1 1/3

Dulciaan Bas 8 voet

Dulciaan Discant 8 voet

Vox humana 8 voet beker: trechter, daarop korte cilinder met klapdeksel

Pedaal C-c'

Prestant 16 voet

Subbas 16 voet contract: grenen

Octaaf 8 voet open hout, metalen oprolbare stemdeksels, overeenkomstig contract: "van hout"

Bourdon 8 voet metaal, overeenkomstig contract. Of dit ook voor de grote p. geldt, heb ik niet genoteerd

Octaaf 4 voet metaal

Bazuin 16 voet houten bekens

Trompet 8 voet

Clarinet 4 voet Trompetbekers, dus Clairon bedoeld, Bouman noemt het Schalmey

Overig registers (genoteerd in 1976)

Manuaalkoppel drukkoppel pos. aan man

Pedaalkoppel Manuaal

Pedaalkoppel Positief

Tremulant voor Rugpositief

Windlozing

Calc. klok buiten gebruik

Afsluiting (gehele orgel)

La Force loze knop voor de symmetrie. Thans (meen ik) verdwenen, want er is nu één koppeling meer.

Vox Angelica loze knop voor de symmetrie.

Pijpwerk. Voor die dagen gebruikelijke factuur. Tongwerken alle met eiken stevels en koppen, bekens op Bazuin na alle van metaal. Contract: de corpus van metaal (behalve Bazuin), mondstukken, tongen en vuren (?) geel koper, Prestant 8' (Man) en Prestant 16' (ped) van gepolijst tin.

Laden: manuaal. In twee delen, diatonisch, gr. in 't midden. Pedaal: slepen evenwijdig aan het front. Om de Octaaf 4' te kunnen stemmen moet eerst een groot gedeelte van de tongwerkbekens weggenomen worden.

Windvoorziening: 4 spaanbalgen, daarvan 3 op windmachine aangesloten (in 1976), alle (in 2002).

Klaviatuur. 1983 (verving weinig stijlvolle uit 1948). Reg.knoppen oud. Inscripties van registernamen vermoedelijk vernieuwd: Boven de verschillende rijen knoppen bordjes met opschriften in gotische letters (genoteerd in '76):

Pedal	Manuaal	Positief	Positief	Manuaal	Pedal
Sb 16	B 16	P 8	Hp 8	P 8	P 16
B 8	Rf 8	Doesf 4	0 4	Gh 8	0 8
Bz 16	Q 3	F1trv dc 8	0 2	0 4	0 4
Tr 8	Wf 2	Co dc 5 st	Mixt 4 st	Rf4	Clar 4
Windl	Sexq 3 st	Dulc b 8	Mixt 4 st	0 2	Afsl
La Force	Cimb 4 st	Vox h 8	Dulc de 8	Mixt 5st 2'	Calckl
Pedk Pos	Tr Bas 8	Pedk Man	Trem	T de 8	Vox Ang
	Clar Bas 4		Man.k	Hob dc 8	

De volgorde is dus gelijk aan die op de lade op de pedaal tongwerken na.

Ik denk, dat Pedk Man nu op de plaats zit van La Force en, man.k. bas op plaats Pedk. Man en Man.k. dc op plaats Man.k.

vO 3/1'76, vO / dL 29/5'02

Samenstellingen van vulstemmen en jaar 1983 naar Encyclopedie, in overeenstemming met hetgeen was te horen

Overige literatuur: Gelre XXVI, 1923, p 151, door S geciteerd.

S: Seijbel, Zes Eeuwen Vel. orgels. Hier nog wat uitvoeriger historische gegevens.

B: Boekzaal 1826, I, 220),

V: Vente Bouwstoffen, p 122, cat.nr 39 uit Arnhem Rijksarchief inv.nr. 1490. In Vente Repertorium alleen verwijzingen.

BO: Vente Brabanter Orgel p 42 ontleend aan Bouwstoffen

Hess I: lijst van orgels p 86

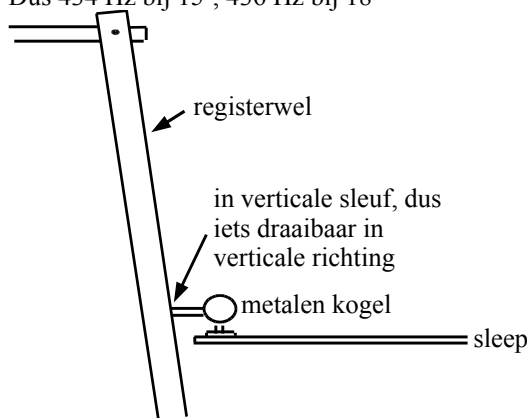
Encyclopedie V, 157

Elburg Herv. kerk Koororgel.

Public. St. behoud Ned.o.: pijpwerk volgens vdHarst vrijwel zeker van Hinsz.

Ellecom 1874 / 1965, Hervormde Kerk

- 1667 orgel, geschenk van de Graven Hendrik en Willem Bentinck ⁶
 1874 Nieuw orgel Ehrenfried Leichel, Duisburg ⁷
 1945 kerk en orgel door oorlogsgeweld beschadigd. Voorheen was de dispositie.
 M a n u a a l C - f''' aangehangen pedaal, C-g
 Bourdon 16' Viola di Gamba 8' Octaaf 4'
 Prestant 8' Salicet 8' Fluit 4'
 Holpijp 8'
- 1946 D.A. Flentrop binnenwerk orgel gedemonteerd en opgeslagen ⁸
 1949 D.A. Flentrop orgel herplaatst aan de torenzijde zonder bekronende beelden, die zijn zoekgeraakt, windlade en mechanieken hersteld, vier pijpen Octaaf 4 en 14 pijpen Fluit 4 vervangen. Salicet 8 -> Spitsfluit 2
 1965 Opdracht K.B. Blank & Zn ⁹, nieuw orgel achter Leichel-front).
- Dispositie** M a n u a a l C-g'''
 Prestant 4' compleet vanaf C
 Roerfluit 8 vt geheel metaal, gr. octaaf normaal gedekt (us zonder roeren)
 Quintadeen 8 vt gr. oct. zelfstandig. metaal
 Fluit 4 vt 20 p. open conisch, dus c''-g'''
 Octaaf 2 vt
 Mixtuur 3 st Bas / disk
 Kromhoorn 8 vt Bas / disk. metalen koppen en stevels. stevels van enkele pijpen koper, ook onderste deel van het conische deel der bekens
 P e d a a l C-d', aangehangen
- Mixtuur** C 1 1/3 1 2/3
 c 2 1 1/3 1
 c' 2 2/3 2 1 1/3
- Scheidng B/D** bij h/c'
Kas op voorzijde na nieuw, mahonie, voorzijde naaldhout
Lade eiken, pijpstock en rooster mahonie. Verend sleepsysteem. Merkwaardige constructie tussen registerwells en slepen (zie schets). Indeling volgens front, met verschil dat de tussenvelden naar binnen aflopend zijn.
Klaviatuur geheel nieuw, aan rechterzijde
Windvoorziening. Magazijnbalg onder in onderkas. daarboven grote schokbreker in de vorm van een tweede balg met verensysteem.
Winddruk 51 mm
Toonhoogte 431.3 Hz bij 11 à 12 °. Dus 434 Hz bij 15°, 436 Hz bij 18°

Kunsthistorische aspecten

Een wat vreemd geproportioneerd geheel: een vijfdelig front met ronde middentoren, vlakke tweedelige velden en ronde zijtorens, het geheel gevat tussen twee aanbouwsels met spitsbogige opening. Deze zijn zeer typerend voor Ehrenfried Leichel; hij heeft dergelijke 'Leichel-poortjes' bij verschillende oudere orgels aangebracht (Rozendaal, Hervormde Kerk; Rheden, Herv. Kerk). Vreemd zijn in de middenpartij de verhoogde frontstukken van de middentoren en vooral die van de zijtorens, die twee keer zo hoog zijn geplaatst als die bij de middentoren. Vooral deze verhoging levert nogal vreemde proporties op. De tussenvelden vertonen een parallel naar buiten oplopende labiumlijn en zijn gedecoreerd met blinderingen die bestaan uit bebladerde S-ranken. De afscheiding tussen de etages, bestaat uit een smalle horizontale lijst omzoomd door snijwerk dat tezamen een liggende driehoek vormt. Deze opzet en ook de gebruikte vormen herinneren vrij sterk aan het werk van Naber'. Het is dan ook denkbaar dat Leichel hier een 'ouder Naber-front' passend heeft hergebruikt en dat met enige kunstgrepen voor zijn nieuwe instrument passend heeft gemaakt. Het snijwerk boven in de torens vertoont vrij scherpe bladvormen. De consoles onder de torens zijn voorzien van wat grof ornkrullend bladwerk, van een ander karakter dan het snijwerk in het middendeel. Tamelijk rijk zijn de naast de 'Leichel-poortjes' aangebrachte vleugelstukken; zij bestaan uit ingewikkeld in elkaar kronkelende voluutranken, die op de borstwering uitlopen in een hoorn van overvloed en verscheidene vruchten.

vO / dL 27/6'77 en 8/1'05

⁶ Zie uitvoeriger StWV 1867 285

⁷ StWV 1874 378 Sb geeft 1874 en de Blank dispositie (p 149)

⁸ Seijbel 6 Eeuwen ...

⁸ Gegevens uit 1946 en '49 uit voorlopige beschrijving voor de Encyclopedie, ontleend aan het Flentrop-archief

⁹ opdracht Blank in HO jg 61, p 152 (1965).

Elspeet, Hervormde Kerk

- 1861 6 junij. Kerkgebouw verrijkt met orgel H.Hafmans, Doetinchem onder opzicht van M.de Vledder, koopman te Harderwijk. Bespeeld door hem en A.Herschig, organist te Amsterdam, en anderen.¹⁰
- 1878 verbouwing door Leichel, Duisburg¹¹
- 1933 Koch., Apeldoorn, nieuw pneum. binnenwerk (Seijbel I en II)
- 1946 Koch, Toev. Celeste en Aeline (Seijbel I en II)
- 1960 Toevoeging Bazuin
Dispositie daarna
I. P8 B16 Gmb8 Hp8 O Rf4 Q3 O2 Mxt3-5 st T8b/d Trem
II P4 Lflged8 Fltr8 Aeo8 VxC8 Sal4 Violl d'am4 Gh2
Ped Sb16 P8 Dbf4 Fgtb16 Bz16

In een plaatselijk blaadje¹² stond:

- 1871 Haffmans
- 1989 16/7 nieuw binnenwerk van Hendriksen / Reitsma
....? J. Drost

¹⁰ Boekzaal 1861 I 627

¹¹ Seijbel I en II, hieruit ook alle volgende gegevens t/m disp. 1960

¹² mededeling Th. den Os

Ermelo / 1816, Hervormde Dorpskerk

Voormalige orgels.

- 1899 Volgens een plaquette in de kerk aangebracht vond in 1899 een uitbreiding van het kerkgebouw plaatst met een transept (welke er nu niet meer is) en kwam er een orgel, overgenomen van de Chr. Geref. kerk te Harderwijk.
- 1904 nieuw orgel aangeschaft (plaquette). Volgens Seijbel was dit van Proper¹³.
- 1936 Flentrop, restauratie¹⁴.

Huidige orgel.¹⁵

- 1805 begonnen door C. Reichner, 's-Gravenhage voor de Jakobskerk te Brielle. Het orgel zou volgens Oost deze dispositie gehad moeten hebben:
Onderman. P8 Rf8 O4 F4 Gh2 Sxq3stdc Mxtbas3st/dc 4-5 st Fagbas8, Hoboedc8
Bovenman. Hp8 Rf4 O2 Flg1, C-f", aangeh.p. 2 balgen
- 1807 contract verbroken wegens onbetrouwbaarheid en ondeskundigheid van Reichner.
- 1812 G.Th. Bätz inventariseert het door Reichner achtergelaten materiaal: Kas (gr.deels), 2 onbruikbare klavieren met koppel, pijpwerk van (deels) Hp 8, F 4, Gh 2, P 8, O 4, O 2.
De dispositie wordt zoals in het hierna genoemde Boekzaalbericht. Geheel nieuw: P8, O4, Sxq, Mxt en tongwerk (100 lood op 25 tin), de overige vier stemmen gedeeltelijk van bestaand pijpwerk.
- 1816 21 aug voltooid¹⁶ door Gideon Thomas Bätz, nadat om geldelijke redenen van het oorspronkelijke tweeklavierenplan moest worden afgezien, zodat een éénklaviers orgel ontstond. Het materiaal van Reichner werd gebruikt (kas en enig pijpwerk). Daar R. geen plaats voor een lessenaar had berekend, moest het klavier tot e" i.p.v. tot f" lopen.
De Boekzaal spreekt slechts van uitstel door omstandigheden en van voltooiing te danken aan G.Th. Bätz. (Reichner wordt niet genoemd). Boekzaaldispositie:
Prestant 8 voet discant dubbeld Octaaf 4 voet Octaaf 2 voet Hoboë 8 voet discant
Holijp 8 voet Quint 3 voet Mixtuur 3, 4, 5 en 6 sterk
Sesquialtera 3 sterk disc Roofluit 4 voet Fagot 8 voet bas Tremulant
Klavier C-e", aangehangen pedaal. Orgel met grote lof goedgekeurd door "Robers" (Gr.k. Rotterdam) en Muilman (pl. organist).
- 1857 W.H. Kam, toonhoogte gewijzigd en dubbelkoren Prestant en Mixtuur verwijderd, Sesquialter verwijderd. E: Fagot/Hobo veranderd in Trompet.
- 1958 E.Leeflang / Dr M.A. Vente, restauratie. Toonhoogte gelaten zoals het was, dubbelkoren weer aangebracht, stom gemaakte frontpijpen moesten daardoor alsnog ook 1/2 toon worden ingekort. Weer Sesquialter op lege plaats op de lade, Mixtuur gecompleteerd, windmachine aangebracht. Mechaniek gr.deels vernieuwd.
- 1973 Leeflang, overplaatsing naar Ermelo. In lade sleepringen aangebracht. Nieuwe mag.balg, die een ander niet origineel exemplaar verving. Volgens de plaquette in de kerk geschiedde dit in het kader van een grote kerkrestauratie.

Dispositie. ¹⁷	M a n u a a l	C-e"
Prestant 8 vt		Open af C, dc dubbel, tussenvelden boven- en onder sprekend, deel op lade, 1 koor nieuw, frontpijpen zwart geworden
Holpyp 8 vt		bas eiken (E: dit deel mogelijk van Reichner)
Sesquialter 3 sterk Disc		nieuw c' 2 2/3 2 1 3/5
Octaaf 4 vt		
Quint 3 vt		Reichner (E)
Roofluit 4 vt		C-H hout gedekt (E: dit deel mogelijk van Reichner), rest metaal, overgang duidelijk hoorbaar, kleine pijpen zijn flespijpen
Octaaf 2 vt		Reichner (E)
Mixtuur 3, 4, 5 en 6 sterk ¹⁸		Onderstreepte koren nieuw (E: ook deel van Kam)
C		2 1 1/3 1
c		2 2/3 2 1 1/3 1
c'		4 2 2/3 2 2/3 2 2
c"		4 4 2 2/3 2 2/3 2 2
Trompet 8 vt Bass		bas en dc houten stevels O: door Bätz reeds als Trompet opgeleverd,
Trompet 8 vt Disc		E: allegaartje, koppen en stevels gr.deels Bätz, bekens Kam.
Aangehangen pedaal C-e		

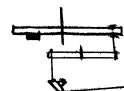
Kas. Eiken (?), wijnrood en goudkleur.

Windvoorziening: Nieuwe mag.balg onder de lade, nieuw windkanaal.

Mechaniek. Nieuw en modern, balansklavier, Manuaal wellenraam oud (jaartal 1948 en initialen van iemand daarop). pedaalwellenbord nieuw, nieuwe metalen wellen).

Lade oud, opstelling op klassieke wijze volgens frontindeling.

Pijpwerk. Tenzij anders vermeld oud. Alle frontpijpen sprekend, loden conducten, frontpijpen opsneden verlaagd (vanuit de kerk te zien aangesoldeerde stukken aan bovenlabia, waarover weer verguldsel is aangebracht. Er zou een Van Biezenstemming zijn, ter plaatse zei men: "Iets te hoog" (Encycl.: 435 Hz, gelijkzwevend)

¹³ vdKl en Zw nemen het over in hun Proper-lijst, ontleend aan S

¹⁴ HO mei'35 en apr'36. Seijbel geeft 1938.

¹⁵ Waar niet anders vermeld, gegevens van: O: G. Oost, HO '73, 310 en De Orgelmakers Bätz p 278. E: Encyclopedie IV, 185.

¹⁶ Boekzaal 1816 II, 363.

¹⁷ exacte registernamen ontleend aan foto 32201

¹⁸ De onderstrepingen lijken onvolledig. In HO'73 laatste koor op c': 1 1/3, in Orgelm. Bätz en andere bronnen o.a. eigen aantekening:

ook 2'. K geeft nog: herstel Kamphuis 1963

Klaviatuur aan zijkant links, waarschijnlijk alles op reg.knoppen na nieuw. Oost: manuaal en pedaal nog oorspronkelijk
vO 16/7'75, vO / dL 6/3'02

Ermelo / 1855, Hervormde Kerk, Secrétaire-orgel in het koor

1855 "J.C. in der Mauer
.... geplaatst in Ermelo
2000 Elbertse, restauratie

Dispositie in volgorde ladehelften:

Bas
Fluit 2 vt

Octaaf 2 vt
Fluit 4 vt
Holpijp 8 vt

Tremulant
(Windwijzer)
Geen pedaal

Kas Noten (?) fineer, geen frontpijpen, twee kaarsenstandaarden (bij ons bezoek met kaarsen), geen frontpijpen

Windvoorziening Magazijnbalg met windwijzer en schepbalg, geen windmachine, winddruk 38 mm

Mechaniek Stekermechaniek

Lade uit één stuk, chromatisch.

Pijpwerk Alle houten pijpen van naaldhout, de grotere afgevoerd. $a' = 444$ Hz, evenredig zwevend

Klaviatuur aan voorzijde, origineel, "J.C. in der Mauer F zn / Mee Fecit / Amsterdam 1855". Volgorde reg.knoppen:

Hp 8	P 8
F 4	Hp 8
O 2	P 4
F 2	F 4
Tr	O 2

Literatuur De Orgelkrant 5/3 (2000), 6-7

C-h	D i s c a n t	c'-f''
geheel hout, deel afgevoerd		Fluit 4 vt
hout c'-f'' gedekt, fs''-f''' open met		
naar de zijkant van de kas		metalen
stemdeksels		
	Octaaf 2 vt	
geheel hout, gedekt		Prestant 4 vt
geheel hout,	Holpijp 8 vt	geheel hout
	Prestant 8 vt	

Ermelo / 1923, Stichting Veldwijk

1923 8 nov. De Koff, één der eerste orgels met vrije combinatie?¹⁹
1936 Herstel door dezelfde firma²⁰

¹⁹
²⁰

HO 21 13 (nov '23) met dispositie
HO 23 39 ((febr '36)

Ermelo / 1969, Gereformeerde Maranathakerk
1969 Leeflang²¹

Ermelo / 1981, Gereformeerde Immanuelkerk

Voormalig orgel, waarschijnlijk de (enige) Geref.K.

- 19.. pneumatisch orgel van Duitse makelij, geplaatst door de Aaltense Orgelfabriek²²
1939 Valckx & vK kleine wijziging (een 8' → Quintfluit 2 2/3'), speeltafel vernieuwd, herintonatie²³
1955 Valckx & vK, restauratie, disp.wijziging, uitbreiding, herintonatie in kader kerkrestauratie. dispositie in O&E (Houtman).

Foto

Huidige orgel

- 1981 18/6 (mededeling koster) Reil / Bolt. Globale copie van het Stevens/Hinsz-orgel (1761 / 1764) in Tzum met toevoeging van een vrij pedaal

Dispositie (volgorde slepen onbekend)²⁴

M a n a a l (I) C-f'''	R u g w e r k (II) C-f'''	P e d a a l C-d'
Prestant 8 vt	Prestant 4 vt	Subbas 16 vt
Bourdon 16 vt	Holpijp 8 vt	Octaaf 8 vt
Quintadeen 8 vt	Roerfluit 4 vt	Gedekt 8 vt
Baarp pijp 8 vt (gr.p. gedekt)	Octaaf 2 vt	Bazuin 16 vt
Octaaf 4 vt	Gemshoorn 2 vt	Trompet 8 vt
Fluit 4 vt	Sesquialter 2 st	
Quint 3 vt	Dulciaan 8 vt	
Cornet 3 st		
Octaaf 2 vt	Tremulant	Ped.koppel (aan Man)
Mixtuur 3-4 st bas/dc		(trekkoppel Rw aan HW, schuifkoppel)
Trompet 8 vt bas/dc		Tremulant voor gehele werk
		(HO alleen voor Man)
		ik vond hem te hevig

Samenstelling vulstemmen

Mixtuur (op gehoor:)	Mixtuur (volgens HO)	Cornet (op gehoor)
C 1 1/3 2 1 1/3	C 1 2/3 1/2	c' 3 1/5 2 2/3 2
c 2 1 1/3 ?	c 2 1 1/3 1	
c' 4 2 2/3 2 1 1/3	c' 4 2 2/3 2 1 1/3	Cornet (vlgs HO)
	c'' 4 2 2/3 2 2 1 1/3	c' 4 3/1/5 2
Sesquialter		
C 1 1/3 4/5	Volgens het archief van Kl. Bolt bevat de Mixtuur veel tertsen,	
c 2 2/3 1 3/5	evenals de slechts zeer gedeeltelijk originele Mixtuur in Tzum	

Windvoorziening grenen spaanbalg, wind te zweverig

Stemming gemodificeerd midentoon volgens Kl. Bolt.

vO bezocht kort na de bouw

²² O&E 21-24 p 1465 (sept '55), ook het gegeven iot 1955.

²³ HO 36 p 23 en 38 (dec'38 en febr '39)

²⁴ Enige aanvulligen naar HO 78 130

Harderwijk, bureau-orgel van de Heer R. Kuyck

ca 1790

H.H. Hess

Dispositie (volgorde lade niet genoteerd).

B a s

Holpijp 8 vt hout

Fluit 4 vt hout

Fluit 2 vt hout

D i s c a n t

Prestant 8 vt metaal

Holpijp 8 vt hout

Fluit 4 vt hout, hoogste octaaf open

Octaaf 2 vt metaal

Het is onderzocht door Gierveld, die het niet in zijn boek heeft opgenomen, omdat het destijds nog niet bekend was.

Het heeft grote gelijkenis met het bureauorgel van Hess in Lage Vuurse (Gierveld nr 106), dat 1 stem meer heeft

Geen frontpijpen

Troelstralaan 1. 0341-410884.

vO / dL 29/5'02.

Harderwijk Hervormde Kerk.

Voormalige orgels

ca 1560 orgel aanwezig, waarvan Vente²⁸ een dispositie geeft, overgenomen door Seijbel.

1608-09 Reparatie door Alber Kiespenninck²⁹, door J.P.zn Sweelinck gekeurd³⁰

1632/1645 Orgelbouw door de Hagerbeers (O)³¹

1723 Nieuw orgel door "de zoon van Arp Schnitger", zonder pedaal

1727 Door hem voltooid met pedaal in de toestand waarin Hess het beschrijft (2 man en pedaal, 26 stemmen)³².

1797 Hess: "Zie ... in mijne gedrukte uitgave, welk schoon werk door het instorten van den toren [1797] geheel verpletterd is" ³³ . Ter plaatse werd mij meegedeeld, dat nog wat pijpwerk, dat gered was bij deze ramp in het huidige orgel is verwerkt. Ik heb het niet gezien.

Huidige orgel

1827 Johann Martin Willem en Jonathan Bätz, Utrecht, Contract 16 sept 1825. Is dat er nog? Gekeurd 27/1 1827. Oost geeft zonder bronvermelding (reconstructie?) de volgende oorspronkelijke dispositief:

M a n u a a l

Prestant 8 vt Octaaf 2 vt
Bourdon 16 vt Mixt b/dc 3-4-5-6 st
Roerfluit 8 vt Sexq dc 3 st
Baarpijp 8 vt Cornet dc 5 st
Octaaf 4 vt Fagot b/dc 16 vt
Fluit 4 vt Trompet b/dc 8 vt
Quint 3 vt Tramblant

R u g p o s i t i e f

Frestant 4 vt Woudfluit 2 vt
Holpijp 8 vt Holquint 1 $\frac{1}{3}$ vt
Quintadeen 8 vt Flageolet 1 vt
Viool de Gambe dc 8 vt Mixtuur 3-4-5-6 st
Gemshoorn 4 vt Dulciaan 8 vt

Klavierkoppeling b/dc
C-f" (palmboomhouten geprofileerde frontons), C-d'. Rugwerk is bovenmanuaal.

28/1 1827 inwijding. Uit Boekzaalbericht³⁴: Precies 30 jaar later (na instorten toren, dus 28/1 1827) nieuw orgel Gebr. Bätz, Utrecht "... zich aanbeveelt door uitwendige eenvoudige schoonheid, en vooral naar het oordeel eens bevoegden Regters, de Heer D.Brachthuyzen, van Amsterdam, door innerlijke waardij onder de Vaderlandsche Kerk Orgels, eene eerste plaats verdient". Bespeeld door Brachthuyzen.

1834 De organist wil Oct 2' i.p.v. Holquint 1 1/3' en de Dulciaan sterker laten intoneren. Bätz wijst het van de hand: Bij de bouw is bewust voor de 1 $\frac{1}{2}$ ' gekozen. Rond die tijd achterstallig onderhoud, doordat B. hier niet vaak kwam en omdat bij opheffing van de firma Gebr. Bätz, Jonathan verzocht het werk over te nemen (O).

ca 1850 Dispositie Broekhuysen³⁵: als boven (zonder de b/d- scheidingen), 2 afsluitingen, Trem., Ventiel, Calc.schel.

1885 Disp. Van 't Kruys³⁶: Kennelijk is de dispositie nog origineel (al zegt dat niet alles bij Van 't Kruys.). Hij vergist zich met de plaats van de Holquint 1 $\frac{1}{2}$ ' (in het Manuaal) en hij geeft het jaar 1826 (zoals ook bij de klaviatuur ia aangegeven). Verder: Organist de Heer PIJPER

1891 In HO van dat jaar³⁷ : Door de Heer J.J. van de Bijlaardt, orgelmaker te Dordrecht, zijn aan het orgel In de Ned. Herv. K. te Harderwijk de volgende verbeteringen aangebracht:
(het orgel is 1826 door Gebr. Bätz, Utrecht vervaardigd)

1. Het gehele werk, is schoongemaakt en opnieuw geïntoneerd.
2. De frontpijpen zijn van roestvlekken gezuiverd en voor zover nodig, gepolijst.
3. De klavieren zijn geheel nagezien en de toetsen met nieuwe plaatjes (van cellobord) belijmd.
4. Het oude Pedaal is door een nieuw, meer doelmatig, vervangen.
5. Op het Hoofdmanuaal is een Violoncel 8 vt aangebracht en op het Bovenmanuaal een Viola di G. 8 vt; beide nieuwe registers beginnen bij klein c, terwijl van eerstgenoemd register het groot octaaf is geplaatst op de Quintadeen.

Vervallen zijn daarentegen de volgende stemmen op het Hoofdmanuaal: Quint 3 vt op wier plaats is gekomen de Octaaf 4 vt, die op haar beurt plaats, heeft gemaakt voor de genoemde nieuwe Violoncel.

Op het bovenmanuaal: Mixtuur op wier plaats is gesteld de nieuwe Viola di G. 8 vt. De bestaande Viola di G. (discant) komt nu voor onder de naam van Prestant 8 vt disc. (de redactie zette hier een vraagteken bij ³⁸). De werkzaamheden, welke 2 maanden hebben geduurd, zijn wet grote nauwkeurigheid verricht, tengevolge waarvan de schoonheid van het soliede werk aanzienlijk is verhoogd.

Te betreuren is echter , dat het kerkbestuur niet heeft kunnen besluiten bij deze gelegenheid het orgel te

²⁸ Bouwstoffen, 93.

²⁹ Bouwstoffen, 91

³⁰ Bouwstoffen, 76

³¹ Betekenis afkortingen:

O: Oost p 123

S: M. Seybel "Orgels op de Veluwe; en 6 Eeuwen Veluwe Orgels,

OB: M. Seybel "Het orgel in de oude Kerk te Harderwijk" (Orgelblad I, 60)

³² Hess I, 42

³³ Hess II, 26

³⁴ Boekzaal 1827 I, 345/47

³⁵ H17

³⁶ p 72

³⁷ HO dec 1891:

³⁸ De Prestant dc 8' bleek later deels uit afgesneden en 1 octaaf opgeschoven originele Gambapijpen te bestaan. In 1954 zou dit nogmaals worden veranderd.

doen verrijken met een vrij pedaal. Etc.
1912 wijzigingen door fa Van Dam Woerden (S): Volgens S nogmaals frontpijpen geschuurd.
Man.: Sesquialter -> Melophone 8'. (O denkt, dat de Sesquialter al in 1891 is verdwenen)

Harderwijk Hervormde Grote Kerk - vervolg 1.

- Flageolet 1' -> Voix Céleste 8' (Vlgs S toen Quint 3' vervangen door Violoncel 8'. doch dit was al in 1891 geschied).
- 1954 J. de Koff restauratie o.l.v. dr. M.A. Vente:
- Man. Melophone -> Sesquialter
Violoncel -> Quint 3'
- Rugp. Prestant 8 vt dc -> Tertiaan
Viola di G 8' -> Octaaf 2, deels met pijpen van de Prestant 8' dc, afgesneden V.d. Gambapijpen)
Voix Céleste -> Scherp³⁹

Beschrijving toestand voor de laatste restauratie (1975 genoteerd) (door S van mij overgenomen)

Dispositie. (alles in volgorde slepen) Tenzij anders vermeld pijpwerk oud.

- M a n u a l (I) C-f''
- Prestant 8 vt discant dubbel, alle pijpen in onder en bovenvelden in front sprekend. Deel op lade samen met de Cornet op iets verhoogde pijpstk.
- Cornet c' 4 2 2/3 2 1 3/5
- Bourdon 16 vt
- Baarpijp 8 vt geheel zelfstandig, vanaf C en open conisch
- Roerfluit 8 vt plm 7 pijpen gedekt eiken
- Sesquialter disct nieuw, was 1912-1954 Melophone 8' nieuw pijprooster samen met Quint 3'
- c' 2 2/3 2 1 3/5
- Quint 3 vt nieuw, was 1891-1954 Violoncel of Violon 8 (OB) vanaf c, thans volledig
- Octaaf 4 vt vrij eng in vergelijking met overige
- Fluit 4 vt gedekt, 7 kleinste dichtgesoldeerde roerfluit
- Octaaf 2 vt
- Mixtuur bas C 2 1 1/3 1
- c 2 2/3 2 1 1/3 1
- Mixtuur disct c' 4 2 2/3 2 1 1/3 1 1/3
- c'' 4 4 2 2/3 2 2/3 2 2
- Fagot 16 vt bas
- Fagot 16 vt disct
- Trompet 8 vt bas
- Trompet 8 vt disct alle tongwerken houten stevels en koppen

R u g p o s i t i e f (II) C-f''

- Prestant 4 vt
- Tertiaan C 4/5 2/3 nieuw, was tot 1954 Prestant dc 8' en vóór 1891 VdG dc 8' ⁴⁰
- c 1 3/5 1 1/3
- Holpijp 8 vt C-H gemeenschappelijk met Quintadeen en eiken
- Quintadeen 8 vt
- Gemshoorn 4 vt
- Woudfluit 2 vt Op C inscriptie Woudfluit C
- Super Octaaf 2 vt C-H en fs"-f'' nieuw, oorspr. hier Flag. 1', 1912-1954 Voix Céleste 8'. Het oude deel moet uit afgesneden V. di Gamba pijpen hebben bestaan. Op de grootste oude pijp de inscriptie 8' zonder registraam.
- Holxuint 1 1/2 vt geheel open cilindrisch, zie inscriptie Op C inscriptie: Flageolet 1 1/2 C
- Scherp C 1 1/3 1 2/3 nieuw (1891-1954 Viola di G 8')
- c 2 1 1/3 1 2/3
- c' 2 2/3 2 2 1 1/3 1
- c'' 4 2 2/3 2 2 1 1/3 1
- c''' 4 4 2 2/3 2 2 1 1/3
- Dulciaan 8 vt houten koppen en stevels

Woud Fluit L

Flageolet 1 1/2 L

Koppel bas (trekkoppel (Rugp aan Man) Afsluiting positief

Koppel disct Ventiel⁴¹

³⁹ O schrijft, dat ook de Woudfluit verdween, maar dat is onjuist.

⁴⁰ O: 2 2/3, 1 3/5

⁴¹ O: buiten gebruik.

Tremulant, positief
Afsluiting Manuaal

Aangehangen pedaal C-d'

Koperen knop zonder naam (vroegere calcantenklok)

Nog een koperen knop (voor symmetrie of voor de hoed van de organist ?)

Harderwijk Hervormde Grote Kerk - vervolg 2

Windvoorziening: 4 balgen, waarvan twee aangesloten, schokbalgen (O)

Kassen: Vuren (Bolt: grenen).

Laden. Indeling : Op klassieke wijze overeenkomstig het front. Manuaal in 2 delen, rugpositief één. Beide werken: C-kant rechts van de organist (Noordzijde). Gezien bouwjaar tamelijk wijd opgesteld.

Pijpwerk Klinkt nog fraai, grondtoonrijk doch niet dik. Grote pijpen hebben waarsch. originele stemkrullen en expressions.

Mechaniek. Originele eiken wellenborden, nieuwe wellen en abstracten (O).

Klaviatuur. Pedaalklavier uit 1891, lijn boventoesen rond. Nog de oude wijde Bätz-ligging (zie Amsterdam Ronde Lutherse kerk). Bij klavier: "Gebroeders Bätz / Utrecht 1826". Klavieren met beleg origineel (O).

Indeling reg.knoppen (logisch uit constructief oogpunt):

Q 3	Rf 8	B 16	P 8	Corn	Bp 8	Ssq dc	O 4
T 8 bs	Fg 16 bs	Mxt bs	F 4	0 2	Mxt dc	Fg 16 dc	T 8 dc
Hx 1 $\frac{1}{3}$	Afsl Pos	Trem.pos	Kopp bs	Kopp dc	Afsl. man	Vent	Sup O 2
D 8	Wf 2	Qdn 8	P 4	Trtn	Hp 8	Gh 4	Scherp

(de beide koperen knopjes vrij hoog, links en rechts)

Men liet mij de stukken lezen van de restauratie 1954 waaronder veel brieven van De Koff en Vente. Er was eerst sprake van, de Tertiaan alleen in de discant te maken.

Later heeft De Koff deze uitgebreid. Dit had Vente eerst over het hoofd gezien. Voorts is sprake van het weer sprekend maken van stom gemaakte dubbelkoren uit de Mixtuur en van het "herstel" der oorspronkelijke dispositie. Het aanbrengen van de Tertiaan geheel vooraan de lade op de plaats der Prestant de 8' en het vermaken van deze pijpen voor de Octaaf 2' is daar wel mee in strijd. Eerst was het de bedoeling, deze pijpen voor C-fs der Octaaf 2' te gebruiken, of eventueel drie plaatsen te verschuiven, teneinde de pijpen wijder te kunnen maken. Zoals het uiteindelijk geworden is vermelden de stukken niet. De restauratie van 1956 kostte f 16000.-

Bij de plaatselijke organist was een schrift aanwezig, dat hij van zijn vader en voorganger heeft geërfd, waarin gegevens over het orgel. Wie dit heeft geschreven is niet bekend. Seijbels verhaal (in zijn eerste versie) is aan dit schrift ontleend. Hele allinea's zijn letterlijk overgeschreven. S schrijft niet (wat ook in dit schrift staat) dat het orgel f 9882,985 heeft gekost in 1827 en met versiering f 10679,91. Verder staat er de oorspronkelijke dispositie, hier met Prestant 8' dc in het positief (hetgeen dus onjuist is). In 1950 was het orgel onbespeelbaar geworden door de heteluchtverwarming.

Historie na 1954 (grotendeels ontleend aan het Bolt-archief):

1976 nov. Bolt: Rapport betreffende het orgel in de Grote Kerk te Harderwijk. Hieruit behalve de historie en beschrijving (overeenkomend met bovenstaande): Over de intonatie: vooral aan het Rugwerk is in 1955 veel te veel gebeurd door een vergissing: lek in balg.

Restauratieplan:

Man. Nieuwe Quint en Sesquialter.

Rugp. P 4 evt. dubbel maken. VdG herstellen (ca 15 Oct 2 pijpen verlengen), nieuw Gr.Oct Quintadeen, Flageolet, nieuwe Mixtuur. (Dat betekent, dat alle pijpwerk van 1954 verdween.

Intonatie verbeteren, vooral van Rugwerk.

Stappenindeling B 16 en Fag 16 in 2 fasen, wegens gemis vrij pedaal. "Dit heeft zijn nut bewezen in Zwolle Broerenkerk".

1981 1/4 Ingebruikneming, programma in Bolt-archief.

- 2/4 Bolts eindoordeel: Restauratie op voortreffelijke wijze uitgevoerd. Nieuwe registers Man Q 3 en Sq, Rp Qd C-H, Flag 1, Mxt en db.koor c'-c" op lade P 4. Winddruk 78 mm. Hechthoutplaat, onder leder, ringetjes aan onderzijde stokken. Herintonatie na vroegere ingrepen, niet in 't minst die uit 1953/54.

De dispositie is dus thans weer gelijk aan de oorspronkelijke, afgezien van de stappenindeling van de 16 voeten.

Nu zijn alle vier balgen weer ingeschakeld en de schokbalgen verwijderd. Er is weer een pedaalklavier in stijl. De indeling van de reg.knoppen is thans:

Q 3	Rf 8	B 16	P 8	Corn	Bp 8	Ssq dc	O 4
T 8 bs	Fg 16 bs	Mxt bs	F 4	0 2	Mxt dc	Fg 16 dc	T 8 dc
Flg 1	Afsl Pos	Trem.pos	Kopp bs	Kopp dc	Afsl. man	Vent	Hq 1 $\frac{1}{2}$ ⁴²
D 8	Wf 2	Qdn 8	P 4	VdG dc 8	Hp 8	Gh 4	Mxt

Aan deze volgorde te zien is de verplaatsing uit 1891 van Octaaf 2' en Quint 3' niet ongedaan gemaakt

vO 17/7'75 en 3/1'76, vO / dL 28/5'02

Org. hr Brandsen, destijds Oranjelaan 19, 03410-14835. Nu is hij er nog, woont bij de kerk.

Ik zal HO 1891 nog een keer moeten doorlezen om met zekerheid vast te stellen, wanneer de Sesquialter is verdwenen.

⁴² Die zit waarschijnlijk op deze plaats

Harderwijk, Christelijke Gereformeerde Kerk

- 1864 18/9. oorspr. locatie: Remonstrantse Kerk te's-Gravenhage. Het verving een ouder orgel, dat naar de RK kerk te Krommenie werd verkocht. Dispositie volgens contract 9/4 1863:
M a n u a a l	B o v e n k l a v i e r
Bourdon 16 vt (2 oct wagenschot)	Salicionnaal 8 vt (mogelijk deel in front, hoogstens 10 p zullen in de Holpijp spreken)
Prestant 8 vt (wijde mensuur frontdeel eng.tin)	
Roorfluit 8 vt (gr. oct. wagenschot)	Holpijp 8 vt (gr. oct. hout)
Octaaf 4 vt	Viola di Gamba 8 vt (hoogstens 10 p zullen in Hp spr.)
Gedekte Fluit 4 vt	Octaaf 4 vt
Quint 3 vt	Roerfluit 4 vt
Octaaf 2 vt	Octaaf 2 vt
Cornet 4 st	Dulciaan 8 vt
Mixtuur doorlopend 3 st	
Trompet 8 vt gehalveerd	
P e d a a l	
Subas 16 vt (wagenschot)	Klavier Koppeling gehalveerd
Prestant 8 vt	Pedaal Koppeling
Fagot 16 vt	Afsluiting
Trompet 8 vt	C-f", C-d', vierkant opgaande blaasbalg met 2 schepb. Kast grenen en vuren
- 1888 S. de Lange wordt tot organist benoemd, die een vernietigend memorandum over het orgel indiende.
- 1891 J.F. Witte begin herstel
- 1895 tijdelijke opstelling in de Grote Kerk wegens kerkverbouwing
- 1916 J.C.Sanders herstel, toen BW Oct 2 -> Celeste
- 1925 Electrische "windmaker"geplaatst
- meerdere malen plan zwelkast afgewezen.
- 1934 Sandaart reparatie
- 1936 J.C./Sanders & Zn werkzaamheden, intonatieingrepen, die in 1938 weer ongedaan worden gemaakt.
- 1940 Plannen tot uitbreiding tot groot concertorgel die nooit zijn verwezenlijkt. Joh. Klais levert 4-klav. electr. speeltafel, maar de twee bestaande kl. werden slechts aangesloten. Bovenwerk wordt onderwerk. Pedaalladen dwars geplaatst aan weerszijden van de hoofdwerkladen.
- 1971 kerk en orgel buiten gebruik gesteld en verhuurd aan het conseravtorium. Orgel bleef in onbespeelbare toestand achter. Mechaniek, half electrisch, half Barker. Situatie sindsdien:
H o o f d w e r k		O n d e r w e r k	
Bourdon 16'	oud	Salicionaal 8'	oud
Prestant 8'	oud, ook fr.p nog aanw.	Roerfluit 8'	oud van Man
Holpijp 8'	oud, van BW	Octaaf 4'	oud
Viola di Gamba 8'	oud behalve gr.oct. vroeger op BW met afgeleid gr. oct.	Octaaf 2'	oud
		Gemshoorn 2'	nieuw
Octaaf 4'	oud	Scherp	nieuw
Roerfluit 4'	oud van Bovenwerk	Kromhoorn 8'	nieuw
Quint 3'	oud		
Cornet 2 st dc	oud, 2 koren verdwenen	P e d a a l	
Mixtuur	nieuw	Subbas 16 vt	oud
Trompet 8'	nieuw	Prestant 8 vt	oud
		Octaaf 4 vt	nieuw
mag.balg	oud	Bazuin 16 vt	nieuw
- Laden oud, met dezelfde asymmetrische indeling als thans

Beschrijving van het orgel in De Mixtuur nr 71

M a n u a a l

Prestant 8 vt (nw)

Cornet 4 st (nw)

Bourdon 16 vt (oud, C-b eiken)

Roorfluit 8 vt (C-B eiken doorb.st.nw, rest oud)

Octaaf 4 vt (nw)

Quint 3 vt (oud)

Fluit 4 vt (oud, ged, fs"-f" open cil)

Octaaf 2 vt (oud)

Mixtuur 3 st (nw)

Trompet 8 vt b/d (mah. stevels en k.)

B o v e n m a n u a a l

Salicionaal 8 vt (deel in front, C-cs' nw, rest oud))

Holpijp 8 vt (C-B eiken, rest metaal. nw)

Viola di Gamba 8 vt (C-A van Hp, oud)

Octaaf 4 vt (nw)

Roorfluit 4 vt (nw)

Octaaf 2 vt (nw)

Dulciaan 8 vt (mah. st. en k. half open klepje, koppen en kelen oud)

P e d a a l

Subas 16 vt (eiken nw)

Prestant 8 vt (nw)

Fagot 16 vt (als Dlc nw)
Trompet 8 vt (nw mah. st. en k.)

Samenst. vulst. als bij opgave NIVO
Exprssions tot ca 1/2 voet

Harderwijk Diversen

De Heer Cuyck zal mij ontvangen en de volgende orgels laten zien:

Harderwijk Gr.K., Harderwijk RK (W.Beekes), Hij studeert zelf op een Leeftang-orgel, dat pas door een intoneur van Pels/v.L is opgekalefaterd.

(tel.gesprek 12/7'00)

Hattem, Hervormde Andreaskerk, Kleine orgel.

De geschiedenis van dit orgel is zeer gecompliceerd. Van Biezen⁴³ merkt op, dat bij de laatste restauratie geen behoorlijke inventarisatie is verricht. Zeer globaal overzicht:

1423	een orgel aanwezig
XV	? Inscriptie "IK 1507" op een balgstelling, waarvan de juistheid omstreden is.
1527	werkzaamheden Mr Eymbert, Elburg
XVI	deel kas.
1614/15	onduidelijke opmerking in kerkrekeningen. Zeker ingrijpende werkzaamheden (van Jan Slegel II ?). Toen lade met 41 cancellen (dus CDEFGA-g"a")
1662	werkzaamheden Jan Smidts
1677	(vertraagd door het rampjaar 1672) Jan Slegel III, ombouw, verhoging kas met aanpassing en nieuw beschilderen van de luiken. Het nieuwe pijpwerk, dat Slegel gebruikte heeft Van Biezen herkend als pijpwerk van de gebroeders Cornelis en Michiel Slegel, uit een ander orgel afkomstig. Uitbreiding met 4 cancellen, zodat de omvang nu C-c" (met kort octaaf werd). Uit onderzoek van Van Biezen zijn de volgende werkzaamheden te traceren: Prestant 8 vt toegevoegd op kantsleep Holpijp 4 vt (met roeren) gemaakt uit Holpijp 8 vt Octaaf 2 vt geplaatst uit lallerlei ouder materiaal, voordien was dit register er niet. Quintadeen 8 vt gemaakt, waarschijnlijk uit een Openfluit 4 vt XVIII ca 1850 1875 nieuwe Mixtuur van een orgelmaker, naar het lijkt uit de school van F.C. Schnitger. Disp. volgens Broekhuizen: P8 Qd8 O4 Hp4 SO2 F2 Mxt4st Sxq2st T8 Trem Vent aangehp 3 balgen Ombouw door Zwier van Dijk, Quintadeen 8 vt omgebouwd tot Holpijp 8vt Quint 3 vt gemaakt uit Mixtuurpijpen na opschuiving Discant der Octaaf 2 vt vervangen met gebruik van oude Sesq. pijpen na opschuiving Fluit 2 vt gemaakt met wat materiaal cvan ee vroegere Gemshoorn 2 vt. Prestant de 16 vt op kantsleep, waartoe de achterwand moest worden verzaagd, Vernieuwing Trompet met handhaving van wat ouder materiaal Veel pijpen van plaats veranderd. Wijziging der tractuur en klavier, zodat de man.omvang E-c" werd (loze toetsen C-Ds. Spitse labia in front door ronde vervangen.
1885	dispositie volgens Van 't Kruys: P 16 dc, P 8, Hp 8, O 4, Rf 4, Q 3, O 2, Opfl 2, Sxq, T 8. Deze is gelijk aan die vóór de restauratie in 1974.
Na 1928	Wegens plaatsing van het Dekker-orgel is het instrument langzamerhand buiten gebruik (en in verval) geraakt..
1974	Flentrop restauratie. Adviseurs Kl.Bolt en J.Boogaarts. De Prestant 16 vt werd verwijderd, om de kas te kunnen herstellen. Nieuwe Tertiaan, nieuwe Mixtuur, gedeeltelijk uit resten Quint 3 vt en Sesquialter. Verder bleven de wijzigingen van Z.v.Dijk gehandhaafd. Nieuw klavier en tractuur weer voor kort octaaf ingericht. Middentoonstemming aangebracht.

Huidige dispositie:

Prestant 8 vt	op (oude) kantsleep aan de voorzijde, deel XVI, deel 1677, opgeworpen labia 1875
Octaaf 4 vt	XVI, 1974 enige pijpen verwisseld i.v.m. herstel kort octaaf
Holpijp 8 vt	1875 uit Quintadeen gemaakt, welke in 1677 was gemaakt uit aarschijnlijk een Open Fluit 4 vt
Octaaf 2 vt	1677 uit allerlei materiaal samengesteld, o.m. oude frontpijpen
Roerfluit 4 vt	1677 uit oudere Holpijp 8 vt
Open Fluit 2 vt	C-H XVI, rest 1875,
Tertiaan	1974, aan de samenstelling te zien is het een hoge Sesquialter
Mixtuur	XVIII / 1974
Trompet 8 vt	1875, metalen stevels, aantal koppen en snavelkelen oud

Ventiel

C-c", met kort octaaf

C-g met kort octaaf, aangehangen (nieuw klavier, het oude wordt ter plaatse bewaard)

Er zouden ook nog resten van een oude Nasard 3 vt en een Siflet 1 vt aanwezig kunnen zijn.

De oude Mixtuur (sinds 1677) was 4 st , vanaf cs' 5 st (samenstelling niet na te gaan), de Sesquialter was 2 st vanaf cs'. Dit is bekend, omdat het rooster van Jan Slegel III bewaard is gebleven.

Samenstelling Mixtuur					Samenstelling Tertiaan		Indeling reg.knoppen	
C	1/2	1/3	1/4	1/6	d'	1 1/3	Vent	P8
c	1	2/3	1/2	1/3			T8	O2
c'	1 1/3	1	1	2/3			Rf4	F2
c"	2 2/3	2	2	1 1/3			Hp 8	Mxt
							O4	Trtn

Stemming. Ongemodificeerde middentoonstemming

Pijpwerk was zeer gehavend, opsneden verlaagd in 1875. Dit is niet veranderd bij de restauratie.

Hattem, Hervormde Andreaskerk, Grote orgel

Voormalige grote orgel ⁴⁴

1928 Dekker, ingespeeld door Jan Zwart.

I HW P8 B16 Hp8 Vln8 O4 O2 Mxt3-4st T8geh

II Zw Hp8 Concl8 Aeo8 VxC8 Opf4 Gh2 BH8 Trem

Ped Vlnb16 Sb16(tr) Flb8

Electrische tractuur, open opstelling "pijpengordijn". Dit apparaat is vervangen door het huidige grote orgel.

Huidige Grote orgel

Kas:

1855 François Bernard Loret voor een orgel in Waterloo, Saint Joseph, 22 stemmen⁴⁵

1976 Overgeplaatst naar Hattem zonder rugwerkkas, die in Waterloo achterbleef, Flentrop maakte een copie van de oude rugwerkkas. Inmiddels is de oude Rugwerkkas in Waterloo verdwenen⁴⁶

Orgel:

1976 Flentrop, geheel nieuw in zuidelijke stijl.

Grand orgue (II) C-g'''

Cornet	8' (ged) 4', 2 ² / ₃ ', 2', 1 ³ / ₅ ', op verhoogde bank
Montre	19 p op lade (dus C-c' in front)
Bourdon	(16 vt) 2 oct. eiken
Bourdon	(8 vt) 1 oct. eiken
Prestant	44 p. op lade, dus C-H in fr.
Flûte	1 ¹ / ₂ oct. gedekt, rest (39 p.) open cilindrisch
Nasard	C-H gedekt, c-h'' met roeren, c'''-g''' open cil.
Doublette	
Plein Jeu	
Cymbale	
Trompette	
Clairon	repeteert op fs''
Voix humaine	cilindrische bekens

Positif (I) C-g'''

Prestant	14 p. op lade dus C-f' in front ⁴⁷
Bourdon	gr. oct. hout
Flûte	open cil.
Doublette	
Nasard	op enkele gr.p na met roeren
Tierce	wijd cilindrisch open
Larigot	cil. open, ongeveer prestantmensuur
Fourniture	
Cromhorne	cil. bekens

Récit (III) a-g'''

Bourdon	met roeren
Flûte	open cil.
Cornet	4, 2 2/3, 2, 1 3/5
Hautbois	zie schets

Pédale (C-f') Volgorde van achter:

Subbas	
Bourdon	(8 vt)
Flûte	(open metaal)
Prestant	
Bombarde	eiken stevels en koppen grenen ⁴⁸ 4 bekens
Trompette	

Accouplement	
Tirasse GO	
Tirasse Positif	
Tremulant	

Plein Jeu (GO)

C	1 1/3	1	2/3	1/2
G	1 1/3	1	2/3	2/3
c	2	1 1/3	1	1
g	2 2/3	2	1 1/3	1 1/3
c'	4	2 2/3	2	2
c'	5 1/3	4	2 2/3	2
c''	8	5 1/3	4	2 2/3

Cymbale (GO)

C	1/2	1/3	1/4
G	2/3	1/2	1/3
c	1	2/3	1/2
g	1 1/3	1	2/3
c'	2	1 1/3	1
g'	2 2/3	2	1 1/3
c''	4	2 2/3	2

Fourniture (Pos)

C	1	2/3	1/2
c	1 1/3	1	2/3
c'	2	1 1/3	1
c''	2 2/3	2	1 1/3
g''	4	2 2/3	2

De cornetten: zie dispositie.

Kassen. Rugwerkkas geheel nieuw, Hoofdkas: voorzijde en aantal delen aan zijkanten oud, rest nieuw. Geen achterwand achter GO, Pedaal achter GO, gescheiden door looppad. Niet te zien of er een achterwand achter het pedaalgedeelte is.

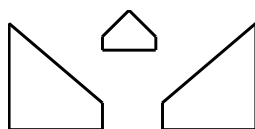
Windvoorziening. 1 grote spaanbalg in onderkas, winddruk opgave 69 mm (gemeten 67 mm)

Pijpwerk. Alle tongwerken: Zuidelijke constructie. op de Bombarde na hebben alle tongwerken metalen stevels, in de stevel verzonken koppen en metalen bekens.

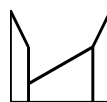
Toonhoogte 440 Hz (gemeten, 442 volgens opgave), Stemming Chaumont (volgens opgave).

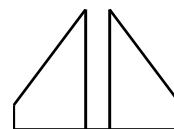
Hautbois

GO en Récit

Positif

Pédale

⁴⁴ Seijbel, Veluwe, p 71/72

⁴⁵ Grégoir p 139, die fout jaar geeft (1865)

⁴⁶ Ferrard Jean, Orgues du Brabant Wallon, p 332

⁴⁷ Klopt met aantal frontpijpen: ik tel er (met moeite) 42!

⁴⁸ HO 72, p 315-318 (okt '76). Als dat waar is, is het gebeite

Heerde / 1889, Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt, Bonenburgerlaan 68

- 1889 J. Proper levert een kabinetorgel of een orgel met materiaal van een kabinetorgel voor de Oosterkerk te Zwolle.
Dit instrument was in Zwolle tot 1898 in gebruik en werd toen vervangen door een ander (groter) instrument.
- 1905 Waarschijnlijk is dit orgel in 1905 orgel geplaatst te Heerde, vrij Evangelische kerk. Of het huidige front uit 1889 dateert of pas in 1905 werd aangebracht is vooralsnog niet duidelijk. Loyenga schrijft: *Het is de vraag of dit bescheiden neobarokke front wel van de hand van Proper is. Als Proper orgels van dit formaat afleverde, waren het ofwel catalogusfronten ofwel fronten van het type Vochten (1888) / Anus (ca 1900).*
- Later orgel en kerk overgenomen door de Vrijgemaakt Geref. Kerk ter plaatse
- 194? orgel uitgebreid met Prestant 8' op pneumatische lade door wie?
- 197? - Sexquialter, + Quint D 2 2/3', Terts D 1 3/5'
Dispositie vóór de restauratie van 1997
Prestant 8' B/D pneumatisch
Holpijp 8' B/D
Octaaf 4' B/D (in werkelijkheid Fluit 4' B, Octaaf 4' D
Octaaf 2' B/D
Terts 1 3/5' D
Quint 3' D (versneden Viola)
19 pijpen van de oorspronkelijke Fluit 4' in de onderkas liggend
Houten dummy's als frontpijpen.
- 1997 Gebr.Reil, restauratie. Loze frontpijpen verwijderd,
extra lade aan de voorzijde toegevoegd met Prestant 8' en Prestant 4' (de latse deels in front)
Uitbreiding van Quint 3' de met bas
Afzondering van het Fluit 4' deel van de Octaaf 4 en aanvulling van dit register
Octaaf 2' en Terts 1 3/5' disc.vernieuwd
Aanbrengen aangehangen pedaal
Uitbreiding van het orgelbalkon

Dispositie

M a n u a l	C-f'''
Prestant 8' bas/disk	C-H van Holpijp (<i>Zo staat het er met een k</i>)
Prestant 4' bas/disk	C-cs' in front
Holpijp 8' bas/disk	C-c''' eiken gedekt, oud, cs'''-f''' metaal gedekt
Terts 1 3/5' disk	vernieuwd: oude was een samenraapsel (vd Veen)
Quint 2 2/3' bas/disk	Enkele grote pijpen expressions
Octaaf 2' bas/disk	Oud grote pijen met expressions. Hoe kan dat: vd Veen: Oct was voorheen een samenraapsel
Fluit 4' bas/disk	C-h gedekt, eiken oud (b en h nieuw), c'-f''' open eiken nieuw. Of die oude losliggende pijpen weer zijn gebruikt is onduidelijk
P e d a l	C-f aangehangen
Toonhoogte	439 Hz bij 18° (gemeten 437.1 bij 15°)
Temperatuur	Neidhardt 1724
Windvoorziening	magazijnbalg, de schepbalg zit vast
Winddruk	62 mm
Klavatuur	aan rechterzijde, alles nieuw. De registerknoppen zitten in twee rijen (afzonderlijk voor bas en discant boven de lessenaar
Deling B/D	tussen h en c'
Kas	van naaldhout
Frontpijpen windladen	in de middentoren en enkele pijpen in de tussenvelden zijn stom, alle overige van de Prestant 4' kennelijk afkomstig uit een kabinetorgel, naar is verondersteld van Detlef Onderhorst of Hendrik Blötz. De roosters zijn van later datum. De ventielkast wordt afgesloten door drie opliggende voorslagen die met ijzeren klemmen zijn vastgezet. De indeling van de lade is (gezien van de achterzijde): C D E Fs Gs B c cs.....chromatisch.....f''' H A G F Ds Cs De in 1997 toegevoegde lade staat tegen de oude lade (voorzijde). De cancellen van de twee laden zijn niet verbonden, maar de nieuwe lade heeft eigen ventielen (mededeling vd Veen).
Pijpwerk	De pijpen van enige registers (Prestant 8', Octaaf 2' en Terts) moesten worden vervangen door ander bestaand pijpwerk omdat ze te heterogeen van samenstelling waren (vd Veen). Zie verder e gegevens bij de dispositie
Weg naar de kerk:	Pontje bij Wijhe. Na overvaart richting Heerde. Bij Apeldoorns kanaal naar links, 1ste brug rechts 1ste straat links, steeds volgen met alle bochten; je passeert de Geref. Kerk (niet vrijgemaakt), einde weg links (Bonenburgerlaan) Na ca 100 m is de kerk aan de rechterzijde (schuurkerk met twee grote bomen ervoor.

Heerde 1896, Vrij Evangelische Kerk, "Kruiskerk", B. v.Dijklaan 3

Voormalige Kerk en orgel thans in gebruik bij de Vrijgemaakt Geref. Kerk in Heerde/ Zie aldaar

Huidige orgel

1896	Wed. van Gelder, Leiden, oorspronkelijke locatie Geref. Kerk Vreeswijk. Van Leeuwen schijnt het geïntoneerd te hebben na het overlijden van v. Gelder.
ca 1950	onbekende orgelmaker: Mixtuur-Cornet geplaatst op open plaats, die oorspronkelijk bedoeld was voor Trompet 8' bas / discant. Het pijpwerk blijkt te zijn van Busch In die tijd is een elektrische windmachine geplaatst
ca 1980	Orgel gekocht door E. Verschueren (Tongeren) als gevolg van sluiting der kerk in Vreeswijk
1983	door Reil geplaatst in Heerde. Het pedaal werd om technische reden verkleind van C-c' tot C-h
1986	Leeflang, windladerrestauratie
ca 1990	op een voorhanden zijnde elektrische lade in eigen beheer Subbas geplaatst.

Dispositie (volgorde slepen)

M a n u a l	C-f'''
Prestant 8 vt	C-B in front. H-d op de lade direct achter het front,, ds-b in front, rest op de lade
Bourdon 8 vt	C-H van hout
Viool 8 vt	C-H van Bourdon
Vox Celeste 8 vt vanaf c	
Prestant 4 vt	
Fluit 4 vt	C-f'' gedekt, fs''-f''' open conisch
Octaaf 2 vt	
Mixtuur bas	C 2 1 1/3 1
Cornet discant	c' 4 2 2/3 2 1 3/5
P e d a l	C-h, aangehangen met één register
Subbas 16'	zonder reg.knop, zodat het register niet uitgeschaleld kan worden
Kas	Naaldhout. Inscripties 1894 en '97 (mededeling Koelewijn)

Frontpijpen

	(c d)		(cs H)	
B	Gs	b gs fs e	E	Ds
Fs			Cs	D
			C	
				ds f g a
				G F A

Laden	Man. Eén stuk in hele tonen van binnen uit aflopend Subbas-lade in open opstelling achter het orgel tegen de kerkmuur. Miniem klein aanbouwsel aan de achterzijde
Klaviatuur	Aan linkerzijde. Alles origineel op de registerinscripties van Mixtuur en Cornet na. Registerknoppen met ronde stangen onder de lessenaar. Registernamen op de registerknoppen. Midden in de lessenaar kan een latje tussengeschoven worden, zodat de boeken in twee rijen , de een boven de ander, geplaatst kunnen worden.
Pijpwerk	met expressions en diepe kernsteken. Een deel zou wat ouder zijn. Dat wordt t.z.t. uitgezocht
Toonhoogte	gemeten 437.9 bij 19°, dus 437 Hz bij 18°
Windvoorziening	magazijnbalg, windmachine en nog geheel intact zijnde handpomp en twee schepbalgen
Winddruk	88 mm waterdruk.

vO / dO 2006

Vroeger vaak bezocht in Vreeswijk, toen mijn oom Nico Schouten hier organist was.
Organist Jan Koelewijn 06-20424 522, werkt bij Reil Thuis 0578 - 692295

Hoenderlo, Hervormde Kerk

1983 (aug) M.Ruiter

I. P4 Hp8 Fd4 Qf3 O2 II P8dc Opf4dc Co3stdc Aangeh p C-d'
Koppel I-II, C-h altijd gekoppeld (fotokaart met disp. der firma)

Loenen (Veluwe), Rooms Katholieke kerk H. Antonius Abt.

Literatuur:

HO Het Orgel 68 (1973) 215
N voorlopige gegevens NIVO
S Seijbel Zes Eeuwen Veluwse Orgels, Voor dit orgel naar gegevens van v.d.Harst
T: Programmablad Orgeltocht 1/6178
? (Er zal ook nog wel een bericht uit Verschuieren Orgelnieuws zijn)

Historie

ca 1880 geplaatst, kennelijk door Gebr. Gradussen (Toeschrijving vdH). Volgens S: ca 1850 hier geplaatst als gebruikt orgel uit een RK kerk in Oost-Gelderland of Twente

1972/7 rest. Verschuieren, Heythuysen, adv. H.vd Harst

Technische gegevens

Manuaal *C-f'''*

Prestant 8

Openfluit 8 af c" overblazend, zeer smal gelabiëerd (T)

Viola di Gamba 8 kastbaarden

Holpijp 8 vt C-H Hout (T)

alle voorgaande zelfstandig vanaf C

Prestant 4

Roerfluit 4 af fs" conisch. open in verhouding te eng

Octaaf 2

Cornet 3 st c' 2 2/3, 2, 1 3/5

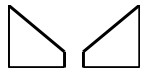
Trompet 8

Ventiel buiten gebruik)

aangehangen pedaal C-f

Kas. Echte geheel dichte orgelkas, neoromaans, gepolychromeerd en geschilderd

Lade. Indeling:

Klaviatuur opzij links. Reg.namen op reg.knoppen Trede (in vorm zweltrede), met draaipunt in 't midden, waarmee de Prestant 8 ook aan- en afgezet kan worden, verbonden met de reg.knop van dit register. Staartklavier.

Pijpwerk. Enkele gr.p. zink (o.a. het front). Het pijpwerk is gemaakt met een neiging naar perfectie (fabriekspijpwerk, op houten pijpen na, aldus S naar gegevens van vd H. Overall expressions. De klank is voor dit materiaal buitengewoon.

Gamba en Pr8 lijken geperste labia te hebben

Nijbroek. Hervormde Kerk

- 1861 "H..Knipscheer / Orgelmaker / Amsterdam 1861" (bordje bij klaviatuur), ook genoemd in Boekzaal 1861,II, p 342/3, 25 aug?
- ca 1930 Werkzaamheden van Sanders die zijn naamplaatje aanbracht: "J.C.Sanders Utrecht", dat thans niet meer aanwezig is. Verder niet bekend hierover.
- 1967 opgave NIVO (die Sanders niet noemt): Werkzaamheden Koch: Herintonatie, mogelijk vernieuwing van Dulciaan 8' B/Trompet 8' D en aanbrengen Tremulant.
- 1996 A.H. De Graaf, restauratie. Dulciaan/Trompet gereconstrueerd.

Dispositie M a n u a l C-f"

Prestant 8'	C-fs' in front, fr.p. destijds met Al. verf, thans weer schoongemaakt, g'-f" op lade (23 p.), de bovenste tussenvelden zijn stom.
Roerfluit 8'	C-H eiken met doorboorde stoppen, rest normaal
Octaaf 4'	geheel op de lade
Octaaf 2'	
Mixtuur 3' "Basc."	C 1 1/3 1 2/3 c 2 1 1/3 1
Mixtuur 4' Disc.	c' 4 2 2/3 2 1 1/3 c" 8 5 1/3 4 2 2/3 c''' 8 5 1/3 4 4
Dulciaan 8' (bas)	was (bezoek 1975) vrij recent dus waarsch. van Sanders of Koch, 1996 vernieuwd, houten koppen en stevels
Trompet 8' Disc.	idem
B o v e n m a n u a l	C-f"
Viola 8'	(disc.)
Bourdon 8' Basc.	C-H eiken
Bourdon 8' Disc.	
Openfluit 4'	C-H open eiken met metalen stemlappen, c-f" open cilindrisch
Prestant 4'	geheel op de lade
"Gemshoorn 8"	in werkelijkheid 2', geheel open conisch
Kopp M I	(Manuaalkoppel)
Tremulant	uitwendig, verbonden met Bovenlade

A a n g e h a n g e n p e d a a l C-d'

Opstelling van het orgel, aan de Oostzijde van het kerkgebouw.

Kas / front kas grenen, wit met goudkleur, balustrade destijds vies-bruin, alle sprekend behalve bovenvelden.

Windvoorziening. Magazijnbalg met twee schepbalgen, die wel kunnen werken, maar zijn vastgezet, elektrische windmachine. **Winddruk** 64 mm.

Laden Beide uit één stuk, diatonisch, grootste in het midden. Niet originele pijpstok voor de tongwerken. Voorslagschroeven op Knipscheer-manier: Grote achthoekige houten platen, waar in het midden een schroefdraad zit. Nieuw aangebrachte stemklavieren voor HW en BW. Niet originele pijpstok voor de tongwerk-combinatie

Klaviatuur rechts. Eenvoudige originele reg.knoppen met daarop reg.namen (origineel). Hetzelfde ovalen naamschildje als in Varsseveld. Toetsbeleg origineel of uit ca 1930. Bakstukken nieuw. Het pedaalklavier was door dG uitgeleend aan een collega-orgelmaker, die het zou restaureren, alwaar het is verbrand⁴⁹. Daarom nieuw pedaalklavier. Ook nieuwe lessenaar aangebouwd vóór de oude. Het op een der foto's zichtbare gordijn aan weerskanten is verdwenen. Wel zijn er luikjes in het snijwerk, zodat de organist de kansel en een overzicht over het kerkgebouw kan zien. Orgelbank waarschijnlijk van Sanders. Bakstukken nieuw.

Deling bas/dc bij h/c'

Pijpwerk met opzetstukken, op enkele grote pijpen na een stemlap, verder geen steminrichtingen **Toonhoogte** 419.6 Hz bij 9.3° (dus 424 Hz bij 15°), evenredig zwevend.

Literatuur Boekzaal 1861 II 342

Kerkelijke Courant 15/36 (7 sept 1861)

De Orgelkrant 1/1 (1997), 67. **Het jaar moet fout zijn**

Gerard Leegwater. *De orgelmakers Knipscheer*, Utrecht 1993, 115-117

M. Seijbel, *Zes eeuwen Veluwe orgels*, Zaltbommel 175, 181

vO 18/7'75 en 14/2'03

Nijkerk Gereformeerde Kruiskerk

- 1897 22/1 1897⁵⁰ P. van Dam Nijkerk Geref Van Dam, vervaardigd naar bestek van Cs Immig, org. Luth R'dam⁵¹, oorspr. disp.:
- H.m.* P8 B16 Rf8 Qd8 O4 Fd4 O2 Mxt3,4st Co3stdc T8b/d *Bovw.* VdG8 Hp8 Fltr8 Rf4 Violine4 een open plaats
- Ped* B16(tr), 2 kopp. windl.
- 1951 Restauratie, GOV bemoeienis (alleen eindkeuring), volgens S⁵² in 1950 door Sanders
- 1975 30/6 kerk en orgel verbrand. Disp. was toen ⁵³ :
- Hw* P8 B16dc Rf8 Qdn8 O4 Fld4 O2 Mxt3-4st 2²/₃' T8b/d
- Bvw* P8 Hp8 Gmb8 VxC8 P4 Rf4 Sexq2st Trem
- Ped* Sb16 Sb32 (groot 10²/₃) B8(un) O8 Korb4(un) gewone koppls, windl
- Volgens aantekeningen op één der foto's deze afwijkingen: B16 geen dc, Fl ipv Fd.

⁵⁰ Bron datum onbekend (ook O&E?)

⁵¹ HO 11,12 (feb'97) p 177. Hier ook de oorspr. disp.

⁵² Seijbel Vel p 260

⁵³ O&E mrt '51 p 863

Nijkerk Rooms-katholieke Kerk, Holkerstraat

Op werklĳst 1911 van Maarschalkerweerd: Nijkerk RK, waarschijnlijk dus dit orgel.

Opstandingskerk (wijkkerk)

voormalig orgel

1975 Gebr. v.Vulpen, zie HO '75 p 310, waar gesproken wordt over het "Gorredijk-type", en HO'76 p 322. 1993 overgeplaatst naar Drieberegen Herv. kerk 't Hoge Licht. Hier zou de kerk zijn vergroot en een nieuw (groter) orgel worden geplaatst. (mededelingen in Driebergen, 24/9'93)

Nunspeet, Hervormde Dorpskerk Afkortingen literatuur zie einde

Kerk

- 1838 Uitbreiding bestaande gebouw⁵⁴
 1858 Inwijding nieuwe kerk, na brand 3 jaar geleden.⁵⁵
 1960 of eerder Vergroting.(N) Zie schets beneden

Orgel

- 1858 kerkbrand, sinds toen tot 1872 geen orgel (OB)
 1872 28/8' L. van Dam en Zonen, Leeuwarden (StWV), bespeling dooe de Heer Van Dijk, Kampen (vdKl/Zw)
 Oorspr. disp. volgens alle bronnen (in S1 ontbreekt Rf 4')
 M a n u a a l C-g''' B o v e n m a n u a a l C - g'''

Violon 16 dc	Roerfluit 4 vt	Salicionaal 8 vt	Gemshoorn 2 vt
Prestant 8 vt	Quint Prestant 3 vt	Viola di Gamba 8 vt	Clarinet 8 vt
Bourdon 16 vt	Octaaf 2 vt	Roerfluit 8 vt	Tremulant
Holpijp 8 vt	Cornet 3 st	Fluit travers 8 vt	
Octaaf 4 vt	Trompet 8 vt b/d	Salicet 4 vt	aangehangen pedaal C-d'

- Later B.F. Bergmeyer vervangt Clar door VxC8 (OB en S2)
 1960 Leeflang, verplaatsing, naar nieuw aangebouwd deel der kerk (S1 en S2). Zie schets kerk beneden.
 1968 25/1. Hendriksen en Reitsma, Nunspeet, ingrijpende verbouwing met vd Panne als adviseur, die het inspeelde.

In het rapport (R) wordt gezegd, dat het "een Van Dam-orgel moet moest blijven". Daartegen spreekt herintonatie, verandering van de dispositie naar de mode der tijd, wijziging der tractuur door aanbrengen van zwevende machaniek, daartoe gedwongen omdat de manuaallade 70 cm werd verplaatst in de richting van de klaviatuur (R), teneinde aan de andere zijde het vrije pedaal te kunnen plaatsen, toepassing van veel moderne materialen. Het oude Pedaal werd vervangen "wegens lastige maten en ligging". Daardoor schuin paneel tussen de handklavieren en pedaal geplaatst. Klavierkoppel vervangen, windvoorziening gewijzigd. Balg voor ieder klavier (gr.deels R)."vervanging pedaal wegens lastige ligging"

Dispositie

M a n u a a l	C-g'''
Prestant 8 vt	29 p. op lade, dus vanaf ds'
Holpijp 8 vt	deel gr.oct. eiken, rest metaal (geteld 47 p.)
Octaaf 4 vt	
Quintprestant 3 vt	
Octaaf 2 vt	
Cornet 3 st	in werkelijkheid 1-3 st, deel beneden c' 1968
Roerfluit 4 vt	12 p open cil.
Mixtuur 4-6 st	geheel 1968.
Trompet 8 vt	(niet B/D zoals in S2) tongen (en kelen) nieuw vlgs R, eiken koppen en stevels
B o v e n m a n u a a l	C-g'''
Salicionaal 8 vt	C-Ds van Rf
Viola di Gamba 8 vt	C-H van Rf
Roerfluit 8 vt	C-G hout gdekt, Gs-H metaal gdekt, rest met roeren (ik telde er 42, maar dat zal 44 moeten zijn)
Salicet 4 vt	
Fluit trav:4 vt	C-G metaal gdekt, rest open cilindrisch
Gemshoorn 2 vt	
Cymbel 2-3 st	
Dulciaan 8 v	1968
P e d a a l	C-f' volgens R ("27 tonen": onjuist door H. toegegeven), alle stemmen 1968, behalve Subbas.
Subbas 16 vt	de oude .Bourdon 16 vt
Prestant 8 vt	
Octaaf 4 vt	
Fagot 16 vt	mahonie stevels en koppen (<i>is dat zo?</i>)
Schalmei 4 vt.	in mahonie stebelblok, kunststof koppen
Tremulant (II)	1968 "opliggend", geplaatst naast de bovenwerklade
Klavierkoppel	
Pedaalkoppel, Pedaalkoppel II	

⁵⁴ StWV Stemmen voor Waarheid en Vrede 1872 1071

S1 M.Seybel, Orgels op de Veluwe,, Elburg 1962 p 43 en 44

S2 M. Seijbel, Zes eeuwen Veluwse Orgels, Zaltbommel, 1975

M G. Verloop, De orgels te Nunspeet, Diever en Emmen in De Mixtuur nr 11 (okt '73), p 206-208, disp. met veel fouten

I Programma ingebruikneming. 25 jan. 1968

N Anon., Hervormde Gemeente Nunspeet, z.d,

OB Het Orgelblad april 1969 heb ik niet meer.

O&E Organist en Eredienst juni 1969.

R Rapport H. en Reitsma. Heb ik waarschijnlijk destijds gezien, Meeste bevestigd door Hendriksen (tel. 13/12'04). Hij zei:. Tr ook nw kelen.
 vdK/Zw I 37 en II 145

⁵⁵ volgens N, maar: Boekzaal 1838 II 241. S2: ook over de oude kerk, maar niet over een vernieuwing in 1838

Boekzaal 1858 II 320

Nunspeet Hervormde Sionskerk ook in gebruik bij de vrijgemaakt Geref. Kerk

1876 Aristide Cavaillé-Coll, Paris voor een festival (wereldtentoonstelling) te Antwerpen
 1876? waarsch. Cavaillé-Coll. Clairon 4' bijgeplaatst op kantsleep en toen? Ped.klavier van 20 naar 27 tonen uitgebreid
 1876 27/8 geplaatst in de Redemptoristenkerk te Antwerpen (kloosterkerk).
 1877 kas gemaakt om de oude primitieve kas (zwelkast) door de gebr. Kocquerols, toen tractuur verlaagd. Stomme frontpijpen geplaatst

ca 1960⁵⁷ De (loze) frontpijpen in zink vervangen (de kloosterlingen hadden geld nodig) en (toen?) kas zwart geverfd.
 1972 De kloosterkerk moest voor 1972 worden afgebroken, wegens veranderingen in de binnenstad van Antwerpen, zonder vergoeding. Daarom moest het orgel te koop worden aangeboden. Het orgel is op de frontpijpen en enkele technische details na na in vrijwel originele toestand bewaard gebleven.

Overplaatsing naar Nunspeet en restauratie door Hendriksen en Reitsma, ingebruikneming 29/9'71, tegelijk met de kerkrestauratie door Hendriksen en Reitsma. Zinken frontpijpen weer door nieuwe loze pijpen vervangen. Kas schoongemaakt en zwarte verf verwijderd. Verende sleepconstructie aangebracht. Ik schreef destijds: Daarbij werd (29/9'71) de oorspronkelijke klep om de speeltafel af te sluiten weggenomen. Op de speeltafel kwam een lessenaar (deze heeft ondergetekende voor het maken van de foto verwijderd. De oude klep is nog ter plaatse aanwezig. Dit verhaal werd later niet bevestigd. De klep met daarop de lessenaar nog aanwezig. Milo (M) schrijft nog enkele bijzonderheden. Milo zelf was per telefoon op het orgel geweest; hij fungeerde als tussenpersoon en stelde de eis, dat de nieuwe Hervormde kerk ook door de vrijgemaakten zou worden gebruikt. Het orgel was de laatste jaren in het klooster alleen maar gebruikt om de juiste toon voor het koor aan te geven. Er was niemand die kon spelen. Er stonden kruisjes bij de toetsen, die daarvoor moesten worden benut. Verder is sprake van een curieuze klavierkoppeling, en een klein grendeltje om de kast van de speeltafel te openen.

Dispositie alles achter elkaar op één lade in volgorde:

I. G r a n d O r g u e C-g'''

Principal 8 (*niet 8' of 8 p*) C-F grenen, rest metaal open

Bourdon 16 (H) 52 : C-h grenen, c'-h' gedekt metaal, c''-f''' met roeren

Prestant 4

Flûte Harm. 8 C-H grenen gedekt, rest metaal open cilindrisch, vanaf c' overblazend (H), ik telde 24 overbl.p., dus vanaf fs'

II R é c i t C-g'''

Violoncelle 8 open, C-H grenen, rest metaal (H)

Flûte octa: 4 metaal, vanaf c' overblazend.(H)

Plein Jeu 1 à 4 Rangs C 2 2/3

c 4 2 2/3

c' 5 1/3 4 2 2/3

c'' 8 5 1/3 4 2 2/3

Trompette 8

Clairon 4 vanaf fs'' 8', kantsleep, door C.Coll toegevoegd, met trede te bedienen

P e d a l zonder eigen registers C-d'

H u l p r e g i s t e r s (alle met treden te bedienen)

Acc. Clavier (II-I), Ped.- Gr Org, Ped.- Récit

Tramlant (van H & R)

Expression (lepelvormige trede, die op twee plaatsen vastgezet kan worden, op begin- en eindstand). Dit moet oorspronkelijk ook zo zijn geweest.

Kas Zeer fraaie eiken neogotische kas, aan de zijkanten gedeeltelijk open, maar afgesloten door grote houten pijpen van de Bourdon. Er is (in tegenstelling tot vergelijkbare Engelse orgels) wel een dak. Deze staat, geheel los om de oude kas, niet meer dan een naal dhouten geraamte *en de zwelkast dan?*

Windvoorziening. Magazijnbalg met één vouw van H & R, **winddruk** 110 mm

Lade Beide werken achter elkaar in genoemde volgorde op één lade met 2 ventielkasten. Diatonisch van buiten naar binnen aflopend.

Pijpwerk Alles op enkele grote houten pijpen en frontpijpen na in zwelkast, Vandaar dat alle frontpijpen stom zijn
 Veel pijpwerk was moeilijk bereikbaar, vandaar de bovengenoemde summierse gegevens. De nieuwe loze frontpijpen zijn geheel buiten de mensuur van normale prestantpijpen. Dit moet oorspronkelijk ook zo zijn geweest. De nieuwe frontpijpen hebben geen kernen. **Toonhoogte** 439.3 Hz bij 15° (dus 441.5 Hz bij 18°)

Speeltafel vrijstaand vóór het orgel. Afsluitklep, waaraan lessenaar bevestigd. Reg.knoppen en naamplaatje boven het bovenklavier. Afsluitklep, waaraan de lessenaar is bevestigd. Indeling volgens H:

Bd16 Flh8 Vlclle8 Tr8 naamplaatje "Aristide Cavaillé-Coll, Paris" PIJ Floct4 Pr4 Pr8

Treden, alle meer naar links: Cl4 P-GO P Rec Acc Traml Zweltrede

Fraaie orgelbank, zijkanten als lier (ook de snaren) uit hout gesneden.

Literatuur W. Hendriksen, in *De Mixtuur* nr 10, p 170 (H), HO jun'72, Sb Vel, 294, mededelingen Paul Peeters
 D.W.L. Milo, Het kloosterjuweel in *De drie engelen en andere verhalen*, in Opbouw weekblad voor het

Nunspeet, Gereformeerde Gemeente

tel. JJ 1/12'04: in nieuwe moderne kas: Van Dam binnenwerk uit 1894 uit de Herv.k. te Dokkum. Zie ook e-mail van Boeve:

Subject: Orgel Van Dam Nunspeet
Date: Wed, 8 Dec 2004 19:01:11 +0100
From: "Lammert Boeve" <lammert@boeve.org>
To: <j.f.van.os@zonnet.nl>

Hallo,

Over het van Dam orgel in de kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Aarweg heb ik de volgende gegevens:

Het binnenwerk is afkomstig van het orgel dat Lambertus van Dam in 1894 bouwde voor de Grote Kerk in Dokkum. Er werd echter besloten om in de oude kassen van Helman uit 1688 een meer historische reconstructie te bouwen. In 1976 bood men het binnenwerk van Van Dam te koop aan. Het binnenwerk van Van Dam werd door Hendriksen & Reitsma geplaatst in een door hen vervaardigde kas. Op 1 maart 1979 is het orgel in Nunspeet in gebruik genomen met een bespeling door Klaas Jan Mulder.

Technische gegevens
Tractuur: Mechanische sleepladen

Hoofdwerk: Bourdon 16', Prestant 8', Violon 8', Holpijp 8', Octaaf 4', Roerfluit 4', Quint 3', Octaaf 2', Cornet IV sterk (discant), Mixtuur IV-V sterk - 1979 en Trompet 8' (gedeeld).

Bovenwerk: Salicionaal 8', Fluitdolce 8', Aeoline 8', Salicet 4', Fluittravers 4', Quintfluit 3', Woudfluit 2', Terts 1 3/5' (1979) en Dulciaan 8' - 1979.

Pedaal: Subbas 16', Octaaf 8', Gedekt 8', Octaaf 4', Basson 16' en Trompet 8'.
Koppelingen: Hoofdwerk - Bovenwerk en Pedaal - Hoofdwerk.

Met vriendelijke groet,
Lammert Boeve

Oldebroek, Hervormde Lambertuskerk (kerk door zowel de PKN gebruikt als door Hervormdgetrouwen)

Kerk.

Kunstreisboek:

Vrij gaaf laat-gotisch koor, gedekt, door kruisribgewelven op korte schalkstukken met ornamentale beschildering uit 1497. Het driebeukig schip is in 1866 vernield door de omvorming tot een naar noord en zuid uitgebouwde ruimte; behoudens, aan weerszijden van de eenvoudige 14de-eeuwse toren, latere zijbeukgedeelten met eveneens kruisribgewelven uit ±1500. Eenvoudige, nu als portaal dienende sacristie aan de noordzijde van het koor uit dezelfde tijd. Koepelgewelf beneden in de toren.

Voormalig orgel 1

1754 Van Bolder/Paradijs Later verhuisd naar de Gereformeerde (later vrijgemaakt Gereformeerde) kerk te Kornhorn, De Vox humana bevindt zich nu in het orgel in Barneveld In 1983 is dit orgel aangekocht door de Herv. kerk te Heemstede en later gerestaureerd⁵⁸

Voormalig orgel 2

1929 Dekker. De beelden van het vorige instrument kwamen op dit orgel⁵⁹

Huidige orgel

1971 (?) Flentrop, adviseur H. van Loo. De beelden zijn voorlopig opgeslagen
20.. Beelden van Van Bolder op het orgel geplaatst

Enige kunsthistorische beschouwingen.

In een aantal opzichten heeft men rond 1970 naar nieuwe wegen gezocht in de kunst van het orgelmaken, Vaak nam men elementen of principes over van historische instrumenten, maar dat is bij dit orgel slechts gedeeltelijk het geval. Enige nieuwe elementen zijn duidelijk aanwezig. Hierover is te lezen in het technische gedeelte. Er is aan de bovenzijde der frontpijpen geen rasterwerk maar ajourwerk met steeds terugkerende motieven die niet aan een oud orgel zijn ontleend, terwijl ook door de fraaie proporties van de kas het instrument modern is te noemen in de goede zin van het woord. Ook de indeling is zeer origineel:

Het front inclusief ornamentiek is ontworpen door D.A. Steketee. Aan weerszijden van de middentoren staan niet zoals gebruikelijk - de kleinste frontpijpen, maar de pijpen die in afdalende grootte volgen op die in de middentoren. Deze zijn gegroepeerd in tertsopstelling (grootste pijp in het midden). Hierbij is de labiumlijn recht. Daardoor is er meer variatie in het front gekomen dan wanneer voor de bij deze opstelling gebruikelijke V-vorige labiumlijn gekozen zou zijn. Aan weerszijden van deze velden zien we spitsvormige torentjes, nu wel met V-vormige labiumlijn (die wel doen denken aan hetgeen bij Wetsfaalse 18de eeuwse orgels is te zien), waarbij er weer tertsopstelling is. Aan weerszijden daarvan bevinden dan zich weer vlakken die gelijk zijn aan die aan weerszijden van het middentoren. Deze zijn voor het pedaal in gebruik. De grote pedaalpijpen zijn van het hoofdwerk afgeleid en daardoor zijn deze "pedaalkassen" kleiner uitgevallen dan men zou verwachten. Op de kas staan de beelden die hebben behoord aan het orgel dat hier in 1754 werd geplaatst (meer over dit instrument: zie "Het historische Orgel 1720 - 1769" p 250). Deze beelden waren het werk van Andries van Bolder, die ook de maker was van de zeer fraaie orgelkasten in Nijkerk ("Het historische Orgel 1720 - 1769" p 245).

De indeling van de rugwerkkas is zeer eenvoudig. Hier is geen tertsopstelling In het ajourwerk zien we dezelfde motieven als in het hoofdwerk.

Dispositie

H o o f d w e r k (II) C-g'''

Prestant 8' Grotere pijpen in het front. Dat zou - gezien het aantal - kunnen zijn: C-Fs en Gs-a'. Ik meen dat ik G (die ook nog met het pedaal is gecombineerd) achter de middentoren zag staan

Bourdon 16'

Gemshoorn 8'

Roerfluit 8'

geheel ook in groot octaaf conisch, extreem eng
gr. octaaf gedekt hout (dus geen doorboorde stoppen), verder metaal met inwendige roeren

Octaaf 4'

Quint 3'

Gedekt fluit 4'

Octaaf 2'

Mixtuur V-VI

Trompet 8'

Vox humana 8'

vanaf fs'' open cilindrisch

in werkelijkheid 5-7 st

mahonie stevels en koppen

idem, bekers met intoneerdeksels

R u g w e r k (I)

Prestant 4'

C-g'''

deel in front, 27 p. geteld op de lade, dan zou dus C-f' in het front staan, Er zijn 29 frontpijpen, die moeten dan alle sprekend zijn: C-e'.

Holpijp 8'

Quintadeen 8'

C-H van Holpijp afgeleid, dit deel is in werkelijkheid ook Holpijp

⁵⁸

⁵⁹

Roerfluit 4'	inwendige roeren, vanaf fs" cilindrisch open.
Gemshoorn 2'	conisch
Sesquialter II	
Scherp IV	
Dulciaan 8'	mahonie stevels
Borstwerk (III)	C-g'''
Gedekt 8'	C-H hout, eiken, achter de lade lager opgesteld (zodat ze er juist in konden)
Fluit 4'	gr. oct. gedekt, vanaf c open cilindrisch ⁶⁰
Prestant 2'	
Quintfluit 1 1/2'	open cilindrisch
Octaaf 1'	
Regaal 8'	in tongenblok. Cilindrische bekens, aan bovenzijde iets uitlopend
Pedaal	C-f
Bourdon 16'	C-G afgeleid van Hoofdwerk 16'
Prestant 8'	idem van Prestant 8' 14 p in front, vermoedelijk Gs - a
Gedekt 8'	
Octaaf 4'	
Bazuin 16'	mahonie stevels
Schalmey 4'	idem
Werktuiglijke registers	
Hoofdwerk/rugwerk	deze heeft drie standen: ingedrukt: drukkoppel RW aan HW, middenstand niets, uitgetrokken: trekkoppel HW aan RW) ⁶¹
Hoofdwerk/Borstwerk	Tremulant (RP, Seijbel: mechanisch)
Pedaal/Hoofdwerk	Tremulant (BW, idem)
Pedaal/rugwerk	
Pedaal/Borstwerk	
Mixtuur	Scherp ⁶²
C 1 1/3 1 2/3 1/2 1/3	C 1 2/3 1/2 1/3
c 2 1 1/3 1 2/3 1/2	c 1 1/3 1 2/3 1/2
f 2 2/3 2 1 1/3 1 1 2/3	c' 2 1 1/3 1 2/3
c' 4 2 2/3 2 2 1 1/3 1	c'' 2 2/3 2 1 1/3 1
f' 5 1/3 4 2 2/3 2 2 1 1/3 1	c''' 4 2 2/3 2 1 1/3
c'' 8 5 1/3 4 2 2/3 2 2 1 1/3	
	Sesquialter
	C 1 1/3 4/5
	c 2 2/3 1 3/5

Historische orgelbalustrade, smaller en minder hoog gemaakt

Kassen massief eiken, het ajourwerk is zaagwerk. De beelden die tot het eerste orgel hebben behoord staan nu (na een kerkrestauratie in 20.....) op het orgel

Windvoorziening

Eén centrale magazijnbalg achter het orgel, deels onder de pedaalplade.

Indeling laden en frontpijpen

Hoofdwerkplade in twee delen, waarbij op elk daarvan ook de pedaalpijpen zijn opgesteld. Grote baspijpen in het midden, daarnaast aan weerszijden in tertsenopenstelling de tenor, aan weerszijden daarvan de kleinere pijpen ook in tertsen opstelling (op de kleinste pijpen na), daarnaast aan weerszijden pedaal, ook weer in tertsenopenstelling. Het front is volgens hetzelfde principe opgebouwd, waarbij we rekening moeten houden met het feit dat de grootste frontpijpen (in het midden) ook in het pedaal spreken. Het Rugwerk vertoont in het front en op de lade een geheel andere opbouw: Grote pijpen in het midden, rest hele tonen naar binnen aflopend. Ik denk dat de frontpijpen van tin zijn.

Winddruk 77 mm⁶³

Klaviatuur in de manualen toetsbeleg zwart voor ondertoetsen, wit voor boventoetsen. (Ik weet niet wat voor materialen dat zijn) Modern pedaalklavier

Algemeen Pijpwerk met hoger loodgehalte dan tot dan toe gebruikelijk, mensuren wat wijder. In dit orgel vinden we een aantal aspecten die duiden op een rond 1970 begonnen andere zienswijze van de kunst van het orgelmaken. Dat betreft b.v. de tertsenopenstelling (bij de kleinste pijpen niet consequent), het fraaie front met originele indeling en de voor 16 ' gebruik ingerichte Mixtuur. In tegenstelling daarmee herinneren

⁶⁰ Het oorspronkelijk plan was : Koppelfluit volgens een kaart van Flentrop met ontwerp tekening. Dit is in verschillende publicaties ten onrechte overgenomen

⁶¹ Deze constructie is origineel, hoewel die niet wordt genoemd in de bekende beschrijvingen van dit orgel

⁶² typefout bij Seijbel

⁶³ Gemeten. Seijbel geeft 73

de uitvoering van het pedaalklavier en de aanwezigheid van inwendige roeren nog aan het daaraan voorafgaande verleden. Ook is men niet zo ver gegaan gehamerd pijpwerk of dichtgesoldeerde gedekten te maken. Alle pijpen (op delen van Roerfluit 8' en de 8 vt in het Borstwerk na) zijn van metaal (dat zou dan ook de 16 vt combinatie gelden. Is dat zo?). Of er een oude stemming is konden wij niet nagaan. De klank van alle tongwerken viel ons zeer tegen.

Toonhoogte

a' = 438 Hz bij ca 17°, dus 439 bij 18°.

Datum onderzoek 1/4'09 vO / dL

Adressen

Organist Bert Gelderman 038-4446209 of 06-20082091 Van Dijksweg 35 8276 BJ, Zalk.
gelderman-musicus@filternet.nl

Koster G. v.d. Streek woont naast de kerk; 0525-631990 in "Amshof": Kerkstraat 1.

Oosterbeek, Gereformeerde Kerk.

Leg.arch.: kr.knipsel over Doesburg. Opsomming orgels Fl mech. vlgs werkbouwprincipe, te beginnen met L.a/dVecht.
Hierin ook O. Geref.

Oosterwolde (Gld), Hervormde Kerk

(In Friesland is ook een plaats met die naam)

Kerk. Het gebouw is in 1845 geplaatst ter vervanging van de oude Kerk die zich in het nabijgelegen Kerkwijk bevond⁶⁴

(Voormalige orgel

1800 R. Knol. Voor de oude kerk (in Kerkwijk), later overgeplaatst naar de huidige kerk. Zie Seijbel voor de situatie waarin dit instrument verkeerde vóór de overplaatsing naar de Hervormde Kerk te Geesteren (Gld). Men vertelde ooit, dat het Reil-orgel al was besteld, toen men had besloten het Knol-orgel te vervangen, terwijl men niet wist dat dit op de monumentenlijst stond. In het Bolt-archief staat in een brief van de Orgelcommissie der Hervormde Kerk slechts, dat het Knol-orgel te klein was voor de kerk in Oosterwolde, waarvoor het oorspronkelijk niet was gebouwd.)

Huidige orgel,

1970 Gebr. Reil, adviseur H. te Loo, Oldebroek.
(Waar de beelden op het orgel vandaan komen is niet duidelijk. Ter plaatse wordt beweerd, dat ze afkomstig zijn van het Knol-orgel. Op een foto van het Knol-orgel van vóór de overplaatsing zijn twee beeldjes te zien, die niet overeenstemmen met twee van de drie huidige beeldjes in Oosterwolde. De voormalige beeldjes bevinden zich nu in gewijzigde vorm in Geesteren.)

Iets over het front. Men zou over een standaardfront van Reil van rond het jaar 1970 kunnen spreken. Het bekendste voorbeeld van een front met dezelfde indeling als we hier bij het hoofdwerk zien, treffen we aan bij het veel besproken instrument in Dieren, Ontmoetingskerk uit 1970. Hier is alleen een hoofdorgelkas aanwezig, evenals bij het instrument in de Christelijke Gereformeerde kerk in Heerde uit 1969. Wat bij al deze instrumenten opvalt is de fors uitgevallen middentoren waarin de grootste pijpen staan, de zijtorens met frontpijpen, geplaatst op een sterk spits naar voren uitstekend grondplan en delen met kleinere pijpen die haast in het niet vallen naast de grote middentoren. Dit is te verklaren uit de indeling die men heeft gekozen voor de frontpijpen: In de middentoren 8 grote pijpen in plaats van de gebruikelijke 7, rond of trapeziumvormig (Heerde Chr.Geref.) ingedeeld. Aan weerszijden van de middentoren zien we velden met elk 4 pijpen naar buiten toe in afnemende grootte geplaatst en vervolgens de kleinste pijpen in gedeelde velden in een naar beide zijden aflopende opstelling. Alle of bijna alle pijpen van het frontregister, ook de kleinste staan bij deze orgels in het front. De combinatie van de grootste pijpen met de allerkleinste is oorzaak van de merkwaardige verhoudingen in deze fronten, die in Oosterwolde door de aanwezigheid van het rugpositief niet zo sterk opvallen als bij de andere eerder genoemde instrumenten. Het rugwerk in Oosterwolde heeft een vorm, die is afgeleid uit die van het hoofdorgel. Hier zijn de grootste pijpen in de zijtorens geplaatst. Er zijn geen gedeelde velden voor de kleinste pijpen. Aan weerszijden van de middentoren staan niet 4 maar 3 pijpen. De labiumlijnen van de frontpijpen zijn bij de genoemde orgels niet geheel gelijk. In Oosterwolde volgen deze in de middentoren van het hoofdwerk de grootte der frontpijpen. Verder zijn de labiumlijnen bijna overal horizontaal. Het afsluitende sierwerk is bij deze orgels verschillend uitgevoerd en vóór de bovenranden der pijpen geplaatst. De beelden op de kassen van het orgel in Oosterwolde zijn niet de exemplaren die zich bevonden op het vroegere orgel in deze kerk (R. Knol, 1800, thans in Geesteren/Gld).

Dispositie Originele registernamen op de registerschildjes die niet de aanduidingen "voet" of "sterk" hebben.

M a n u a l (II)	C-f"
Praestant 8	geheel in het front
Spitsgamba 8	groot octaaf van Roerfluit afgeleid
Roerfluit 8	geheel, ook in het groot octaaf met roeren, kleine pijpjes als "flespijpen" uitgevoerd
Octaaf 4	
Gemshoorn 4	geheel open conisch
Octaaf 2	
Mixtuur IV	
Trompet 8	houten stevels. en koppen
R u g w e r k (I)	C-f"
Praestant 4	
Sesquialter II	verhoogd opgesteld (direct achter het front)
Gedekt 8	
Quintadeen 8	Geheel zelfstandig
Roerfluit 4	
Woudfluit 2	licht conisch
Scherp III-IV 1	
Kromhoorn 8	in tongenblok, zeer enge cilindrische bekers, intoneerdeksels aan op en neer beweegbare schuiven

P e d a a l	C-f
Bourdon 16	
Koraalbas 4	
Fagot 16	houten stevels en koppen, trechtervormige bekers
Praestant 8	transmissie

Werktuiglijke registers

Tremulant

Klavierkoppel

Man I Ped. (bedoeld: HW aan Ped.)

Man II Ped (bedoeld RW aan Ped)

Alle koppels zijn uitgevoerd als treden, hier uitgevoerd in hout.

Vulstemmen	Mixtuur	Scherp			
	C	1 1/3	1	2/3	1/2
	c	2	1 1/3	1	2/3
	c'	2 2/3	2	1 1/3	1
	c''	4	2 2/3	2	1 1/3
	Sesquialter				
	b	2 2/3	1 3/5		

	C	1	2/3	1/2	
	c	1 1/3	1	2/3	1/2
	c'	2	1 1/3	1	2/3
	c''	2 2/3	2	1 1/3	1
	c'''	4	2 2/3	2	1 1/3

Kassen Eiken, gelakt. Drie beeldjes van onbekende herkomst. Consoles aan de zijkant met schroten uitgevoerd.

Windvoorziening. Geen balg, beweegbare onderzijde van de laden, door veren geregeld

Winddruk 64 mm waterdruk

Toonhoogte 439 Hz bij 17°, dus 440 Hz bij 18°

Klaviatuur gesitueerd (uiteraard) aan de voorzijde van de onderkas van het Hoofdorgel. Ondertoetsen van een donkerbruine houtsoort, boventoetsen met wit materiaal bedekt.

Frontpijpen In het HW staat de gehele Prestant 8' in het front. De kleinere pijpen zijn verdeeld over de bovenste en onderste delen van de gedeelde velden in een opstelling die voor het gezicht aan tertsupstelling doet denken. In werkelijkheid zijn de pijpen van de hoogste octaven beurtelings in de bovenste en onderste velden geplaatst. Twee pijpen in elk der bovenste velden zijn stom (die welke aan de buitenkanten staan). In het rugwerk staat de Prestant 4' bijna geheel in het front. Enige pijpen van dit register staan direct achter het front.

Laden Gemeenschappelijke lade voor Hoofdwerk en Pedaal. Voor C-f' zijn er voor elke toon twee cancellen naast elkaar, om en om geplaatst voor HW en Ped. De volgorde der slepen is a.v.:

P8 (P en Hw) alle pijpen in het front, Sb16 (P), SpGmb8, Rf8, Korb4 (P) O4 Gh4 O2 Mxt Fg16 (P) T8

Bij het rugwerk is de volgorde, zoals in de dispositie aangegeven

De indeling der laden is volgens het principe van die van het front, wat de aantallen pijpen betreft in grote trekken daarmee in overeenstemming, voor de kleinere pijpen "echte" tertsupstelling.

De HW-lade is tweedelig, de RW lade niet.

Bijzonderheden pijpwerk

niet gehamerd, alle gedekten dichtgesoldeerd, alle open pijpen op lengte afgesneden. Er zijn alleen metalen pijpen. Open pijpen zijn op lengte afgesneden, alle gedekten zijn dichtgesoldeerd. Er is geen gehamerd pijpwerk.

Literatuur Het Orgel 66 206,

Seijbel M. *Zes Eeuwen Veluwe Orgels*. Zaltbommel 1975, pag 46

Adressen Koster Steert 0525-621510 of 06-20036698

Datum onderzoek 28/4 en 3/6'09, vO / dL

Putten / 1860, Hervormde Kerk

1860 C.G.F. Witte, Gift van Douairiaire Van de Wal ⁶⁵

Disp. vtK (p 119):

Het Orgel in de Hervormde Kerk te Putten (Gelderland) heeft twee klavieren, aangehangen pedaal en 15 sprekende stemmen. Dit werk is in 1860 door C. G. F. WITTE geleverd.

Hoofdmanuaal.		Bovenmanuaal.	
	Voet.		Voet.
Prestant	8	Viola	8
Bourdon	16	Holfluit	8
Roerfluit	8	Salicet.....	4
Octaaf	4	Roerfluit.....	4
Fluit	4	Gemshoorn	2
Quint	3	Aangehangen Pedaal.	
Octaaf	2		
Mixtuur			
Cornet.....			
Trompet	8		

Organiste Meijuffrouw WORSSELING.

1912 Opdracht reparatie De Koff ⁶⁶

1943 Tremulant toegevoegd

1974 Leeftang, vrij pedaal van 4 stemmen toegevoegd, adv. Vente ⁶⁷

Seijbel geeft als vulstem sterktes: Mxt 3-4 st, Co 5 st.

en als Ped registers: Subbas 16', Gedekt 8', Octaaf 4', Fagot 16', verder alles als bij vtK

Front ongewijzigd (werkl. Witte)

⁶⁵ Grégoir 211 Hij schrijft ook: " 2 kl, 16 reg"

⁶⁶ HO 9 34 (febr 1912)

⁶⁷ gegevens 1943 en 1974: Seijbel 276, ook foto 278

Putten / 1876, Hervormde Andreaskerk (ook bij vrijgem. Geref. in gebruik)

1876 Bevington & Sons⁶⁸, opus 1121 oorspr. locatie onbekend, waarsch. Mongehan zie verder.
jaar? Bourdon 16', die aanvankelijk uit 13 pijpen bestond, uitgebreid en vrij bespeelbaar gemaakt in het pedaal.
1991 (mrt) door Taco Boersma gekocht van de St. Martin Church in Great Mongehan⁶⁹ In datzelfde jaar doorverkocht aan F.R. Feenstra *Ik vroeg NIVO: Kan nagevraagd worden bij het kerkbestuur in Great Mongehan, of het orgel daar vóór 1991 altijd heeft bestaan. Vermoedelijk bestaat de kerk nog wel, want ze hebben in 1991 een nieuw orgel gekocht*

ca 1992 F.R. Feenstra, plaatsing in de R.K. kerk te Veenhuizen.⁷⁰ (naam der kerk vooralsnog onbekend)

1995 F.R. Feenstra orgel geplaatst te Putten. Het had deze dispositie

Great	Swell	Pedal
Open Diapason 8'	Stopped Bass / Lieblich Gedackt (disc) 8'	Bourdon (16')
Claribel 8'	Bell Gamba 8'	
Dulciana 8'	Harmonic Flute 4	
Principal 4'		

Mixture (twee koren 2 2/3' en 2', niet repeterend)

Te zien was, dat de Bourdon 16' oorspr. slechts 13 pijpen had (de huidige zijfronten) in Man. bespeelbaar Ooit is dit uitgebreid tot de huidige grootte en in het pedaal bespeelbaar gemaakt.

Veranderingen 1995: Great - Dulciana 8, + Trumpet 8, Mixture gesplitst in afzonderlijk bespeelbare 2 2/3' en 2'. Nieuwe Mixture 3 r (op nog aanwezige sleep van de Bourdon 16') (F) Zwellkast verwijderd, om de Trompet te kunnen plaatsen, herstel pijpwerk, anti-houtwormbehandeling. Laderestauratie Dekplaat met lijm winddicht gemaakt. Ingebruikneming 20/10 1995⁷¹

Dispositie

G r e a t o r g a n (I)	C-g'''			
Open Diapason	gr.p. in front, beschilderd			
Trumpet	metalen stevels en koppen			
Claribel	(8'), C-h hout gedekt op lade, c'-g''' open hout op lade			
Principal	(4')			
Twelfth				
Fifteenth				
Mixture.	C	1 1/3	1	
	g	2	1 1/3	1
	g'	2 2/3	2	1/13
	g''	2 2/3	2	

op g''' ontbreekt één pijpje

S w e l l o r g a n (II) C-g'''

Harmonic Flute	(4') Open cilindrisch, vanaf c' overblazend
Stopped Bass	(8' C-H) hout gedekt, pijpen achter de lade
Lieblich	(8', c-g''', bedoeld Liebl. Gedackt disc.) metaal gedekt, dichtgesoldeerd (!)
Bell Gamba	(8') zeer eng cilindrisch met trechter erop, af cs''' zonder trechter. Zie schets beneden.

P e d a l C-f'

Bourdon (16') 17 kleinere houten pijpen in aanbouw tegen achterwand. Grote in "zijfronten" elk 7, één moet dus stom zijn.

Swell to Great, Great to Pedal, Swell to Pedal, reg.knop voor motorschakelaar

Kas. Deze bestaat slechts uit een raamwerk van sugar-pine (Feenstra), aan voorzijde afgesloten door beschilderde frontpijpen, zijwanden door de grotere Subbaspijpen, ook beschilderd, aan de achterzijde met uitneembare panelen. Geen dak

Laden Alles (I en II) op deel houten pijpen na op op één lade, II achter I. in bovengenoemde volgorde (sleep Stopped Bass niet nagegaan). Indeling: (achteraanzicht) volgens schets hieronder De naam van de maker, bouwjaar en opusnummer zijn tevoorschijn gekomen, bij de demontage van de lade.

Feenstra heeft nog een foto van de gedemonteerde lade met naamplaatje Bevington.

Windvoorziening: magazijnbalg met één vouw in de onderkas (ziet er nieuw uit, maar Feenstra schrijft, dat de oude gebruikt kon worden), er zit nog wel een vastgezette schepbalg onder, Winddruk 74 mm

Klaviatuur aan voorzijde. Alles lijkt origineel, uitgezonderd enkele inscripties van reg.namen en de motorschakelaar Boven de klavieren:

"Prize medals - Paris - 1855 - London - 1862 - Paris - 1867". Indeling:

Open Diapason	Mixture	Trumpet	Harmonic flute	Bourdon
Fifteenth		Claribel	Bell Gamba	Lieblich
Principal		Twelfth	Swell to Great	Stopped Bass
Swell to Pedal		Great to Pedal		

Pijpwerk. Voor de in 1995 geplaatste registers is gebruik gemaakt van Engels pijpwerk uit omstreeks 1885. Toonhoogte a'= 440.3 Hz bij 18°. Temperatuur evenr. zwevend (opg. NIVO). De grote open cilindrische metalen pijpen hebben stemringen. Bell Gamba:

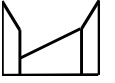
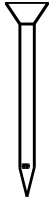
Datum onderzoek 8/12'04 (voor Encycl. 10)

⁶⁸ Literatuur: De Orgelkrant, 1/11 (1996), 26, niet gedateerde offertes Feenstra

⁶⁹ mededeling Boersma (tel. 16/12'04)

⁷⁰ mededeling Feenstra (tel. 16/12'04))

⁷¹ Orgelkrant

Putten / 1955 Hervormde Nieuwe Kerk

1955 J. De Koff & Zn, Utrecht⁷²

H o o f d w e r k	R u g w e r k	P e d a a l
Prestant 8 vt	Holpijp 8 vt	Subbas 16 vt
Roerfluit 8 vt	Prestant 4 vt	Octaaf 8 vt
Octaaf 4 vt	Quintadeen 4 vt	
Kwint 2 2/3 vt	Octaaf 2 vt	
Nachthoorn 2 vt	Scherp 3-4 st	
Mixtuur 3-4 st	Dulciaan 8 vt	
Trompet 8 vt		

Bezocht begin 1966 met de Winterswijkse orgelcommissie. Ik schreef: Tamelijk veel kernsteken, daardoor minder rauw van geluid dan Putten Geref.. In Roerfluit te veel kernsteken. Tongwerken uitgesproken slecht. De kerk klinkt droog

Putten / 1963? Gereformeerde kerk

Voormalige orgel (was dat hetzelfde gebouw?) 2 kl en aangehangen pedaal, ging naar de Geref.k. van Muiden⁷³

Huidige orgel

1963,'64 of '65? De Koff, adviseur Vente

H o o f d w e r k	R u g w e r k	P e d a a l
Prestant 8'	Holpijp 8'	Subbas 16' (in front volgens organist. Kan niet!)
Roerfluit 8'	Prestant 4'	Baarpijp 8'
Octaaf 4'	Quintadeen 4'	
Gemshoorn 2'	Octaaf 2'	
Mixtuur	Scscherp 3 st	
Trompet 8' chamade	Dulciaan 8'	

Bezocht begin 1966 met de Winterswijkse orgelcommissie. Ik schreef "maakt heel beroerde indruk; haast niets op te spelen, mede door de dispositie en de rauwe klank. De Prestant is zeer grondtoonarm.

Putten / 1966 Herv. Zuiderkerk

1966 De Koff C-f" P 8 (C-E ged), Ged 8, O 4, Rf 4, aangeh.p. C-f.⁷⁴

Mogelijk is dit hetzelfde instrument als eerder aangelondigd in HO "kerk n een buitenwijk"⁷⁵

⁷⁴

HO 63 155, 178, 181,

⁷⁵

HO 62 305

Putten / ca 1966 Christelijke Gereformeerde Kerk

ca 1966 De Koff

1986 Hendriksen & Reitsma. Overgebracht naar nieuwgebouwde Kerk en met een pedaalregister vergroot
Man. Hp 8, P 4, F 4, O 2, Cmb 1st, Reg 8, Ped. Sb16⁷⁶

Putten / ca 1967 Andreaskerk Voormalige orgel (als dat ooit is geplaatst. Zie Putten 1876
1967 opdracht aan D Koff voor een nieuw orgel⁷⁷

Renkum, Rooms Katholieke Kerk

1950 fa L. Verschueren, C.V., Heythuysen, op 220 (bordje aan speeltafel)

Electr. Tractuur (kennelijk. Ik bespeelde het orgel niet, heb alleen de dispositie genoteerd)

I. C-g'''	II.	P e d a a l C-f'	K o p p e l s
Prestant 8'	Dulciana 8'	Subbas 16'	Ped + I
Salicionaal 8'	Holpijp 8'	Octaafbas 8'	Ped + II
Roerfluit 8'	Zingend Prestant 4'		I + II
Prestant 4'	Nazard 2 2/3'		I + II 16'
Mixtuur 3-4 st	Trompet 8'		I + II 4'
			(eerste drie: Ook als pistons)

4 vaste combinaties en 1 vrije, ...(onleesbaar, verm. aut.ped.), Tongw. af

Geen zwelkast

Open opstelling

Grote pijpen van zink

Geen oud pijpwerk waargenomen.

vO 26/6'91

Rheden, Hervormde Kerk

1816 A.Meere Sr, Utrecht. De Boekzaal meldt dat dit Meere's 34ste orgel was en geeft de dispositie⁷⁸:

Praestant 8 voet van gepolijst Engelsch Tin	Quint 3 voet	Mixtuur 5 sterk Diskant
Bourdon 16 voet	Cornet 4 sterk diskant	Trompet 8 voet Bas
Fluit Trav. 8 voet	Octaaf 2 voet	Trompet 8 voet diskant
Holpijp 8 voet	Fluit 4 voet	
Octaaf 4 voet	Mixtuur 4 sterk Bas	Tremblant, Ventil, Pedaal

Broekhuysen's opgave (R 48) levert geen nieuwe gezichtspunten.

1878 vergroot met bovenmanuaal door E.Leichel, Duisburg (opschriften aan het instrument). De aanbouwsels aan weerszijden van het orgel moeten van Leichel zijn. Disp.wijzigingen

1909 Maarschalkerweerd. Reparatie⁷⁹

1954 Sanders, wijziging⁸⁰.

1979/80 Restauratie Blank, nieuw bovenwerk in stijl Meere, met orgels in Utrecht en Sommelsdijk als voorbeeld.

Toestand genoteerd vóór 1979:

M a n u a a l	C-f'''	
Prestant 8'	hele front behalve bovenvelden sprekend	
Bourdon 8' disc.	uit oude Bourdon 16'?	
Quintadeen 8'	recente makelij, dus 1954	
Holfluit 8'	gr.oct. hout	
Octav 4'		
Quinte 3'		
Octav 2'		
Fluit 4'	fs"-f''' conisch	
Cornet 3 st.	geperste labia, niet origineel (1954), c' 2 2/3, 2', 1 3/5	
Mixtuur 3-4-5 st	in bas hoogste koor nieuw, in disc. twee hoogste koren nieuw	
	C 1 3/5 1 1/3 1	
	c 2 1 3/5 1 1/3 1	
	c' 3 1/5 2 2/3 2 1 3/5 1 1/3	
	c'' 5 1/3 4 3 1/5 2 1 3/5 ?	
	c''' 5 1/3 4 3 1/5 3 1/5 2 ?	
Trompet 8' Bas /disc.	metalen stevels	
B o v e n m a n u a a l	C-f'''	P e d a a l C-d
Gedekt 8'	zeer eng, geheel van hout	Subbas 16' mogelijk pneum., vergeten na te gaan, 18 pijpen buiten de kas
Salicionaal 8'	C-H van gedekt. Rode soldeerverf	
Prestant 4'	witte soldeerverf (dus 1954)	
	grootste pijpen van bovengenoemde drie registers buiten de lade	
Gemshoorn 2'	conisch, rode soldeerverf	Tremulant
Sesquialter 2 st.	C 2 2/3, c 2 2/3, 1 3/5, recent pijpwerk dus 1954	kopp. Man I (Man.k.) Kopp. Ped. Man I

Inscripties: onderzijde front: "Ex aere communi Reformatorum Rhed:

Exstructum et D.O.M. consecratum A^o MDCCCXVI

Renovatum A^o MDCCCLXXVIII "

Bij klaviatuur "Ehrenfr. Leichel, Duisburg"

Aan binnenzijde deuren in achterwand:

"Z. van Arnhem/ 29 July 1854 (1851?)

822 pijpen (in zelfde hand eronder:) C. van Rueting (?)⁸¹

D.W. L..... (onleesbaar)

Christian Möser 1878 /(onleesbaar) / Duisburg 1878"

Kas uit 1816, dak verwijderd, thans gaas, zijstukken (poortjes met gordijntjes) 1878

Windvoorziening. Drie spaanbalgen nog aanwezig

Pijpwerk. Verschil tussen Meere- en Leichel pijpwerk is moeilijk te zien. Alle pijpwerk is vrij dunwandig, In Bov.man. ook witte soldeerverf. In Man. alleen maar (enkele steekproeven) rode soldeerverf gezien, behalve bij de 20ste eeuwse pijpen).

Laden, wellenraam, wellen, registertractuur bij de beide werken duidelijk van verschillende factuur. Abstracten alle van Leichel (aan uiteinden omwikkeld met gekleurd papier. Indeling laden:

Man: Bov,w, (beide uit één stuk)

Klaviatuur aan zijkant rechts. 4 reg.gaten dichtgestopt, waarvan 2 op de onderste rij: links van P8, en rechts van T8

⁷⁸ Boekzaal 1816, I 221/23

⁷⁹ HO 1909 6e jaarg. p 96.

⁸⁰ Stencil werkgroep orgeltochten 14/6'80. Ook het hierna volgende gegeven uit 1980. Uitvoerig welke disp.wijzigingen hebben plaatsgevonden: zie Encyclopedie IV p 319 v.v

⁸¹ volgens disp. Boekzaal zouden er 828 pijpen zijn, als de Fl.tr. bij c' begon.

Rheden Hervormde Kerk - vervolg.

Huidige dispositie:

Dispositie (de volgorde lade moet ongeveer zo zijn:)

M a n u a a l

Prestant 8'

Bourdon 16'

Holpijp 8'

Fluit travers 8' (discant)

Octaaf 4'

Quint 3'

Octaaf 2'

Fluit 4'

Cornet 3 st

Mixtuur 4 st bas / 5 st dc. Huidige samenstelling volgens Encyclopedie IV.

C	1 3/5	1 1/3	1			
c	2 2/3	2	1 3/5	1 1/3		
c'	4	2 2/3	2	1 3/5	1 1/3	
c''	5 1/3	4	3 1/5	2 2/3	2	

B o v e n m a n u a a l

Holpijp 8'

Fluit 4'

Gemshoorn 2'

Flageolet 1'

Carillon 3 st

Vox humana 8'

af c', normale samenstelling

Trompet 8' bas / disc

Inscriptie onderkas als boven, doch thans ook toegevoegd: Gerenoveerd 1979.

Rheden, Hervormde kerk. Secrétaire-orgel in het koor.

1816 A. Meere. Hier geplaatst in 1989. Daarvóór was het in eigendom bij Hans van Nieuwkoop.

Holpijp 8 vt b/d

Fluit 4 vt b/d

Octaaf 2 vt b/d

Prestant 8 vt dc

Tremulant

Ventiel

Windwijzer (er is nu een windmachine)

Volgorde lade niet bekend.

Geen pedaal.

Schaarsbergen, Hervormde Kerk

Voormalige orgels.

Zie boekje⁸²

Huidige orgel

- 1867 Flaes en Brünjes, voor de Herv. kerk te Diemerbrug
1892 Steenkuyt, revisie. Dispositie genoemd: I. P8 O4 Q3 O2 Co4st, II. Hp8 Sal8 Rf4 aangeh. pedaal. Het orgel is dus als dubbelganger te beschouwen van het instrument, dat Flaes voor Kwadijk maakte.
1946 Flentrop. Windvoorziening gemoderniseerd en windmachine aangebracht, pneum. Subbas en ped.koppel toegevoegd
1974 Sluiting kerk. orgel opgeslagen door Flentrop. Voor dat dit voltooid was zijn het ivoor van de toetsen en meerdere ornamenten gestolen.
1993 Flentrop. Plaatsing te S. Vervanging pneum. ped.stem en koppel. Herstel aangeh. pedaal met één stem.

Dispositie.(I en II op een lade in volgorde:)

Manuaal I en II achter elkaar op één lade. C-f'''

I.

CORNET 4 STERK op verhoogde pijpstok, c' 4 2 2/3 2 1 3/5

PRESTANT 8 VOET C en Cs afgeleid van Holpijp, D-b in front, h-f''' op lade.

OCTAAF 2 VOET

QUINT 3 VOET

OCTAAF 2 VOET

II.

HOLPIJP 8 VOET Geheel van metaal. Veel grote pijpen afgevoerd naar alle mogelijk plaatsen.

SALICIONAAL 8 VOET C-Gs van Hp

ROERFLUIT 4 VOET gedekt op 12 kleinste na. één pijp (g'') niet origineel en gedekt, rest cilindrisch open smal gelabiëerd

KOPPELING

VENTIEL

Pedaal aangehangen C-c', maar met één in te schakelen stem:

BOURDON 16 vt

Front. 21 pijpen van Prestant 8' sprekend (de drie torens, tussenvelden stom),

Kas. Naaldhout, volgens boekje met linnen dakbedekking, karakteristiek voor Flaes. Niet de oorspronkelijke kleuren gereconstrueerd, want die pasten niet bij het gemoderniseerde kerkinterieur

Windvoorziening. Nieuwe mag.balg. Verschillende waarden gemeten 86-92 mm.

Lade. Eén lade voor beide manualen. Uit één stuk, indeling volgens het front. Pedaallade los van het orgel er achter.

Klaviatuur. rechts. Nieuw beenbeleg voor toetsen en ivoor voor bakstukken. Indeling:

Koppeling Cornet	Prestant	Octaaf	Quint	Octaaf	Holpijp	Salicionaal	Roerfluit	Bourdon
4 sterk	8 voet	2 voet	3 voet	4 voet	8 voet	8 voet	4 voet	16 voet

(alles in hoofdletters)

Pijpwerk. Grote open pijpen hebben expressions, Toonhoogte 442.5. (gemeten 441 Hz bij 13°)

vO / dL 6/2'04

Contactadres F. v.d. Kamp, Kamperbergweg 802 (bij de kerk) 028-4422880

Vaassen, Gereformeerde Kerk (Taberakelkerk?)

Gegevens⁸³ uit brochure:

Voormalige orgel

1968 Koch, Apeldoorn, nieuw orgel met gebruikt pijpwerk. adv. Heymen van 't Einde te Vaassen, org. Herv.k. te V, frontontwerp van de adviseur.
I P8 Rf8 O4 O2 II Hp8 Sal8 VxC8 F4 ped Sb16 3 koppels, Tremolo
"Elektro-mechanische" tracuur, pedaal rein elektrisch

Huidige orgel

De geschiedenis van het Forster & Andrews-orgel.

In het jaar 1843 begonnen J.A. Forster en J.K. Andrews in Hull hun bedrijf in een leeg gekomen school. De oprichters namen 1 werknemer in dienst.

Het ging kennelijk goed. Na 7 jaar waren er al 70 (!) orgels gebouwd. In 1851 vond in Londen de wereldtentoonstelling plaats. Daar stond ook een Duitse orgelbouwer (Schulzes) met een orgel. Het orgel maakte veel indruk in Engeland. Eén van de intoneurs van Schulzes kwam in dienst bij Forster & Andrews. Vanaf dat ogenblik werden sommige registers in Engeland met een Duitse naam aangeduid.

Het ging steeds beter met het bedrijf. Er was zelfs een jaar (1874) waarin 39 (!) orgels werden gemaakt. Men bedenke wel dat een werkweek (zonder overuren) 54 uur telde. Een dag met overwerk telde 14 à 15 uur.

Overwerk werd niet betaald.

Forster & Andrews hadden steeds de eerste keus uit de aanvoer van hout. Hull was invoerhaven.

Tien jaar na de dood van Forster overleed ook Andrews (1896), dus 11 jaar na de bouw van het orgel dat nu in Vaassen geplaatst is. De grote leider van het bedrijf was nu weg. Bovendien had het bedrijf de naam conservatief te zijn. Men hield nl. zo lang mogelijk de bouw van pneumatische orgels tegen. Forster & Andrews bouwden liever mechanische orgels; Gelukkig maar, want wat is er beter dan een mechanisch pijporgel!

Het gebrek aan goede leiding én het stempel conservatief te zijn, deed de voortgang van het bedrijf geen goed.

Vlak voor het uitbreken van de tweede wereldoorlog had men nog maar 20 mensen in dienst. (In goede tijden wel 120) Tijdens de tweede wereldoorlog werd het bedrijf door de Duitsers vernietigd. Na de oorlog waren er slechts 2 mensen die het bedrijf voortzetten.

17

In 1956 stopten ook zij ermee. Een andere orgelbouwer nam de restanten over.

Totaal bouwden Forster & Andrews bijna 1400 orgels. Het orgel in Vaassen is Opus 941. Het werd gebouwd voor de

Mount Pleasant Congregational Church in Tunbridge Wells (Kent).

1885 Foster & Andrews. opus 941, orgel met 20 stemmen. Oorspr. locatie Turnbridge Wells, Mount Pleasant Congregational Church. De dispositie werd volgens contract:

⁸³ "Er staat een orgel in de kerk", z.d., anon.

GREAT ORGAN, CC to G, 56 NOTES.

1.—Open Diapason...	metal	8ft.	56 pipes
2.—Viola	metal	8ft.	56 "
3.—Dulciana (grooved bass)	metal	8ft.	44 "
4.—Lieblich Gedact	wood	8ft.	56 "
5.—Principal	metal	4ft.	56 "
6.—Harmonic Flute	metal	4ft.	56 "
7.—Twelfth	metal	2½ft.	56 "
8.—Fifteenth	metal	2ft.	56 "
9.—Trumpet	metal	8ft.	56 "

SWELL ORGAN, CC to G, 56 NOTES.

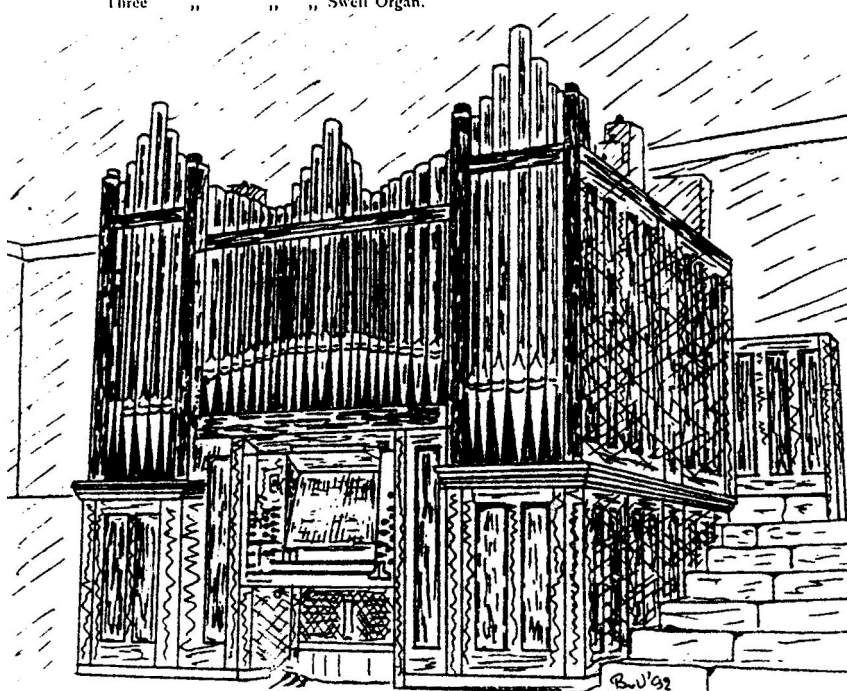
1.—Bourdon	wood	16ft.	56 pipes
2.—Open Diapason (open bass)	wood & metal	8ft.	56 "
3.—Hohl Flute	wood	8ft.	56 "
4.—Salcional (grooved bass)	metal	8ft.	44 "
5.—Voix Celestes	metal	8ft.	44 "
6.—Principal	metal	4ft.	56 "
7.—Mixture, 3 ranks	metal	various	168 "
8.—Cornopean	metal	8ft.	56 "
9.—Oboe	metal	8ft.	56 "

PEDAL ORGAN, CCC to F, 30 NOTES.

1.—Open Diapason...	wood	16ft.	30 pipes
2.—Bourdon	wood	16ft.	30 "

COUPLERS.

1.—Swell to Great.	3.—Swell to Pedals.
2.—Swell Octave.	4.—Great to Pedals.
Three Composition Pedals to Great Organ.	
Three " " " Swell Organ.	

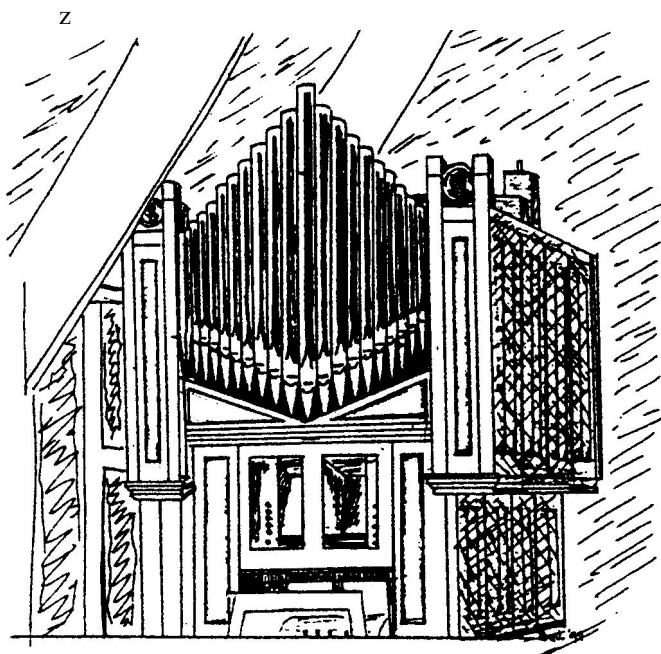

Het Forster and Andrews-orgel in de oorspronkelijke staat.

- 1920 toevoeging Tremulant aan Sw.organ, wijziging zwelinrichting
- 1930 Elektr. windvoorziening aangebracht
- 1970 Brown & Sons, Canterbury, restauratie en wijziging: Harm Flute -> Waldflute, nw tongen voor Trompet B16 (SO), die in gr.oct. pneum. was -> Hobo 16' (opschuiving Hb8'). Hb 8' -> Fifteenth, Mixtuur gewijzigd. Toetsbeleg gemoderniseerd, Kerkgebouw verkocht. Orgel gekocht door T.Boersma. Orgel opgeslagen in Langweer en Renkum
- 1992 geplaatst in V. onder leiding van H.Kriek met plaatselijke medewerkers. Wegens gebrek aan ruimte moest het front opnieuw worden gebouwd en moest het pedaalregister Open Wood 16' vervallen. Daarbij volgende werkzaamheden:
Nieuwe kanalen, andere opstelling ped.register, nieuw front (wegens ruimtegebrek), nieuwe pneum.lade voor Gr.oct. van de 16' van het zwelwerk, aanpassingen pijpstocken en roosters, die in 1970 waren gewijzigd, nieuwe ped.stokken. Vervanging (grote) balg door 2 kleinere (voor HW en ZW), elk met eigen reguleur. Aanbrengen. Trem Hw, nieuwe abstracten, nieuwe frontpijpen, uitbreiding kerkpodium. dispositie teruggebracht ongeveer naar oorspronkelijke situatie met gebruik pijpwerk van August Gern (een XIX-eeuwse orgelmaker)

Dispositie-overzicht van het Forster Andrews orgel opus 941, 1885.

1885	1970	1992
<u>Great organ:</u> Open Diapason 8'..... Lieblich gedact 8'..... Viola 8'..... Dulciana 8'..... Principal 4'..... Harmonique Flute 4'..... Twelfth (quint) 2 2/3..... Fifteenth (oktaaf) 2'..... Trumpet 8'.....	<u>Great organ:</u> idem..... idem..... idem..... idem..... idem..... Wald Flute 4'..... idem..... idem..... idem.....	<u>Great organ:</u> idem..... idem..... ters 1 3/5..... idem..... idem..... Harmonique Flute 4'..... idem..... idem..... idem..... Tremulant.
<u>Swell organ:</u> Bourdon 16'..... Open Diapason 8'..... Hohl flute 8'..... Salicional 8'..... Voix celestes 8'..... Principal 4'..... Mixtuur 3 sterk..... Cornopean 8'..... Oboe 8'.....	<u>Swell Organ:</u> Fifteenth 2'..... idem..... idem..... idem..... idem..... idem..... idem..... idem..... Contra oboe 16'..... Tremulant.....	<u>Swell Organ:</u> Bourdon 16'..... idem..... idem..... idem..... Viola 8'..... idem..... idem..... idem..... oboe 8'..... idem.....
<u>Pedal organ</u> Bourdon 16'..... Open wood 16'.....	<u>Pedal organ</u> idem..... idem.....	<u>Pedal organ</u> idem.....
4 koppelingen 3 combinatie treden voor Great organ 3 combinatie treden voor Swell organ Zweltrede	idem	idem

Het Forster and Andrews-orgel in Vaassen 1992

Vaassen, Hervormde Kerk

- 1822 J. Armbröst verwijst in een offerte aan de KV te Apeldoorn in 1822 naar het orgel in Vaassen. (hij kreeg daar opdracht; het orgel staat nu in Beekbergen). Ook Z heeft het over orgelbouw na 1820
- ca 1850 Broekhuizen-opgave⁸⁴): Hij noemt zonder bouwjaar J.Armbröst als bouwer, disp:
Man P8 B16 O4 Q3 Wf2 Sxq3st Mxt2'2,3,4st T8 Pos P8 Hp8 P4 Fltr8 O2 Mxt1'2,3,4st 2 Afsl, Vent. Trem
- 1821 vd Aa schrijft over "een goed orgel" in de kerk te Vaassen
Tekeningen van de oude kerk. Zie E p 55 en 56
- 1853 Inwijding nieuwe kerk (de oude toren bleef)⁸⁵
- 1853 "Het orgel speelde" toen de eerste steen voor de nieuwe kerk werd gelegd⁸⁶. Het orgel zou tijdens de verbouwing niet zijn afgebroken maar afgedekt.
- 1855 Scheuer, reparatie blaasbalg (E)
- 1856 Besluit het orgel met zijtoren met loze houten pijpen uit te breiden (niet bekend door wie) en beelden er op te plaatsen (pl. timmerman) (E)
- 1864 H.G. Holtgräve, plaatsing nieuwe "ventielramen" op de balgen (E)
- 1892 Besluit verbetering inwendige van het orgel. Aard der werkzaamheden niet bekend
- 1925 J.C. Sanders komt met twee plannen:
1. restauratiewerkzaamheden aan het bestaande orgel en vernieuwing der Trompet
2. Nieuw pneumatisch orgel in oude kas met gebruikmaking van bruikbaar pijpwerk
4 aug Plan 2 werd aangenomen en zelfs met één register uitgebreid.(Salicet 4'). Ingebruikneming.n. 16/1 '25. De dispositie⁸⁷ werd:
B16 P8 Rf8 Vln8 O4 O2 Co5st T8 Bvw Hp8 VdG8 VxC8 (af c) Opf4 Salt4 Ped Sb16, pneum. kegelladen
De volgende registers uit het oude orgel; verdwenen: Q3, Wf2, Mxt2' 2,3,4 st, Sxq3st, P8, P4, Fltr8, O2, Mxt1'2,3,4st
3 nom. kopp, Superoctaafk, 5 vaste C (E)
- 1947 Revisie (E)
- 1948 herstelling Trompet, aanbrengen elektr. windvoorziening
- 1961 31 okt. Koch, ombouw tot elektropr, tractuur, nieuwe disp.(E, K):
I. B16 P8 Rf8 O4 Q3 O2 Co5st Cmb3st T8 II (Bvw) Hp8 Gmb8 VxC8 F4 Gh2 Trem
Ped Sb16 Octb8
- 1987 Reil neemt onderhoud over van Koch. R maakte spoedig een restauratieplan, omdat men het te duur vond Het werd Nijse.
- 2002 14 jul. R. Nijse. Nieuw orgel met oud materiaal in oude kas, ook vervanging frontpijpen die van zink waren. Disp. en inventarisatie. Zie K

Disp. (stencil Kriek, G: gebruikt pijpwerk), A: Armbröst, S: Sanders) N: nieuw (Nijse)

<i>Hoofdwerk</i>		<i>Onderposiief</i>		<i>Pedaal</i>	
Bourdon 16 vt	G	Holpijp 8 vt	A, S	Subbas 16 vt	S
Prestant 8 vt	A,S,N	Gamba 8 vt	S	Openfluit 8 vt	G
Roerfluit 8 vt	S	Prestant 4 vt	Naber	Bazuin 16 vt	G
Octaaf 4 vt	A	Flute trav. 4 vt	XIX		
Spitsfluit 4 vt	A	Nasard 2 2/3 vt	N		
Quint 2 2/3 vt	N	Gemshoorn 2 vt	G		
Octaaf 2 vt	A	Terts 1 3/5 vt	G		
Mixtuur 3-4 st	N	Flageolet 1 vt	G	Man.koppel B/D	
Cornet 5 st	S	Dulciaan 8 vt	G	twee Ped.koppels	
Fagot 16 vt B/D	G, Flentrop				
Trompet 8 vt B/D	S				

Aantekeningen bij bezoek vO / dL 8/1'05

Klaviatuur links achter schijnpedaaltoren. Wat achter de rechter-"pedaaltoren" zit is niet te zien.

Het orgel klinkt in de kerk sterker dan aan het klavier

Mixtuur C 2, c 2 2/3, c' 4, c" 5 1/3

Cornet 5 st normaal (voor 8 vt gebruik)

Frontpijpen relatief eng van mensuur.

Er zijn fraaie stemmen, maar het is een allegaartje zonder eigen karakter en waarschijnlijk zonder logisch mensuursysteem.

De Trompet is slecht en een aantal tonen daarvan doet het niet

De Fag 16 (uit een 4 vt positief van Flentrop) is veel te dun en te zacht voor dit orgel.

Het was niet te zien of de pijpen in het front aan weerszijden sprekend waren

E Wim van 't Einde, *Het orgel klinkt weer in de kerk, 181 jaar geschiedenis van het kerkorgel van de Hervormde Kerk van Vaassen*, uitg. Omega zonder plaatsnaam, 2002. Exemplaar in bezit Kriek.

K Kriek *Markante jaartallen in de geschiedenis van het orgel te Vaassen, Hervormde Kerk* en disposities

Z. v.d. Zee *Kerkgeschiedenis van Vaassen*, z.pl. 1934

⁸⁴ V26

⁸⁵ (E), ook in Boekzaal 1853 I 734

⁸⁶ Boekzaal juli 1853 volgen :

⁸⁷ (E) en (K)

Vaassen, R.K. Parochiekerk St Martinus

Kerk. Die is uit 1916, 31/3, ontwerp H. Kroes

Orgel.

1878	Maarschalkerweerd & Zn. Het bevindt zich op beide werklijsten van Maarschalkerweerd uit 1901 en 1911. Oorspronkelijke dispositie volgens brochure ⁸⁸																						
	<table><tr><th>Hoofdwerk</th><th>Nevenwerk</th></tr><tr><td>Bourdon 16 vt</td><td>Prestant 4 vt</td></tr><tr><td>Prestant 8 vt</td><td>Octaaffluit 4 vt</td></tr><tr><td>Hamoniekfluit 8 vt</td><td>Octaaf 2 vt</td></tr><tr><td>Violon 8 vt</td><td>Trompet 8 vt</td></tr><tr><td></td><td>Roerfluit 4 vt</td></tr><tr><td></td><td>Holpijp 8 vt</td></tr><tr><td></td><td>Fernfluit 8 vt</td></tr><tr><td></td><td>Viola di Gamba 8 vt</td></tr><tr><td></td><td>Salicet 4 vt</td></tr><tr><td></td><td>Roerluit 4 vt</td></tr></table>	Hoofdwerk	Nevenwerk	Bourdon 16 vt	Prestant 4 vt	Prestant 8 vt	Octaaffluit 4 vt	Hamoniekfluit 8 vt	Octaaf 2 vt	Violon 8 vt	Trompet 8 vt		Roerfluit 4 vt		Holpijp 8 vt		Fernfluit 8 vt		Viola di Gamba 8 vt		Salicet 4 vt		Roerluit 4 vt
Hoofdwerk	Nevenwerk																						
Bourdon 16 vt	Prestant 4 vt																						
Prestant 8 vt	Octaaffluit 4 vt																						
Hamoniekfluit 8 vt	Octaaf 2 vt																						
Violon 8 vt	Trompet 8 vt																						
	Roerfluit 4 vt																						
	Holpijp 8 vt																						
	Fernfluit 8 vt																						
	Viola di Gamba 8 vt																						
	Salicet 4 vt																						
	Roerluit 4 vt																						
1917	orgel overgeplaatst naar nieuw kerkgebouw																						
1925	J.C. Sanders & Zn, orgel hersteld en gewijzigd																						
1954	HW - Violon 8, + Quint 2 2/3																						
1974	H. Schreurs restauratie, NW Fernfluit 8 omgewerkt tot Woudfluit 2 ⁸⁹																						

Dispositie.

Achter elkaar op één lade:

II.	C-f'''
Gamba 8 voet	compleet vanaf C, expressions, rolbaarden
Woudfluit 2 voet	1974,, geheel open cilindrisch
Holpijp 8 voet	geheel metaal
Salicet 4 voet	geen expressions
Roerfluit 4 voet	fs''-f''' open cilindrisch
I.	C-f'''
Prestant 8 voet	C-gs' in front. Het hele front is sprekend. a'-f''' op lade met expressions
Bourdon 16 voet	C-h gedekt hout, hiervan C-H op pneum. lade aan rechterzijde tegen zijwand., c'-a' metaal gedekt, b'-f''' als Roerfluit uitgevoerd
Quint 3 voet	1954, oorspr. Violon 8 vt, prestantmensuur, met stemkrullen, de kleinste niet. 12 grootste staan tussen front en lade (natuurlijk, omdat hier eerst grote pijpen van de Violon stonden
Harmoniefluit 8 voet	C-H hout, gedekt, c-h met roeren, c'-e' open cilindrisch, f'-f''' overblazend.
Prestant 4 voet	expressions op 24 kleinste na
Octaaf 2 voet	of staat er Oktaaf? 18 met expressions
Oktaaffluit 4 voet	C-h' open verder overbl.
Trompet 8 voet	metalen stevels en koppen

Aangehangen pedaal C-d'

Ventil

Koppel Klav.

Kas

Voorzijde gr.deels eiken, zijwanden, achterzijde en dak naaldhout. Volgens H. van der Harst is het voorfront jonger dan zijkanten en achterwand.

Lade(n)

NIVO: Het pijpwerk van HW en NW staat op een gecombineerde lade met twee ventielkasten. vdHarst schrijft: twee laden achter elkaar. De opstelling van beide delen is verschillend (beide niet gedeeld in C- en Cs deel. Die van het hoofdwerk volgt de frontindeling):

Windvoorziening. Klaviatuur

Mag.balg met schepbalgen (met defecte bediening) en elektr. windmachine. Winddruk 82 mm links, reg.knoppen (behalve Ventiel en Koppel) boven de lessenaar met ronde stangen. Hierop reg.namen in gotische letters. Reg.knop Ventiel links van de klavieren, Koppel Klav. echts. Alles (op twee gewijzigde reg.aanduidingen) lijkt origineel

Toonhoogte Frontpijpen

a'= 436.6 Hz bij 24.4° (432 bij 18°)
cs A G H ds | f g a h cs ds f g' | F Ds Cs C D E Fs | gs'fs'e'd'c'b gs fs | e B Gs c d

Bijzonderheden.

De namen Harmoniefluit en Octaaffluit zijn Nederlandse namen voor Flûte harmonique en Flûte octaviante

Pijpwerk

Zie bij beschrijving. Er is geen zink.

Literatuur Maarten Seijbel, Zes eeuwen Veluwe orgels. Zaltbommel, 1975, 99-100.

Rapport van Jos Laus. Ik heb het nog niet gezien.

de folder genoemd in de voetnoot.

Aantekeningen vO juni/juli' 05 en 9/9'05

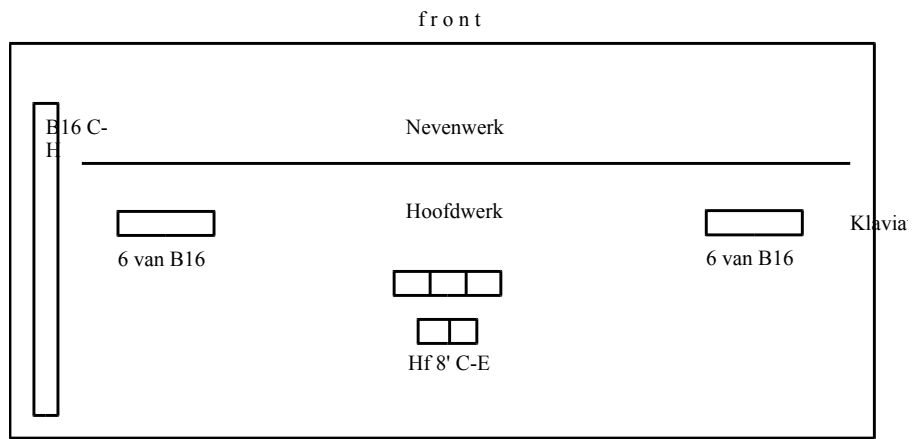
organist M.Hinnen 055-5338642 (Beekbergen). Kerk.bureau dicht bij kerk open Do-mogen, Ma-middag (niet tijdens zomervacantie)

⁸⁸

De katholieke Kerk in Vaassen, folder zonder namen en jaar. Hierin een citaat van een onderzoek door H. v.d. Harst

⁸⁹

Volgens vdHarst in eerder genoemde brochure: Quint 2 2/3 uit 1954 vervangen dor Woudfluit. Dat kan niet!

Opstelling, vooral met het oog op de houten pijpen. Waar F-H van de Fh 8' dan staan is niet duidelijk. Misschien weet Hans Steketee het nog!

Veessen, Hervormde Kerk.

Voormalige orgels

1871 10 apr. gebr. Knipscheer (StWV), verhuisd naar Andijk, vandaar naar Kortenhoef.

Het is gekeurd door E. Moll, architect te Heerde en Zwier van Dijk Kampen (vd Kley / Zwart eerste uitg p 37)

Huidige orgel

1884 (1883?) Van Oeckelen (Seijbel) . Zie ook werkgroep orgeltochten 15/7'78 en stencil met dispositie.

Velp, Hervormde Kerk.

Zie Eigen rapport en Boekzaal 1814 II, 626/28

Velp, RK OLVr Visitatie

Notities gemaakt tijdens een vergadering van de Gelderse inventarisatiecommissie op 22 sept'85.

Mennes 1844 (naar Maastricht OLVr van Lourdes). Toen was het:

P8 Hp8 VdG8 O4 F4 Gh2 Qf3 Co3stdc Mxt3st T8bd C-f'' AangehP C-c'

Pijpw gedeeltelijk van Elbertse

Verschuieren Tongeren. Verm. ouder pijpwerk

Adv R.v.Straaten, Zutphen

Huidige dispositie Mennes-orgel:

C-f'' P8 Hp8 O4 F4 Qf3 O4 T13/5dc Co3stdc Mxt3st T8b/d

Ped C-c' aangehangen

Velp, Huize "Larenstein" zusters internaat "De Goede Herder"

Orgel uit Elden afkomstig na opheffing internaat naar Lisse vrijgem.Geref.

Kas XVIII. Zie verder bij Lisse

Velp, Welke Kerk ?

Prijsopgave Walcker in HO jg 18, p 94

In de Geref. Kerk kwam ook een Walckerorgel, maar niet met de genoemde dispositie.

Velp, Gereformeerde Kerk

1921 Walcker, pneum. membraanladen, 2 man., ped., 24 st. en 1 tr. Zie HO aug'21 (plannen)

1957 restauratie Leeftang, electropneum. gemaakt, vioolprestant vervangen door Pr 4, kopp Sub I verviel, super II Ped toegevoegd. Herintonatie, stemming veranderd. GOV advies

I B16 P8 Hp8 O4 Rf4 Q3 O2 Co3-4st Mxt3-6st T8

II Ged8 V8 P4 Dwf4 N3 Nh2 Cy3st Hb8

Ped Cntrb16 Sb16 Gedb16(tr) Ob8 Ged8 Kb4 Bz16

3 normk, PII sup, I-II sup uitgebr, TremII, 2 vrije en 4 vaste Comb, vrij instelb autp, gen.cresc, C-g^{'''}, C-f

OE aug'57

Velp, Rooms Kath.Kerk

1927 vd Bijlaardt, pneum. (HO mei'27)

Velp, Protestantenbond

1930 uitbreiding bestaande orgel met 2de klav. L. Verschueren, Heythuysen, adv. C.de Wolf. Op man I Clar 8 vervangen door Tr 8 en ped. vergroot met Ob 8
Ho jg 27, p 68 (jun'30)

Velp, Stichting "Avondzon"
1938 opder. Flentrop (HO nov'38)

Velp, Nieuwe Hervormde Wijkkerk

verm. 1972 v.Vulpen (opdr. in HO dec'71, jg 67, p 343), 7 st. 2 kl.

Voorst, Hervormde Kerk

Uit de folder van Stichting Monumentale OrgelsVoorst

De Stichting Monumentale Orgels Voorst heeft zich ten doel gesteld om zowel de monumentale orgels in de gemeenteVoorst als de orgelmuziek onder de aandacht van een breder publiek te brengen. Aanleiding voor de oprichting van de stichting was het plan om tijdens de nationale Open Monumentendag in het Bach-jaar 2000 een reeks gratis toegankelijke concerten op de vijf kerkorgels te organiseren.

Activiteiten van de stichting

2000

- gratis toegankelijke concerten op de vijf monumentale orgels in de gemeenteVoorst
- uitgave van boek en CID 'Het volmaeckste maecksel'

2002

- organisatie feestelijke bijeenkomst rond het plaatsen van een nieuw trompetregister in het Naber-orgel in Bussloo
- Italiaans/Spaans/ Franse cultuuravond met onder meer concert door de Nederlands Franse organist Bert Dercksen

Toekomstige activiteiten van de stichting

- jaarlijks een concert of concours op een van de vijf orgels
- de stichting probeert in samenwerking met andere partijen om ook in één van de oudste kerken van Nederland, de uit 765 daterende kerk in Wilp, een monumentaal orgel (terug) geplaatst te krijgen.

Boek en CD 'Het volmaeckste maecksel'

De stichting heeft over de vijf monumentale orgels in de gemeenteVoorst een boek uitgegeven en een CID opgenomen van muziekstukken gespeeld op de vijf orgels.

Het boek 'Het volmaeckste maecksel'- De vijf monumentale orgels in de gemeente Voorst' bevat een historische beschrijving van de vijf orgels en de kerken waarin ze staan.

Verder zijn uit de mond van vroegere en huidige organisten voorvallen en anecdotes opgetekend. Het boek telt ruim 80 pagina's en is rijk geïllustreerd met foto's van de orgels en de kerkgebouwen.

De CID bevat muziekopnamen van de vijf orgels.

Uit deze folder stammen de kleurenfoto's van Bussloo R.K., Nijbroek Herv.Terwolde Herv., Twello Hrv, Voorst Herv.,

Voorthuizen, Hervormde Kerk,
1878 Witte , front ongewijzigd (Werkl. Witte)

Vorchten / 1888, Hervormde Kerk

Volgens een oude aantekening zou de kerk aan St Joh. de Doper zijn gewijd (St. Jan Bapt.)

1888 J. Proper, bouw van het orgel

1938 'Grondige restauratie uitgevoerd door Fa J.Reil, Heerde. Het werk heeft 5 weken in beslag genomen"⁹⁰

1965 restauratie Blank (11 mei), "orgel in originele staat"⁹¹

Onbekend Quint toegevoegd of een oud regiter door Quint vervangen.

Dispositie

M a n u a l

C-f''

Prestant 8'

C-h' in front

Voix Célèste8'

vanaf c'

Holpijp 8'

C-H hout?

Viola di Gamba 8'

C-H uit Hp

Octaaf 4'

...fluit (naamplaatje beschadigd) 4'

in werkelijkheid Quint 3' uit leter tijd (Slagletters)

Octaaf 2'

Fluit 4'

C-g" Roerfluit 4'(metaal), gs"-f" open conisch

A a n g e h a n g e n p e d a a l

C-g

Kas

Naaldhout

Lade

De lade is niet gedeeld, C-E staan in het midden, F-d in twee torens aan beide zijden in tertsopstelling, ds-f'' in hele tonen van binnen uit aflopend tussen de toren

Windvoorziening

Magazijnbalg met nog werkende trapinstallatie, ook elektr. windmachine

Winddruk

58 mm

Pijpwerk

expressions, toonhoogte a' = 440 Hz

Klaviatuur

Aan rechterzijde, origineel, registerknoppen boven de lessenaar. Daarboven weer een niet originele lessenaar. Registerinscripties grotendeels origineel, beschadigde inscriptie mogelijk voor de sleep waar oorspronkelijk de Roerfluit (die nu Fluit heet) stond.

Contactadres

Ds Top Kerkweg 19, koster v.d. Vosse (?) 0578-631316

vO 5/10'06

⁹⁰ HO 35 88 (sept'38)

⁹¹ Werkgroep orgeltochten 15/7'78. Overige **literatuur**. Maarten Seijbel, Zes eeuwen Veluwe orgels. Zaltbommel, 1975, 92-93. (vdKley & Zwart citeren alleen mar hieruit)

Wageningen, Gereformeerde Kerk

1930 opdr. Valckx en vK zie HO juli'30. Zie ook HO nov'30

In HO okt'35: Enige jaren geleden Valckx & vK. Nu opdracht het naar de nieuwe kerk over te plaatsen.

Wageningen, Rijkslandbouwschool

1934 opdr, Flentrop (HO mei'34)

Wageningen, Hervormde Kerk

Voormalige orgels

1804 Friederichs (HO '24)

1924 restauratie (NKO) door J. de Koff

Disp. na restauratie, verschillende "minder welluidende registers" vervangen

I. B16 P8 O4 Vln8 M F4 Hp8 Q3 SO2 Co T8

II. Hob8 F4 Salct4 VP8 Hf8 V8 F2

Ped Sb16 Ob8 3 kopp., trem

HO sept'24 (jg 21, p 99)

Overige bronnen: Hess II, p 51 (geeft 1803)

Mixt nr 12 (p 236),

Foto Tentoonstelling "Luister van het Orgel"

Seijbel p 52 vv

1941 H.W.Flentrop

1945 verwoest door de Duitsers.

Was geheel mechanisch, open opstelling, pedaal in C en Cs torens

Adviseur was Anton vd Horst

Disp. op achterzijde kaart en aanv. ontleend aan HO jg 39, okt '41, p 14/15

(in de opg in HO ontbreekt de 2' in Hw

I. Rugw Bp 8 Qdn 8 Rf 4 O 2 Q $1\frac{1}{3}$ Sq 2 st dc Sch 4 st Krh 8

II. Hw Qd 16 P 8 Hp 8 O 4 Q $2\frac{2}{3}$ Nh 2 Mxt 5-6 st T 8

III. Zw Fl 8 Vla 8 VoixC 8 Kpf 4 N $2\frac{2}{3}$ Wf 2 Cmb 3 st Dc 16 Schalm 8 Reg 4

Ped. Sb 16 Prb 8 Korb 4 Rsp 3 st Bomb 16 Cinck 2

4 koppels. Man. C-g", ped C-f

Sam.st vulstemmen (o.m. lage terstmixtuur in Hw) in genoemd nr van HO

Huidige orgel

Reeds in 1946 is met de herbouw begonnen, door H.W., later D.A. Flentrop, in 1955 klaargekomen. Een register werd in 1959 uitgewisseld met het orgel voor Landskrona.

Het schijnt, dat nog wat stemmen uit 1941 aanwezig zijn. Disp. achterzijde kaart.

Litt. o.a. Seijbel p 52 vv

Wageningen, Stichting "Dennenrust" (Bejaardentehuis), Christophoruskapel.

ca 1975 W.N.de Jongh, Lisse. opdracht daartoe en d zie HO jun'74.

adv. B.Hollander 1 kl. 6 st.

Wageningen, Grote Kerk, Koororgel.

1951 Flentrop positief (waarsch. alleen tijdens bouw gr. orgel)

19.. Strubbe, afkomstig uit Lunteren, Herv. wijkkerk. Zie aldaar

Wapenveld

1858 17 oct. Orgel sinds geruime tijd geheel onbruikbaar. Nu ander bijna geheel nieuw orgel, gekocht van en vervaardigd door Gebr. Scheuer, orgelmakers te Zwolle⁹²

Mededelingen Walsma hierover⁹³ Het door Scheuer geleverde orgel is een kabinetorgel

18.. Z.van Dijk hier een sprekend front aangebracht

1899 Nieuw orgel Proper

1947 Hier nieuw orgel, oude naar Middelaar, R.K. kerk en uitgebreid (Vermeulen)

⁹² Boekzaal 1858 II 572/73

⁹³ tel 10/10'05 ontleend aan boekje van Wullink, Het einde van een Zwolse orgelmakerij, 1995 stichtings drechts overijsselse kerken (Scheuer).

Wezep, Hervormde Dorpskerk (Wezep en Hattemerbroek)

Voormalige orgels

Gegevens naar programma bij ingebruikneming nieuw orgel febr/mrt 1989

1871 (22 jan) orgel geschenk Mr CJR Nobel, afk. uit Hervormde Kerk te Laren

1885 (31 okt) vervangen door orgel, geleverd door J. van Gelder, Leiden

1904 opdr. Proper ingrijpende verbouwing

1940 Valckx & vK, Rotterdam, verplaatst in gebouw, uitbreiding met pneumatisch deel en verwijdering front 1)

1967 Wil Boegem, Amstelveen, nieuw mech. orgel met gebruik van oude materialen

1) gegevens hierover in HO sept'38 febr'39 (jg 36, p 38): 5 nieuwe stemmen, waarvan 2 pneumatisch op nieuw vrij pedaal. 2 man. met sleepladen. Ingebruikneming "donderdag 22 dezer" (moet 22 dec 1938 zijn)

Wezep, Gereformeerde Kerk
Opdracht Reil genoemd in HO okt'39

Wezep, Gereformeerde Kruiskerk

1968 vd Berg & W

Hw P8 Rf8 O4 Gedf4 Rq22/3 Gh2 M11/3,4st T8

Brstw Hp8 P4 Rf4 O2 Q11/3 Sq2st D8

Ped Sb16 P8 F16 Sch4 3 kopp, 2 trem HO jul/aug'68

Wezep, Hervormde Wijkkerk

1974 v. Vulpen 9 st., waarvan 3 voorbereid en 1 transm., 2 man. (HO jun'74, waarin d)

Wezep, Hervormde Dorpskerk, huidige orgel

1982 geheel nieuw orgel Verschueren. Oude pijpen aan Verschueren overgedragen. 2 man., ped., 19 st. Disp. zie brochure

Wilp (Gld bij Deventer) Hervormde Kerk

1815 (comm.Broekh.) zie vd Aa

Aant. arch. Vente: 1849. Echter geen Boekzaalbericht gevonden.

Idem in Broekhuizen met commentaar: Naber 1849 (disp), niet in Boekzaal te vinden. Restanten (Br.comm.) nog aanw. naast nieuw positief.

Den Os (Gorssel) heeft een foto van het Naber-orgel dat in de oorlog ernstig is beschadigd.

vdKl/Zw geven over 1913/14 de volgende onduidelijke berichten uit HO:

1913 Opdracht "Nieuwbouw" Proper (HO 1913/14, p 86)

1914 Proper "Vernieuwing" (HO 1914/15 p 42)

1935 "Mech. orgel, waarvan de pijpen waren verzuurd" zal worden omgebouwd tot pneum.o. door Koch, Apeldoorn (HO jg 33 p 23, dec'35)

1936 Ingebr.n. 29/5 thans 13 stemmen, 9 op I, 4 op II

ca 1975 Nieuw orgel Blank in gerestaureerde Kerk. Disp. als Zutphen Chr. Geref. K., doch zonder Pr 8 dc en Mixtuur. (HO mrt'75 p 81)

Wolfheze? ("stichting Wolfhezen bij Arnhem")

1925 Maarschalkerweerd

1926 Uitbreiding (HO jul'26)